

”Suuria sanoja tyhjää täynnä?”

Lukukokemuksia Paulo Coelho'n teoksista sekä kokemusten jakaminen
Lukupiiri-blogin kirjallisuuskeskusteluissa

Jyväskylän yliopisto
Hanne Riikonen
Pro gradu -tutkielma
Kirjallisuus
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuslaitos
Kesä 2010

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

| | |
|--|---|
| Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta | Laitos – Department Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos |
| Tekijä – Author Hanne Riikonen | |
| Työn nimi – Title ”Suuria sanoja tyhjää täynnä?” Lukukokemuksia Paulo Coelhoon teoksista sekä kokemusten jakaminen Lukupiiri-blogin kirjallisuuskeskusteluissa | |
| Oppiaine – Subject Kirjallisuus | Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma |
| Aika – Month and year Heinäkuu 2010 | Sivumäärä – Number of pages 82 |
| <p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Pro gradu -työssäni tutkin suomalaisten lukijoiden kokemuksia kansainväliseksi ilmiöksi nousseen kirjailija Paulo Coelhoon teoksista sekä erittelen näiden kokemusten jakamista verkon kirjallisuuskeskusteluissa. Tutkimusaineistonani toimii kolme <i>Helsingin Sanomien</i> Lukupiiri-blogissa vuosina 2007–2009 käytyä Paulo Coelhoa koskevaa keskustelua. Tutkin keskusteluiden pohjalta, millaiset teosten sisäiset tekijät vaikuttavat lukijoiden kokemuksiin. Sisäisiä tekijöitä ovat muun muassa teosten teemat ja aiheet. Toiseksi tutkin sitä, miten lukuhetken ulkopuoliset tekijät, kuten aikaisempi lukukokemus ja kirjailijan kuuluisuus, ovat lukijoihin vaikuttaneet. Viimeinen suurempi tutkimuskohteeni on verkkokeskusteluissa syntyvä vuorovaikutus. Tarkastelen myös laajemmin kirjailijoiden markkinallisuutta ja kirjallisuuskeskusteluiden merkitystä ja osuutta sosiaalisessa mediassa. Taustana lukukokemusten erittelylle toimivat lukijatutkimukset.</p> <p>Coelho kulttuurisena ilmiönä on mielenkiintoinen tutkittava. Mediassa häntä ylistetään, mutta kirjallisuustieteessä hän ei näytä nauttivan yhtä suurta arvostusta. Tutkimani lukijat ovat niin sanotusti ”tavallisia” lukijoita eivätkä kirjallisuuden ammattilaisia. Lukijoiden kokemukset ovat hyvin vaihtelevia. Toiset ovat Coelhoon teoksista hyvin vaikuttuneita, toiset pitävät niitä ärsyttävinä. Lukijat ovat hyvin yksimielisiä siitä, että teokset sisältävät paljon itsestäänselvyyksiä, mutta niihin suhtautuminen vaihtelee. Kirjailijan kuuluisuudella on myös selkeästi kokemuksiin vaikutusta, kun lukijoiden on vaikeaa erottaa teoksia niiden tekijästä. Yleisesti verkkokeskustelut etenevät hyvässä hengessä ja toimivat monille omien ajatusten tukena. Varsinaista yhteisöllisyyttä tai syvällistä vuorovaikutusta niissä ei kuitenkaan synny, vaan ne painottuvat omien mielipiteiden ilmaisuun.</p> | |
| Asiasanat – Keywords lukukokemus, lukupiiri, verkkokeskustelu, lukijatutkimus, Paulo Coelho, sosiaalinen media | |
| Säilytyspaikka – Depository | |
| Muita tietoja – Additional information | |

Sisällys

| | |
|---|----|
| 1 Johdanto | 4 |
| 1.1 Lukemisen merkitys | 7 |
| 1.2 Lukukokemus ja lukija | 9 |
| 1.3 Paulo Coelho | 12 |
| 1.4 Tutkimusaineisto ja -menetelmät | 15 |
| | |
| 2 Sosiaalinen media ja lukijatutkimukset | 23 |
| 2.1 Internetin keskustelupalstat ja kirjallisuuskeskustelut | 23 |
| 2.2 Lukija osana kirjallisuudentutkimusta | 27 |
| | |
| 3 Coelhon romaanien sisäisten tekijöiden vaikutuksia lukukokemuksiin | 31 |
| 3.1 Itsestänselvyksiä ja tylsyyksiä | 32 |
| 3.2 Nautintoja ja suuria totuuksia | 42 |
| | |
| 4 Lukuhetken ulkopuolisten tekijöiden merkityksiä | 47 |
| 4.1 Lukuhistoria | 47 |
| 4.2 Kirjailijan vaikutus | 52 |
| | |
| 5 Vuorovaikutus ja lukukokemusten jakaminen | 61 |
| 5.1 Tukea ja vastustusta | 62 |
| 5.2 Kysymyksiä ja korjauksia | 66 |
| | |
| 6 Päätäntö | 71 |
| | |
| 7 Lähteet | 75 |
| | |
| 8 Liitteet | 79 |

1 JOHDANTO

Pro gradu -työssäni tutkin, miten suomalaiset lukijat kokevat Paulo Coelho'n teokset, mitkä tekijät vaikuttavat heidän lukukokemuksiinsa ja miten he jakavat näitä kokemuksiaan Internet-keskusteluissa. Tutkimusaineistona käytän *Helsingin Sanomien* Internet-sivujen Lukupiiri-blogissa käytyjä kolmea Paulo Coelhoa käsittelevää kirjallisuuskeskustelua.

Coelho'n ensimmäinen teos, *Alkemisti*, suomennettiin vuonna 1995. Viidentoista vuoden aikana häneltä on ilmestynyt kymmenkunta romaania sekä mietelausekokoelmia, kalentereita ja elämäkerta. Vuosi toisensa jälkeen Coelho'n romaanit nousevat myyntilistojen kärkeen ei pelkästään Suomessa, vaan ympäri maailmaa. Mediassa, julkisessa keskustelussa ja joissain kirjallisuusarvioissa Coelhoa puhutaan ilmiönä¹. Hän on kulttuuripersoona, joka ei arastele ilmaista mielipiteitään ja maailmankatsomustaan julkisesti. Coelho'n teoksia on myyty miljoonia ja arvosteluissa niiden sanotaan muuttavan lukijoiden elämää koskettaen jokaista kulttuuriin, uskontoon tai sukupuoleen katsomatta (Morais 2010, 456–457). Coelho'n teokset käsittelevät ihmisluonnolle perimmäisiä kysymyksiä. Teemat liittyvät muun muassa rakkauteen, onnellisuuteen, unelmien toteuttamiseen, elämäntarkoitukseen ja kohtalon toteuttamiseen. Useat teoksista ovat hengellisiä, sadunomaisia ja sisältävät jonkin opetuksen. Etenkin omassa kotimaassaan, Brasiliassa, Coelho on vuosien aikana kohdannut kirjallisuuskriitikoiden puolelta jyrkkääkin arvostelua ja teilausta, mutta lukijoihin tämä ei näytä vaikuttaneen, vaan jokaisen uuden teoksen myyntiluvut ovat huimia (Morais 2010, 434–435, 438–439).

Tutkimuskysymyksiäni ovat: Millaisiin seikkoihin Coelho'n suomalaiset lukijat teoksissa kiinnittävät huomiota ja mitkä tekijät niissä vaikuttavat heidän lukukokemuksiinsa? Millaisia vaikutuksia aikaisemmalla lukukokemuksella sekä kirjailijan julkisuudella on? Millaisia tunteita lukukokemusten jakaminen

¹ Esim. Otsamo, Kirsikka (2009). Coelho'n uusin kaataa Cannesin kulissit. Aamulehti 17.12.

keskusteluiden perusteella herättää, millainen vuorovaikutusympäristö Internetin kirjallisuuskeskustelut ovat? Mikä tällaisten keskusteluiden funktio oikeastaan on?

Kiinnostuin aiheesta, koska olen itsekin vuosien mittaan tutustunut Coelhoon ja lukenut kaikki hänen teoksensa. Oma suhtautumiseni häneen on kuitenkin ollut ristiriitainen. Muutamista hänen teoksistaan pidän, suurimmasta osasta en. Olen vuosien ajan hämmästellyt, miten varauksettomasti hänen teoksiaan ylistetään. Olen myös seurannut Coelhoon ”maailmanvalloitusta” hänen oman persoonansa ja henkilökuvansa kautta. Ensimmäisten teosten ilmestyessä kirjailija henkilönä ei ollut lainkaan niin tunnettu kuin nykyään. Nykyään hänen nimensä tuntee ja kuvan tunnistaa monikin sellainen, joka ei ole yhtään teosta lukenut. Tutkimusintressini kohdistuu siihen, suhtautuvatko yksittäiset lukijat todella teoksiin yhtä hurmioituneesti, kuin mikä kuva Coelhoon lukijoiden kokemuksista yleensä mediassa annetaan vai, ovatko heidän kokemuksensa vaihtelevampia ja kriittisempiä? Coelho, kuten massakirjallisuus yleensäkin, kiinnostaa minua ilmiönä. Vaikka tutkimukseni lähtee aineistosta käsin, pyrin myös pohtimaan Coelhoon suosion syitä, kuten kaupallisuutta ja kirjailijoiden brändäystä, ja asettamaan tätä kautta lukupiiriläisten kokemukset osaksi laajempaakin ilmiötä.

Tutkiessani ja etsiessäni Internetissä käytäviä kirjallisuuskeskusteluja aineistokseni valikoituivat juuri Lukupiiri-blogin keskustelut niiden monipuolisuuden vuoksi. Lukupiirissä keskustelu on hyvin aktiivista, keskusteltavat aiheet, kirjailijat ja teokset ovat hyvin vaihtelevia, ihmiset ilmaisevat mielipiteitään monipuolisesti ja keskustelijoita on melko runsaasti. Myös oma henkilökohtainen kiinnostukseni Coelho-ilmiötä kohtaan vaikutti keskusteluiden valintaan, koska Lukupiirissä Coelhoa on pohdittu useaankin otteeseen. Verkkokeskustelut tarjoavat aivan uudenlaisen mahdollisuuden ihmisille ilmaista mielipiteitään ja liittyä vapaavalintaisesti itseään kiinnostaviin harrasteryhmiin. Kirjallisuus, sen arvosteleminen ja siitä keskusteleminen on verkossa hyvinkin vilkasta. Näyttää siltä, että Internetin myötä kirjallisuuden arvottaminen on siirtymässä ainakin tietyin osin paljon myös tavallisten harrastelijoiden käsiin. Internet tarjoaa jokaiselle halukkaalle mahdollisuuden tuoda mielipiteensä julki. Juuri tämän vuoksi verkkokeskustelut ovat kiinnostavia ja tutkimisen arvoisia. Keskusteluaineisto on myös helposti saatavilla tutkimusmateriaaliksi. *Helsingin Sanomien* Lukupiiri on osa suurempaakin lukupiiri-innostusta. Verkosta löytyy

lukupiirityyppisiä kirjallisuuskeskusteluita runsaasti. Lisäksi lukupiirejä pidetään paljon muun muassa kouluissa ja työväen- ja kansalaisopistoissa. Kokemusten jakaminen ei siis ole lukijoille täysin vierasta, vaan kokemuksista keskustelu on hyvin yleistä ja normaalia.

Coelho todella näyttää olevan kulttuurinen ilmiö, mutta varsinaisesti kirjallisuuspiireissä hän ei näytä nauttivan yhtä suurta suosiota. Kotimaassaan kirjallisuuskriitikot ovat todellakin arvostelleet hänen teoksiaan rajusti, Suomessa muun muassa Kari Hotakainen on kirjoittanut Coelhoa ja hänen kaupallisuuttaan parodioivan teoksen *Pauli Kohelo: ohessa tilinumeroni* (2008). Kirjallisuustieteellinen kenttä on muun kulttuurin ohessa suhteellisen pieni, ja suurin osa Coelhoon arvosteluista julkaistaan näkyvissä, ei kirjallisuuteen erikoistuneissa medioissa, kuten erilaisissa aikakausi- ja sanomalehdissä. Suuri osa Coelhoista löytyvistä arvosteluista on muiden kuin juuri kirjallisuuden ammattilaisten kirjoittamia. Internetistä Coelhoista löytyy keskusteluja ja hänen teoksiaan käsitellään kymmenissä yksityisissä blogeissa. Oletan, että lukupiiriläiset ovat aivan ”tavallisia” lukijoita eivätkä ensisijaisesti kirjallisuuden asiantuntijoita ammatillisessa mielessä. Tämän vuoksi hekin törmäävät jokapäiväisessä elämässään enimmäkseen juuri kulttuurimedian luomaan Coelho-kuvaan ja -ilmiöön, jonka perusteella heille muodostuu käsitys hänen teoksistaan ja niiden maagisesta vaikutuksesta lukijoihin. Keskusteluista huomaa, että Coelho-kritiikki on jäänyt monilta kokonaan huomaamatta ja lukijoilla on hyvin yksimielinen käsitys siitä, millainen Coelhoon julkisuuskuva on ja mikä on yleinen mielipide hänestä.

Aikaisempia tutkimuksia ja keskeisimpiä lähteitä

Tietoni Paulo Coelhoista ja hänen elämästään olen saanut lähinnä Coelhoon omilta kotisivuilta sekä Fernando Moraisin (2010) kirjoittamasta Coelhoon elämäkerrasta. Paulo Coelhoista itsestään löytyy suunnaton määrä haastatteluja, lehtijuttuja ja kirja-arvosteluita. Vaikka en olekaan onnistunut saamaan kansainvälistä tutkimusta Coelhoista käsiini, on häntä jonkin verran myös tieteellisesti tutkittu.

Taustaksi itse aineiston ja lukukokemuksien analyysille olen valinnut lukijaa sekä teoksen ja lukijan välistä suhdetta tutkivat vastaanottotutkimukset. Aikaisempaa

tutkimusta Internet-keskusteluiden analyysistä on vasta vähän. Joensuun yliopistossa Noora Blad on tehnyt vuonna 2008 pro gradu -tutkielman, jossa hän käsittelee Harry Potter -keskusteluita. Hän on analysoinut sitä, miten Harry Pottereiden lukijat ovat täyttäneet teosten aukkokohtia kirjoja käsittelevällä keskustelupalstalla.

Mielenkiintoinen on myös Robert Arpon (2005) tutkimus Internetin keskustelukulttuureista. Itse lukukokemuksista tehtyjä tutkimuksia olen löytänyt vain vähän. Tuula Vainio on Jyväskylän yliopistoon kirjoittamassaan pro gradussa tosin tutkinut lukukokemuksia Saima Harmajan runoista lähinnä niiden terapeutin vaikutuksen näkökulmasta. Urpo Kovala on luokitellut ja tutkinut lukukokemuksia Rosa Liksomien novelleista. Tutkimukseni kannalta mielenkiintoinen on myös Kimmo Jokisen artikkeli ”Kirjallisuuden lukeminen ja elämykselliset totuudet”, jossa hän pohtii sitä, millaisin lähtökohdin suomalaiset lukijat yleensä lähtevät kirjoja lukemaan, millaisia teoksia arvostetaan ja mitä hyvältä kirjalta vaaditaan. Keskeisimpiä lähteitäni ovat yleinen kirjallisuusteoria ja lukijoita koskevat tutkimukset, joista olen saanut kattavaa pohjatietoa siitä, miten lukijoita on aikaisemmin tutkittu ja, miten näitä tutkimussuuntia on jaoteltu. Yksityiskohtaisempaa tietoa esimerkiksi lukijatutkimuksista nousevasta *epämääräisyyskohdan* käsitteestä olen saanut Leena Kirstinän tutkielmista.

Internetin sosiaalisesta luonteesta olen Robert Arpon tutkimuksen lisäksi hyödyntänyt Tuija Aallon ja Marylka Yoe Uusisaaren teosta *Nettielämää*, joka myös käsittelee sosiaalisen median ulottuvuuksia. Risto Niemi-Pynttärin *Verkkoproosa* on toiminut pitkälti apunani pohtiessani Lukupiiri-keskusteluissa syntyvää vuorovaikutusta ja sen muotoja. Varsinaisia verkkokeskusteluita ja kirjallisuuden esiintymistä verkossa käsitteleviä tutkimuksia on melko vähän. Sosiaalisen median tutkimuksen keskittyvät hyvin pitkälti erilaisiin käyttöoppaisiin ja yleisteoksiin.

1.1 Lukemisen merkitys

Lukemiseen on monia syitä: joku lukee työkseen, joku koulun vuoksi ja joku vain omaksi huvikseen ja viihtyäkseen. Yhteistä kaikelle lukemiselle on kuitenkin se, että lukemisen tulee palvella lukutarkoitusta ja olla lukijan omien etujen mukaista. (Bloom 2000, 18.) Kriitikolle maksetaan palkkaa lukemisesta, opiskelija lukee tenttikirjaa

läpäistäkseen kurssin, vapaa-ajalla lukija lukee kenties kuluttaakseen aikaa tai saadakseen itselleen viihdettä, taide-elämyksiä ja kokemuksia.

Historiassa, aina varhaisantiikista 1700-luvun murrokseen, lukemisella on ollut rituaalinen luonne. Lukeminen on yleensä tapahtunut ääneen ja sillä on ollut viestinnällinen merkitys. Hiljaa itsekseen lukeminen on ollut poikkeuksellista. Teokset ovat suurimmaksi osaksi olleet uskonnollisia, niitä on ollut pieni määrä ja niitä on luettu uudestaan ja uudestaan sukupolvelta toiselle. (Niemi 2000, 129.) 1700-luvulla romaani nosti suosiotaan uutena kirjallisuuden muotona. Tämän myötä myös lukutavat alkoivat muuttua. Teoksia alettiin yhä enemmän lukea hiljaa itsekseen. Ihmiset eivät myöskään enää tyytyneet toistamaan samoja teoksia, vaan yhden teoksen luettuaan tarttuivat heti seuraavaan. (Niemi 2000, 130.)

Kirjapainotekniikoiden kehittymisen myötä kirjoja alkoi olla tarjolla enemmän, joten jokaiselle riitti teoksesta oma kappale eikä niitä tarvinnut enää lukea suurelle joukolle ääneen. Lukemista ei ole aina pidetty hyvänä ja kehittävänä harrastuksena, vaan sen on myös pelätty kiihottavan lukijoiden mieltä ja jopa vaarantavan heidän mielenterveytensä. (Koskela & Lankinen 2003, 21.) Vaikka lukutavat ovatkin muuttuneet, kautta aikojen ollaan oltu yhtä mieltä siitä, että kirjallisuuden lukeminen vaikuttaa ihmiseen ja voi muuttaa tätä.

Viime kädessä luemme siksi, että lukeminen vahvistaa omaa minäämme. Lukiessamme opimme vähitellen, mistä oikeasti olemme kiinnostuneita. Tämä koetaan mielihyvänä. (Bloom 2000, 19–20.) Lukiessaan ihminen matkustaa toiseen maailmaan, aikaan ja paikkaan. Hän kohtaa uusia henkilöitä, joilta hän voi oppia uusia asioita. Lukiessa ihminen voi löytää teoksista ja henkilöistä kiinnostavia puolia ja ajatuksia, jotka sopivat hänen omaan elämäänsä tai maailmankatsomukseensa. Lukeminen voi vahvistaa sitä, mitä jo tiedämme itsestämme tai sitten se voi tuoda esille uusia, ennestään tuntemattomia puolia. Lukiessamme voimme huomata kiinnostavamme asioista, joista emme ennen ole välittäneet tai joiden olemassaolosta emme ole olleet tietoisia. Teokset voivat näin avartaa itsetuntemustamme. Uusien puolien löytäminen itsestä voi olla pelottavaa ja hämmentävää, mutta ensisijaisesti antoisaa ja nautintoa tuottavaa. Lukiessa

ihminen etsii ajattelutapaa, joka on erilainen ja omaperäisempi kuin hänen omansa. (Bloom 2000, 23.)

Myös Tuula Pahkinen on sitä mieltä, että lukemisen ensisijainen tarkoitus on oman identiteetin etsiminen (Pahkinen 2007, 8). Kirjallisuudessa henkilöt painivat oman identiteettinsä ja itsensä löytämisen ongelmien kanssa. Lukiessamme voimme samastua tähän etsintään ja löytää henkilöiden kanssa yhdessä vastauksia. Lukija kohtaa myös erilaisia moraalikäsitteitä, uskomuksia ja arvoja ja joutuu lukiessa pohtimaan, mikä on hänen oma suhtautumisensa ja kantansa niihin. (Pahkinen 2007, 8.) Lukutaito on ollut ihmiskunnan historiassa merkittävä tekijä uuden luomisen ja edistyksen kannalta. Yksikseen tapahtuva lukeminen on tuottanut käsitystä suhteellisen autonomisesta subjektista, jonka ei tarvitse toistaa menneitä sanoja ja tapahtumia, vaan hän pystyy myös katsomaan tulevaisuuteen ja luomaan uutta. (Lehtonen 2001, 34.)

Lukeminen opastaa myös omien ja toisten ihmisten tunteiden tunnistamiseen. Luettaessa toisten henkilöiden elämästä ja tunteista saadaan runsaasti sijaiskokemuksia, jotka auttavat todellisen elämän tunteiden ymmärtämisessä ja käsittelyssä. Kaunokirjallisuuden lukeminen mahdollistaa toisten kokemusten ”kokemisen”. Sijaiskokemukset avartavat ja syventävät omaa kokemus- ja tunnemaailmaamme. (Pahkinen 2007, 10.) Sijaiskokemusten lisäksi lukeminen tarjoaa myös korjaavia kokemuksia, joiden avulla ihminen voi käsitellä esimerkiksi elämässään sattuneita traumaattisia kokemuksia. Lukeminen voi korjaavuuden avulla muokata ihmistä, hänen suhtautumista toisiin ihmisiin sekä itseensä. (Pahkinen 2007, 12.)

1.2 Lukukokemus ja lukija

Lukukokemuksessa lukija elää läpi lukemansa tekstin, liittää sen omiin elämäkokemuksiinsa ja omaan todellisuuteensa. Lukukokemuksen syntymisessä ja tekstiin eläytymisestä on erotettavissa neljä tasoa, jotka lukija käy läpi: 1. lukija menee ulkopuolelta sisään kuvitteluprosessiin, 2. hän on tekstin sisällä ja kulkee prosessin läpi, 3. hän tulee takaisin kuvitteluprosessista ja pohtii sitä, mitä nyt tietää ja 4. hän astuu ulos kokemuksistaan ja tarkastelee niitä matkan päästä objektiivisesti. Lukukokemusta on mahdollista syventää esimerkiksi kirjoittamalla tai keskustelemalla siitä.

Keskusteluiden avulla kokemukset ja ajatukset voivat laajentua, kohdata toisensa ja saada uusia näkökulmia. (Kaartinen 2002.)

Kaartinen on äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikan lehtorina tutkinut lukukokemusta ja sen muodostumista muun muassa kirjallisuudenopetuksessa. Kaartisen käsitys lukukokemuksesta kuvaa kuitenkin hyvin sitä, miten aion tutkielmassani lukukokemusta käsitellä ja lähestyä. Kokemuksen ensimmäinen, toinen ja kolmas taso on jokaisen yksin käytävä läpi. Varsinainen tutkimukseni kohdistuu tasoon neljä, jossa lukijat tarkastelevat keskustelun ja kirjoittamisen keinoin teoksen jättämiä tuntemuksia ja kokemaansa prosessia.

Joillain tutkimukseni lukijoilla varsinaisesta lukuprosessista saattaa olla aikaa jo useita vuosia ennen kuin he kirjallisesti sitä kommentoivat, toisilla kokemukset ovat hyvin tuoreita. Mielestäni tämä ei kuitenkaan vähennä tai lisää yhdenkään kokemuksen arvoa tai totuudellisuutta. Omastakin kokemuksesta tiedän, että ajan kuluessa muistista saattaa häipyä teosten henkilöiden nimet tai tapahtumajärjestys, mutta heränneet tuntemukset säilyvät ja niitä pystyy kuvailemaan pitkänkin ajan jälkeen. Myös teosten tulkinta on yhteydessä lukukokemukseen. Teoksia analysoidaan niiden herättämien kokemusten ja mielipiteiden säilyttäminä. Teosten teemoja ja aiheita eritellään ja ne yhdistetään niiden herättämiin tuntemuksiin.

Merja Vannela puolestaan puhuu lukuelämyksestä. Hänen mukaansa käsitteelle ei ole annettu tarkkaa tieteellistä määritelmää eikä hän näe sitä tarpeelliseksi. Lukuelämykseen vaikuttaa vahvasti lukuympäristö sekä lukuhetkellä vallitseva tunnelma. Lukukokemuksen voimakkuus on Vannelan mukaan ainoa elämyksen laadun mittari. Voimakkuutta ei voi myöskään kukaan ulkopuolinen mitata, vaan ainoastaan lukija itse. (Vannela 1987, 5–6.)

Aarne Kinnunen asettaa esteettisen kokemuksen ensisijaiseksi asiaksi sen intressittömyyden. Esteettinen elämys syntyy vain silloin, kun esteettistä objektia, esimerkiksi maalausta tai kirjaa, asennoituu tarkastelemaan pyyteettömästi ilman hyötytarkoitusta. (Kinnunen 1969, 19–20.)

Lukeminen voi aiheuttaa useanlaisia reaktioita. Ahdistava lukukokemus voi olla yhtä vahva elämys kuin nautinto. (Vannela 1987, 5.) Jokainen lukija on itse oman kokemuksensa paras, ja oikeastaan ainut asiantuntija (Vannela 1987, 6). Tältä pohjalta lähdän itse myös lukupiiriläisten kokemuksia tarkastelemaan. Vaikka niissä on yhtäläisyyksiä, jokainen on kuitenkin täysin ainutkertainen ja sinällään täydellinen. Kenenkään kokemus ei ole oikea tai väärä. Varsinaisen kokemuksen ymmärtää vain se, joka on sen henkilökohtaisesti läpikäynyt. Tehtäväkseni siis jää näiden kokemusten erittely, kuvailu, analysointi sekä yritys ymmärtää niiden luonnetta keskusteluiden ja erilaisten teorioiden pohjalta.

Lukukokemukseen vaikuttaa kaikki kirjan lukupäätöksestä sen lukemisen jälkeiseen tarkasteluun. Jo ennen yhdenkään sivun kääntämistä erilaiset ennako-oletukset sekä lukijan itsensä tausta, joiden pohjalta teosta lähdetään lukemaan, antavat jonkinlaisen alkuasetelman, joka saattaa vaikuttaa ratkaisevasti, positiivisesti tai negatiivisesti lukukokemuksen muodostumiseen. Lukijatutkimuksissa on painotettu myös lukijayhteisön merkitystä (Kaartinen 1996, 33). Kaartisen mukaan lukija saa kirjallisuudesta kokemuksia ja pohdinnan aihetta. Näiden kokemusten pohjalta lukijat yhteisissä keskusteluissaan muotoilevat tietämyksen. Tieto syntyy siis kommunikoinnin tuloksena. Myös kirjoittaminen on kokemuksen syventämisen keino. (Kaartinen 2002.) Usein lukemisen jälkeen jääneet sekavat tai ristiriitaiset tuntemukset saattavat jäsentyä, kun niitä kirjoittaa ylös.

Lukija on aina ollut oleellinen osa kirjallisuutta ja kirjallista prosessia. Romaaneissa, runoissa ja esseissä on aina puhuteltu lukijaa, pyydetty häneltä kärsivällisyyttä ja armoa käsissään olevan tekstin suhteen. Lukijalle on myös tehty selväksi, että hän on etuoikeutettu tekemään tekstistä omia tulkintojaan, jotka eivät ole sen tekijän määräämiä. Lukijan merkitys on kyllä tunnustettu, mutta lukijoita on myös halveksittu ja paneteltu eikä heitä ole pidetty yhtä tärkeinä kuin tekijöitä tai teoksia. Lukijoita alettiin kirjallisuudentutkimuksessa tutkia vasta 1960–70-luvuilla. (Alanko 2003, 207–208.)

Lukija-käsite voidaan määritellä kirjallisuudentutkimuksessa useammallakin eri tavalla. Itse puhuessani tutkielmassani lukijasta tarkoitan aina reaalista ja fyysistä lukijaa

erotuksena narratologian eksplisiittisestä tai implisiittisestä lukijasta, jotka ovat erotettavissa tekstin sisäisestä alueesta.

1.3 Paulo Coelho

Brasilialainen Paulo Coelho syntyi Rio de Janeirossa vuonna 1947 katolilaiseen perheeseen. Hänen nuoruutensa oli melkoisen dramaattinen. Coelhon vanhemmat eivät ymmärtäneet poikansa jo lapsena syttynyttä himoa taiteita, teatteria ja kirjallisuutta, kohtaan, vaan pitivät tämän kapinointia ja haaveilua merkinä mielisairaudesta. Lopulta vanhemmat toimittivatkin hänen useaan otteeseen mielisairaalaan, kunnes lääkärit lopulta vakuuttivat heille, että Coelhossa ei ollut mitään vikaa. Hän liittyi sairaalajaksojensa jälkeen teatteriseurueeseen, kirjoitti sanoituksia artisteille ja oli ystävänsä kanssa perustamassa sarjakuvalehteä. Silloinen Brasilian hallitus piti lehteä vallankumouksellisenä ja Coelho ja hänen ystävänsä vangittiin. Heitä myös kidutettiin armeijan tiloissa. Näistä kokemuksista selvittyään Coelho päätti rauhoittua ja saada unelmiensa kirjailijan uran viimein alulle.

Lapsuudestaan saakka Coelho on ollut hyvin uskonnollinen. Nuoruusvuosiensa aikana hän hylkäsi katolilaisen uskonsa ja tutustui useisiin eri lahkoihin, mustaan magiaan ja okkultismiin. Hän kuitenkin kääntyi aikuisiällä takaisin katolilaisuuteen nähtyään näkyjä, jotka kehottivat häntä hylkäämään muut uskomukset ja tekemään pyhiinvaellusmatkan Espanjan Santiago de Compostelaan. Hän meni naimisiin tavattuaan vaimonsa vuonna 1979 ja kauan kangerrellut kirjailijanura lähti huimaan nousuun ensimmäisten teosten – Pyhiinvaellus, Alkemisti ja Brida – jälkeen yhdeksänkymmentäluvun alussa. (www.paulocoelho.com, wikipedia.org) Coelhon kirjoja on käännetty 69 kielelle ja myyty yli sata miljoonaa kappaletta 160 maassa (Morais 2010, 526).

Samat pääteemat ja -aiheet toistuvat useissa Coelhon teoksissa. Coelhon keskeisimpiä ajatuksia on, että jokaisen ihmisen on seurattava rohkeasti omaa polkuaan eikä antaa muiden ihmisten tai epäilyksien estää häntä toteuttamasta unelmiaan. Ihmisen ensisijainen elämäntarkoitus on unelmiensa toteuttaminen. Coelhon teokset ovat selkeitä, syvällisiä ja jättävät hyvin vähän tulkinnan varaa. Yleensä teoksissa on myös

jokin opetus. Hengellisyys, sadunomaisuus, toden ja realismin sekoitus ovat myös romaanien tunnusmerkkejä.

Suomennetut teokset

Alkemisti (O Alquimista, 1988) on Coelho'n kenties tunnetuin teos. Se ilmestyi ensimmäisen kerran suomeksi vuonna 1995 nimellä *Santiagon unelmat* ja uusintasuomennoksena ja *Alkemisti*- nimellä vuonna 2002. Romaani kertoo nuoren paimentolaisen aarteensintämatkasta Espanjasta Egyptiin. Samalla hän haaveilee kotona odottavasta unelmiensa tytöstä. Teoksen vahvin teema on elämän eteen heittämiä merkkien ja unelmien seuraaminen.

Istuin Piedrajoen rannalla ja itkin (Na margem do rio Piedra eu sentei e chorei, 1994, suom. 1998) kertoo papista, joka useiden vuosien jälkeen tapaa nuoruuden rakastettunsa. Elämä on vienyt heidät eri poluille, mutta uudelleen tapaamisen jälkeen pappi joutuu punnitsemaan omia arvojaan, rakkauttaan naiseen ja uskonnollista vakaumustaan.

Paholainen ja neiti Prym (O Demônio e a Srta. Prym, 2000, suom. 2002) sijoittuu kaukaiseen ja eristyksissä olevaan pikku kylään, jonne saapuu muukalainen mukanaan yksitoista kultaharkkoa. Hän lupaa harkot kyläläisille, jos kylässä tapahtuu viikon sisällä murha. Viikon ajaksi ahneus, pelko, ja epäluottamus valtaavat kylän. Perimmäinen kysymys on: Onko ihminen ensisijaisesti hyvä vai paha?

Veronika päättää kuolla -romaanin (*Veronika decide morrer, 1998, suom. 2003*) nuoren päähenkilön elämässä kaikki on päällisin puolin hyvin. Tästä huolimatta hän haluaa päättää elämänsä. Lääkkeiden yliannostus ei kuitenkaan tapa häntä, vaan Veronika herää sairaalasta. Hän saa kuulla sydämensä vahingoittuneen peruuttamattomasti, jonka vuoksi hänellä on korkeintaan viikko elinaikaa. Viikon aikana Veronika punnitsee elämäänsä uudelleen. Haluaako hän sittenkään kuolla? Teos perustuu osittain Coelho'n omiin mielisairaalakokemuksiin.

Valon soturin käsikirja (Manual do Guerreiro da Luz, 1997, suom. 2003) on eräänlainen opaskirja niille, jotka etsivät omaa elämäntietään. Teoksessa Coelho neuvoo rohkeuden saavuttamisesta ja kiteyttää elämänohjeita. Hän neuvoo, kuinka jokaisesta voi tulla ”valon soturi” eli onnellinen ja omaa kohtaloaan toteuttava ihminen.

Yksitoista minuuttia (Onze Minutos, 2003, suom. 2004) on ehkä Coelhon eroottisin romaani. Teoksessa prostituoiduksi päätyneet Maria ei pettymyksen koettuaan tavoittele enää elämässään rakkautta. Sen sattuessa kohdalle hän yrittää väkisin ajaa sen pois. Yksinäisyys, seksin valta ja rakkauden puutteen teemat kietoutuvat vahvasti toisiinsa.

Zahir-romaanin (suom. 2005) nimi viittaa vanhaan arabialaiseen termiin, joka tarkoittaa jotain kerran koettua, jota ei voi enää elämässään ohittaa. Romanin päähenkilölle zahir on hänen vaimonsa, joka syytä selvittämättä yhtäkkiä jättää hänet. Mies matkustaa maailmanääriin vaimonsa perässä ja tutustuu matkalla hengellisiin lahkoihin, joiden kautta yrittää ymmärtää itseään, vaimoaan ja nähdä syitä tapahtuneelle.

Pyhiinvaellus (O Diária de um Mago, 1997, suom. 2006) perustuu Coelhon muistelmiin hänen pyhiinvaellusmatkaltaan Espanjan poikki. Matkan aikana ihmisen uskoa koetellaan ja hänen tulee eteenpäin selvittääkseen selvittää useista koettelemuksista ja ratkaista reitin hänelle esittämiä arvoituksia. Kaikilla koettelemuksilla on tarkoituksensa valaistuksen ja syvän itseymmärryksen tiellä.

Portobellon noita (A Bruxa de Portobello, suom. 2007) kertoo nuoren naisen kehityskertomuksen orvosta pikkutyöstä vahvaksi ja muusta yhteiskunnasta poikkeavaksi äidiksi ja papittareksi. Teos korostaa ihmisten erilaisuutta, tuntemattoman aiheuttamaa pelkoa sekä hyväksyntää.

Brida (ilm. 1990, suom. 2008) on nuori nainen, joka yrittää selvittää, kuka hän on. Totuuden löytämiseksi hän on valmis kulkemaan vaikeita polkuja eikä pelkää sitä, mitä hän kenties löytää. Hän ajautuu syvälle mysteerien ja magian maailmaan. Kun luottaa toisiin ihmisiin ja heidän hyvyteensä, ei ole mitään pelättävää.

Voittaja on yksin (O Vencedor esta so, suom. 2009) keskittyy vallan himoon ja sen tavoitteluun. Coelho paljastaa, että jokainen ihminen, jolla on valtaa, on myös tuon vallan orja. Valta hävittää elämästä sen tärkeimmät arvot, se tuhoaa unelmat ja ihmissuhteet.

1.4 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Etsiessäni tietoa Internetin tutkimusperinteestä havaitsin, että verkkotutkimus ulottuu hyvin moneen eri tieteenalaan ja yhdistelee näitä. Verkkoa on tutkittu muun muassa kulttuurisesta, yhteiskunnallisesta, poliittisesta, koulutuksellisesta ja teknologisesta näkökulmasta. Viestinnällistä näkökulmaa verkkotutkimukseen avaa muun muassa Janne Matikaisen (2006) toimittama viestinnän pro gradu -tutkielmien pohjalta syntynyt artikkelikokoelma *Tutkielmamatka verkkoviestintään*. Teoksessaan *Verkkoproosa* (2007) Risto Niemi-Pynttärei tarkastelee verkkokirjoittamisen dialogisuutta.

Verkkoproosa-termillä hän tarkoittaa verkossa tapahtuvaa kirjoittamista, joka on suurimmaksi osaksi juuri dialogista, keskustelevaa ja kommentoivaa. (Niemi-Pynttärei 2007, 13). Dialogiseksi verkkokeskusteluksi omankin tutkielmani aineisto luokituu ja tarkastelen sitä lähinnä kirjallisuudentutkimuksen ja sosiologian näkökulmista.

Yksi verkkotutkimuksen keskeisistä kohteista on yhteisöllisyys ja sosiaalinen toiminta, joka ihmisten välille verkossa syntyy pääasiassa kirjoittamisen kautta. Sosiaalinen toiminta on vähintään kahden suuntaista viestintää, joka tapahtuu jossain tilassa. Tällaisia tiloja ovat pääsääntöisesti reaalin sekä virtuaalinen tila. Reaalimaailmaan synnyttään ja siinä ihmiset toimivat fyysisessä yhteydessä toisiinsa. Virtuaalimaailmassa ihmiset toimivat jonkin sähköisen välineen avulla. Tähän maailmaan ei synnytä, vaan siihen liitytään itse valitseman toiminnan ja muodon kautta, kuten liittymällä verkkokeskusteluun. (Heinonen 2008, 17.)

Työni tutkimusaineisto olen kerännyt *Helsingin Sanomien* verkkosivuilla olevasta Kirsi Pihan ylläpitämästä Lukupiiri-blogista (<http://blogit.hs.fi/lukupiiri>). Blogin ideana on, että siellä oleviin kirjallisuuskeskusteluihin kaikki halukkaat voivat vapaasti nimimerkkejä käyttäen osallistua. Kirsi Piha aloittaa keskustelut jostakin ajankohtaisesta, itseään tai muita keskustelijoita mietityttävästä aiheesta, johon muut

voivat sitten lähettää kommentteja ja mielipiteitä². Piha valitsee myös joka kuukausi kuukauden kirjan, josta hän kirjoittaa blogiin arvostelun. Blogi toimii siis tavallaan myös kirjavinkkauksena. Sen päätehtäväksi näen kuitenkin juuri keskustelun herättämisen ja lukukokemusten jakamisen. Pihalle voi lähettää keskusteluihin kysymyksiä ja hän myös vastailee niihin melko aktiivisesti sekä ottaa itsekin ajoittain osaa keskusteluihin. Piha vie keskusteluja jatkokysymysten avulla eteenpäin eikä pidättäydy ilmaisemasta omaa mielipidettään käsillä olevasta asiasta tai teoksesta.

Oman aineistoni olen rajannut kolmeen Paulo Coelhoa käsittelevään keskusteluun. Ensimmäinen keskustelu on aloitettu 4. tammikuuta 2007, toinen 24. lokakuuta 2007 ja kolmas 28. syyskuuta 2009. Keskustelua kirjailijasta on siis sivuilla käyty useamman vuoden aikana. Ensimmäisessä keskustelussa on yhteensä kolmekymmentäneljä keskustelijoiden lähettämää viestiä, jotka kaikki on postattu kolmen viikon aikana keskustelun aloituksesta. Toiseen keskusteluun kommentteja on tullut viisitoista ja keskustelun ja viestiketjun kesto ainoastaan viikko. Uusinta keskustelua on kommentoitu kolmetoista kertaa ja sen kokonaiskesto on myös noin kolme viikkoa viimeisen postauksen tultua kahdeskymmenes lokakuuta 2009. Keskustelut eivät siis ole kovin pitkäkestoisia, vaan viestejä tulee aktiivisesti runsaasti lyhyen aikaa. Keskustelut ovat aluksi tempoltaan hyvin nopeita. Ensimmäisten muutaman päivän ajan kommentteja tulee muutamien tuntien, jopa minuuttien välein. Parin päivän kuluttua keskustelut hidastuvat ja uusia viestejä tulee enää yksittäisiä. Näyttää siltä, että lukijat seuraavat lukupiiriä hyvin aktiivisesti ja tarttuvat nopeasti aiheeseen, joka heitä kiinnostaa ja josta heillä on jotain sanottavaa. Keskusteluiden nopeaan tyrehtymiseen vaikuttaa varmasti myös se, että Piha käynnistää uusia keskusteluita säännöllisesti ja melko tiheään. Kaikkiaan Lukupiiri-keskusteluihin viestejä tulee hyvin vaihtelevasti vain muutamista noin kahdeksaankymmeneen.

Kirjoituksista ei juurikaan tule selville keskustelijoiden ikä, sosiaalinen asema tai edes sukupuoli. Suurimman osan kohdalla sukupuolen voi päätellä sellaisista nimimerkeistä, kuten ”Eija G”, ”Elina”, ” Sami F” tai ”Jukka”. Joistain nimimerkeistä, kuten ”luupää” tai ”Fani”, sukupuolta ei voi sanoa. Kaikkiaan kolmeen keskusteluun osallistujia on

² Pihan keskustelunaloitukset kts. liitteet

nimimerkkien perusteella neljäkymmentäviisi. Heistä kahdenkymmenenkuuden nimimerkit viittaavat selkeästi keskustelijoiden olevan naispuoleisia. Yhdeksän nimimerkkiä viittaa miespuoleiseen keskustelijaan ja kymmenen keskustelijaa esiintyy nimellä, josta sukupuolta ei voi päätellä. Keskustelut ovat kuitenkin hyvin naisvoittoisia. Keskustelijoiden Coelho-historia on myös hyvin vaihteleva. Jotkut ovat lukeneet häneltä useita teoksia vuosien aikana, toiset ovat tutustuneet vain yhteen kirjaan. Viesteistä tulee ilmi, että monet keskustelijoista lukevat yleisesti kirjallisuutta runsaasti. He vertailevat Coelhoa muihin kirjailijoihin ja kertovat yleisistä mieltymyksistään kaunokirjallisuuden suhteen.

Ensimmäinen, alkuvuodesta 2007 käyty keskustelu on otsikoltaan ”Paulo Coelho – lintu vai kala?”. Piha aloittaa keskustelun kertomalla omasta suhtautumisestaan Coelhoon. Hänen tuntemuksensa ovat ristiriitaisia: joistain teoksista hän pitää, joistain ei. Hän nostaa esiin joitain itseään miellyttäviä ja ärsyttäviä seikkoja sekä teoksissa että kirjailijassa. Piha nostaa myös keskustelunaloituksessaan esille Coelhon kolumnikokoelman *Like the Flowing River*, jota hän kuvailee ja arvostelee. Vaikka Pihan oma mielipide tulee selvästi esille, hän tarkastelee teosta melko objektiivisesti. Kukaan keskusteluun vastaava ei ainakaan mainitse kyseistä kolumnikokoelmaa lukeneensa, vaan keskustelu on luonteeltaan yleisesti Paulo Coelhoa ja hänen romaanejaan arvioivaa.

Toisen keskustelun, otsikoltaan ”Paulo Coelhon kalenteri”, Piha aloittaa samalla tavalla ilmaisemalla ristiriitaisen mielipiteensä Coelhoon. Hän ottaa myös esille kirjailijan kaupallisuuden sekä sen, että Coelhoista on nyt virallisesti tullut maailman myydyin kirjailija. Piha ihmettelee, miksi kirjailija antaa kaupallistaa itsensä erilaisten oheistuotteiden, kuten kalenterin avulla sen sijaan, että keskittyisi vain kirjojen kirjoittamiseen. Aloitus herättää keskustelua teoksista, kirjailijasta sekä hänen motiiveistaan ja uskottavuudestaan.

Uusin valitsemistani keskusteluista, nimeltään ”Kummallinen Coelho”, jatkaa monin tavoin samojen Coelhoon liittyvien aiheiden pohdintaa. Keskustelu alkaa Pihan arvostelulla Coelhon uusimmasta suomennetusta teoksesta: *Voittaja on yksin*. Piha erittelee teoksen teemaa ja sanomaa, sen vahvuuksia ja heikkouksia sekä sen suhdetta

kirjailijan aikaisempaan tuotantoon. Aloituksesta seuraava keskustelu keskittyy kuitenkin enemmän yleisesti Coelhon tuotantoon tuon uusimman teoksen sijaan. Keskustelussa on nyt jonkin verran vertailua Coelhon uusimpien ja vanhempien teosten välillä.

Vaikka kyseessä on kirjallisuuskeskustelu, suurimmaksi osaksi Lukupiiri-keskustelut eivät ole dialogisia, eli osa viesteistä ei kommentoi edellisiä tai esitä muille osallistujille kysymyksiä. Jotkut osallistuvat keskusteluihin vain yhdellä viestillä, toiset keskustelevat aktiivisemmin. Monet osallistuvat keskusteluihin vain kertomalla oman mielipiteensä tai kommenttinsa, jotka kyllä saattavat sitten herättää lisäkeskustelua ja tuoda uusia näkökulmia. Keskustelu on vuorovaikutuksellista vain osittain. Kirsi Piha itse osallistuu keskusteluihin ajoittain kommentoiden edellisiä viestejä tai herätellen monologin avulla uusia aiheita pohdittavaksi.

Huomioitavia seikkoja ovat keskusteluiden sijoittumien sekä niiden ylläpitäjä. Keskustelut sijoittuvat *Helsingin Sanomien* Internet-sivuille. Lehti on Suomen suurin tilattava lehti, mutta blogien lukeminen ja keskusteluihin osallistuminen Internetissä ei vaadi lehden tilausta, vaan ne ovat kaikille avoimia. Lukupiiri kuitenkin henkilöityy melko vahvasti sen ylläpitäjään, Kirsi Pihaan. Tämä seikka vaikuttaa varmasti osaltaan siihen, ketkä keskusteluihin alun alkaenkaan haluavat ottaa osaa. Blogin yhteydessä Piha esitellään hymyilevän kuvan kera lyhyesti kirjoittajaksi ja kolumnistiksi. Yleisemmin Piha on kuitenkin ehkä enemmän tunnettu poliitikkona kuin kirjoittajana. Hän on koulutukseltaan kauppatieteiden maisteri ja toimi kokoomuksen kansanedustajana vuosina 1994–1996 sekä 1999–2003. Piha on julkaissut yhden kaunokirjallisen teoksen vuonna 2008³. Monien kohdalla tämä saattaa vaikuttaa siihen, että Lukupiiri ei tunnu tarpeeksi vakuuttavalta kirjallisuuskeskustelulta, jotta haluaisi siihen osallistua. Piha ei välttämättä vaikuta pätevältä kirjoittamaan teoksista analyyseja ja keskustelunaloituksia, koska hänellä ei ole alan koulutusta tai muita ansioita. Keskusteluihin osallistuneiden viesteistä ei nouse esille Pihan arvostelua tai vastustusta, mutta monet ovat hänen kanssaan kyllä vahvasti eri mieltä. Uskon, että

³http://fi.wikipedia.org/wiki/Kirsi_Piha

Lukupiiri sulkee monia potentiaalisesti tällaisesta kirjallisuuskeskusteluympäristöstä kiinnostuneita pois ja aineistoni on osaltaan valikoitunutta juuri Pihan henkilöllisyyden vuoksi. Tästä huolimatta keskustelijat vaikuttavat viestiensä perusteella melko heterogeeniseltä ryhmältä ja keskustelut liittyvät tiukasti kirjallisuuteen eikä esimerkiksi poliittisia mielipiteitä tuoda julki.

Vaikka poiminkin keskusteluista yksittäisiä viestejä havainnollistaviksi esimerkeiksi, näen niiden kaikkien olevan esimerkkejä samasta aiheesta ja ilmiöstä. Viestillä eli tarkoitan lukijan ja keskustelijan palstalle lähettämää kommenttia ja kirjoitusta eli postausta. Lukupiiriin osallistujista käytän termejä ”lukija” tai ”keskustelija”. Viestejä tutkin ja jaottelen niiden sisällön perusteella. Samasta viestistä saattaa löytyä esimerkkejä useampaan kuin yhteen luokittelemaani ryhmään. Viesteistä olen nostanut esille kolme isompaa kokonaisuutta, jotka liittyvät lukukokemuksen erittelyyn: 1. tekstin sisäisten tekijöiden vaikutuksen lukijoiden kokemuksiin, 2. tekstin ulkoisten tekijöiden merkityksen ja 3. lukukokemusten jakamisen sekä vuorovaikutuksen keskustelupalstalla. Nämä kolme teemaa kietoutuvat osittain yhteen eivätkä ole täysin toisista erotettavissa. Olen kuitenkin poiminut viesteistä esimerkkejä näiden kolmen päätekijän mukaan.

Aineiston luokittelu

Ensimmäisenä luokittelen kommentteja sen mukaan, millaisiin Coelhon teosten sisäisiin seikkoihin lukupiiriläiset ottavat kantaa. Keskusteluissa nousevat käsittelyyn muun muassa teosten teemat ja kirjoittajan tyyli. Coelho on todennut kirjoittavansa kaikille ihmisille kulttuurista ja uskonnosta riippumatta. Tarkastelen, miten hänen teostensa teemat koskettavat suomalaisia lukijoita ja lukupiiriläisiä. Tulevatko teemat todella lukijaa lähelle ja kuinka ne onnistuvat vaikuttamaan häneen. Teoksissa yhdistyvät usein todelliset ja fiktiiviset aiheet ja maailmat. Henkilöihin ja tapahtumiin samaistuminen ja eläytyminen on tärkeää lukukokemuksen kannalta. Miten lukijat kokevat esimerkiksi noituutta ja spiritualismia käsittelevät aiheet? Pystyvätkö he myötäelämään henkilöiden mukana vai jäävätkö teemat vieraisiksi ja kaukaisiksi? Tarkastelen myös sitä, millaisia tunteita tyyli on herättänyt lukijoissa lukemisen aikana ja millaisen jälkivaikutelman se on jättänyt?

Seuraavana tarkastelen lukijoiden odotushorisontteja eli, millaiset tekstin ulkoiset tekijät ovat lukukokemuksiin vaikuttaneet. Viesteistä ei tietenkään tule selville kaikkia mahdollisia seikkoja, mutta tarkastelen lähinnä niitä, jotka lukijat itse ovat viesteissään maininneet lukemiseensa vaikuttaneina tekijöinä. Kaksi ulkoista tekijää nousee keskusteluista selkeästi vaikuttavimmiksi tekijöiksi: aikaisempi lukukokemus sekä kirjailijan henkilökuvan vaikutus.

Kirjailijan julkisuuskuva vaikuttaa siihen, millaisin asentein ja ennako-odotuksin teoksia lähdetään lukemaan. Keskusteluissa pohditaan kirjailijan kaupallisuutta ja brändiä paljonkin sekä sitä, miten itse kirjailija vaikuttaa teosten lukemiseen. Voiko kirjailija kaupallisuutensa vuoksi olla uskottava? Miten lukijat kokevat kirjailijan muuttuneen vuosien aikana ja miten heidän oma suhtautumisensa on muuttunut hänen teoksiaan kohtaan? Onko julkisuus lukijoiden mielestä enemmän positiivista vai negatiivista? Onko kirjailijan henkilöllisyydellä loppujen lopuksi mitään tekemistä lukukokemusten muodostumisessa?

Artikkelissaan ”Tutkimuskohteena merkityksellisyys” (1996) Urpo Kovala on jaotellut lukukokemuksista kertovan kirjallisen tutkimusaineiston kahteen eri tasoon: 1) puhutavan tason kategoriaan sekä 2) tulkinnan tason kategoriaan. Hän on tutkinut Rosa Liksomien novellin pohjalta kirjattuja lukukokemuksia. Puhutavan tason analyysissä hän on tutkinut aineistoa siten, miten siinä esiintyy erilainen kontekstualisointi sekä toisaalta tekstiin kohdistuva kuvaus ja argumentointi. Kontekstualisointia Kovala erotellut muun muassa sen mukaan, kohdistuuko se omaan elämään, kulttuuriin vai koettuun todellisuuteen. Kuvauksesta ja argumentaatiosta hän tarkastelee tunnepitoisia ilmauksia sekä deskriptiivisen, kuvailevan kielen esiintymistä. Tulkinnan tason analyysissä hän on erotellut lukijoiden kirjaamasta aineistosta representaatioita muodostavia prosesseja, miten lukijat kuvailevat, luonnehtivat, täydentävät ja tiivistävät lukemaansa. Tulkinnan tason kategorioihin hän on myös luokitellut emotiiviset reaktiot ja asenteet sekä tekstin arvottamisen. (Kovala 1996, 210–211.)

Omaa aineistoani en varsinaisesti luokittele Kovalan kategorioiden mukaan, mutta puhutavan ja tulkinnan tasoista löytyy runsaasti esimerkkejä, joten käytän Kovalan

luokittelua osaltaan omien analyysieni tukena. Aineistosta löytyy muun muassa kontekstualisointia todellisuuteen ja omaan elämään. Lisäksi lukeminen on aiheuttanut paljon erilaisia emotiivisia reaktioita. Teosten kuvailua ja luonnehdintaa puolestaan löytyy omasta aineistostani melko vähän ja lukupiiriläisten viestit painottuvatkin pääasiassa omien tuntemusten ja mielipiteiden esittämiseen.

Viimeiseksi isoksi kokonaisuudeksi nostan lukukokemusten jakamisen muille keskustelijoille. Vuorovaikutusta keskusteluissa tapahtuu useallakin eri tavalla ja eri tasolla, mutta miten aitoa tai syvällistä se loppujen lopuksi on? Keskityn erityisesti tarkastelemaan tuntemusten ja mielipiteiden jakamista ja vaihtoa. Millaisia tunteita lukukokemusten jakaminen näyttää keskustelijoissa herättävän? Lisäksi tarkastelen keskustelupalstan vuorovaikutuksen toimimista tiedon ja avun lähteenä Coelhosta kiinnostuneille. Millaisia kysymyksiä he esittävät toisille keskustelijoille ja miten he saavat vastauksia? Lähestyn aineistoa etnometodologisen keskusteluanalyysin näkökulmasta kiinnittäen huomiota keskustelun viesteissä ilmenevään vuorovaikutukseen. Etnometodologinen keskusteluanalyysi rakentuu kolmen peruslähtökohdan varaan: 1. vuorovaikutus on järjestäytynyt rakenteellisesti; 2. keskustelun osanottajat ovat tietoisia sen kontekstista ja 3. edelliset kaksi lähtökohtaa vaikuttavat kaikkeen, mitä vuorovaikutuksessa tapahtuu eikä mitään keskustelussa ilmenevää yksityiskohta voida pitää sattumanvaraisena tai muista irrallisena. (Arpo 2005, 101.)

Puheenvuoro tai keskustelun kommentointi on sekä yksilön ilmaus että keskustelutilanteessa toimimisen merkki. Keskustelussa voi olla subjektiivisia oman mielipiteen ilmauksia, mutta niiden täytyy myös ylittää subjektin rajat, jotta siitä muodostuu dialogia pelkän sananvaihdon sijaan. Keskustelujen tarkastelussa molemmat puolet on otettava huomioon. Yksilön merkitys on keskeinen, mutta yksilön pyrkimykset ovat keskustelun mukaiset. Joistain asioista keskustelija on samaa mieltä, toisia hän vastustaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hänen näkemyksensä syntyisi keskustelun tuloksena. Konteksti vaikuttaa keskustelijan ajatteluun ja ilmaisuun, mutta se ei ole mielipiteitä synnyttävä systeemi. (Niemi-Pynttari 2007, 241.)

Otan tutkimuksessani huomioon sen, että osa viesteistä ja mielipiteistä on tuotu keskusteluissa julki toisten kannustamina ja kenties provosoimina, mutta tästä huolimatta tarkastelen niitä rehellisinä oman kokemuksen ilmauksina. Kokemusten ilmaukset eivät ole toisista riippumattomia, kuten ne esimerkiksi suljetussa aineistossa voisivat olla, mutta tämä ei mielestäni vähennä niiden arvokkuutta.

En siis käsittele aineistoani kvantitatiivisesti, vaan kvalitatiivisesti. Kuvailen lukijoiden monipuolisia kokemuksia esimerkkien avulla. Jokainen valitsemani viesti, mielipide ja kommentti on painoarvoltaan tasavertainen muiden kanssa. Lukijatutkimukset ja niistä nousevat käsitteet toimivat taustateorioina ja tukena omille tulkinnoilleni, mutta varsinainen lukukokemusten erittely tapahtuu aineistolähtöisesti eikä mitään valmista mallia noudattaen. Kirsi Pihan keskustelunaloituksia en ota aineistooni, huomioin ainoastaan niiden asettamat lähtökohdat keskusteluille. Pihan keskusteluihin laittamia kommentteja olen sen sijaan ottanut mukaan aineistoesimerkeiksi. Hänen kokemuksensa ja mielipiteensä ovat yhtä tärkeitä ja aitoja kuin muidenkin osallistujien.

Kokonaisuudessaan tutkimukseni tarkoituksena on luoda monipuolinen katsaus Paulo Coelho'n teosten nostattamiin tunteisiin ja lukukokemuksiin tarkastelemalla niitä lukijatutkimusten sekä Coelho'n mediassa saaman kritiikin ja edustaman mediapersoonan valossa. Pyrin tutkielmassani luomaan sekä yleiskatsauksen siihen, miten erilaisia kokemukset samasta teoksesta voivat olla ja siihen, mitkä tekijät kokemusten erilaisuuteen mahdollisesti voivat vaikuttaa. Lisäksi tarkastelen ja pohdin kirjallisuuskeskusteluiden funktioita ja niissä syntyvää vuorovaikutusta ja sen merkitystä keskustelijoille. Analyysini on sidoksissa tutkimusaineistooni, jonka vuoksi tutkimukseni ulkopuolella jää paljon sellaisia seikkoja, jotka voisivat aiheuttaa vielä osaltaan syventää ja monipuolistaa. Korpukseni on melko pieni, mutta aineistoni näen kuitenkin sen, että vaikka se on osittain valikoitunutta, anonyymiuden turvin ihmiset ilmaisevat todellisia tunteitaan varsin vapautuneesti, jolloin mielipiteiden ilmausten voidaan nähdä olevan hyvin rehellisiä.

2 SOSIAALINEN MEDIA JA LUKIJATUTKIMUKSET

2.1 Internetin keskustelupalstat ja kirjallisuuskeskustelut

Viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana Internetistä on tullut suuri osa länsimaisten ihmisten arkipäivää. Erilaiset viihdepalvelut saavat jatkuvasti uusia muotoja ja niihin käytetään yhä enemmän aikaa. Internetistä on tullut yhteisöjen ja keskustelupalstojen avulla suuri sosiaalinen media. Verkossa viihtymisen keskeinen tekijä on vuorovaikutus ja yhteisöllinen toiminta toisten ihmisten ja käyttäjien kanssa. Internetin kautta samanmieliset ja – henkiset henkilöt voivat helposti löytää toisensa ja olla yhteyksissä keskenään. (Turtiainen 2009, 193.) Sosiaalisen median keskeisimpiä ideoita ovatkin pienten käyttäjäryhmien tarpeiden huomiointi, käyttäjien luomien sisältöjen arvostaminen, laajojen käyttäjien välisten verkostojen rakentaminen sekä monien erilaisten sisällön tuottamisen tapojen mahdollistaminen (Rättilä 2007, 37). Internet-keskusteluissa tärkeällä sijalla ovat käyttäjien tunteet ja mielipiteet. Vapaa-ajalla käytettäviä yhteisöjä on monia erilaisia moniin eritarkoituksiin ja tarpeisiin. Toiset yhteisöt tarjoavat vertaistukea, toiset liittyvät harrastuksiin, seuranhakuun ja pelailuun. (Turtiainen 2009, 213.)

Ihmiset hakevat Internetistä itseään kiinnostavia sivuja, viihdekanavia ja tietoa. Käyttäjien keskinäisen kommunikaation välineinä toimivat muun muassa erilaiset chatit ja keskustelupalstat. Keskustelualueet on yleensä rajattu ja luokiteltu aihealueisiin, joista jokainen voi löytää itseään kiinnostavan. Keskusteluissa voi jakaa mielipiteitä ja löytää samoista asioista kiinnostuneita henkilöitä. Esimerkiksi erilaisiin harrastuksiin, kuten kirjallisuuteen ja lukemiseen, liittyviä keskusteluita on runsaasti. Blogi on yksi Internetissä julkaistavan tekstin kanava, jonka tarkoituksena on myös herättää keskustelua. Blogista käytetään usein myös termiä ”nettipäiväkirja”. Blogi on Internet-sivusto, jolle sen luoja voi tuottaa päivämäärällä varustettua sisältöä. Tekstit ja muut materiaalit ovat julkisesti muiden luettavissa ja niitä voi useimmiten myös kommentoida. (Kilpi 2006, 3.) Lukupiiri-blogi täyttää nämä blogin määritelmät, mutta on siinä mielessä hieman poikkeava, että se sitoutuu hyvin tiukasti kirjallisuusaiheeseen ja sijaitsee sanomalehden kotisivuilla.

Kuten *Helsingin Sanomien* Lukupiirissäkin, suurin osa verkkokeskusteluista tapahtuu nimimerkkien turvin. Anonyymiuden turvin monet rohkaistuvat ilmaisemaan mielipiteitään käsillä olevasta asiasta (Turtiainen 2009, 215). Internetissä voi nimimerkin suojissa ottaa kantaa ja luoda kontakteja, joita ei arki-identiteettinä kenties uskaltaisi. Nimimerkin käyttö oman nimen sijasta häivyttää mahdolliset jälkiseuraukset, kun keskustelija voi vain tuoda oman kantansa julki ilman, että kukaan verkon ulkopuolisessa maailmassa saa sitä tietää.

Keskusteluille on myös ominaista myös niiden vapaaehtoisuus. Keskusteluihin voi ottaa osaa ja niistä voi poistua juuri silloin kuin itse haluaa. Keskustelupalstojen hyvänä puolena on myös pidetty tekstipohjaisen viestimisen tasa-arvoisuutta (Aalto & Yoe Uusimaa 2009, 117). Toisen ihmisen ulkonäön, sukupuolen tai iän nostattamat ennakkoluulot eivät pääse Internetissä syntymään, koska keskusteluihin osallistuminen ei vaadi henkilökohtaisten tietojen tai valokuvan jakamista.

Keskustelut ovat joko synkronisia tai asynkronisia (Arpo 2005, 20). Synkroniset keskustelut tapahtuvat reaaliajassa ja osapuolet reagoivat viesteihin saman tien.

Lukupiiri on esimerkki asynkronisesta keskustelusta, jossa viestit jäävät lähettämisen jälkeen kaikkien luettavaksi ja niihin voi reagoida ja kommentoida pidemmänkin ajan kuluttua.

Robert Arpo nostaa tutkimuksessaan esille myös Internetin ulkopuolisten tekijöiden vaikutuksen keskusteluihin. Nettikeskustelut eivät ole rajattuja verkkoon, vaan ne sitoutuvat aina myös ulkopuolisiin kulttuurisiin, poliittisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin. Kun lukija seuraa keskustelupalstojen viestejä ja siellä käsiteltäviä aiheita ja teemoja, hänelle muodostuu nopeasti kuva siitä, millaista tietoa häneltä odotetaan keskustelun ymmärtämiseksi ja siihen osallistumiseksi. (Arpo 2005, 69.) Arpo erotelee kaksi ymmärtämisen tasoa. Ensimmäinen taso liittyy 1) itse keskusteluryhmään, eli siihen välittömään toimintaympäristöön, jossa viestejä kirjoitetaan, jaetaan ja luetaan. Toinen taso tarkoittaa 2) laajempaa ymmärrystä itse keskusteluaiheiden hahmottamisesta. (Arpo 2005, 70.) Esimerkiksi Lukupiirin keskusteluihin osallistuminen vaatii ymmärrystä siitä, että keskustelu tapahtuu Suomen suurimman sanomalehden sivuilla ja blogi on kokonaisuudessaan omistettu kirjallisuusaiheisille keskusteluille ja mielipiteiden jakamiselle. Toiseksi keskustelijan tulee ymmärtää, mistä

teoksista, kirjailijoista tai muista kulttuurisista teemoista juuri kyseisessä keskustelussa on kyse, jotta hän voi siihen asianmukaisesti liittyä.

Kirjallisuuskeskusteluiden merkitys

Mitä ihmiset sitten esimerkiksi kirjallisuuskeskustelulta hakevat ja miksi he sellaiseen osallistuvat? Keskusteluissa kokemuksia voidaan jakaa toisten ihmisten kanssa. Useissa lukupiiriinkin tulleissa viesteissä keskustelijat ilmaisevat ilahtuneisuutensa siitä, että toiset ihmiset jakavat heidän tuntemuksensa. Toisetkin pohtivat samoja asioita kuin he itse ja ovat kokeneet jotain samankaltaista. He saavat toisilta tukea siihen, etteivät heidän tunteensa ja kokemuksensa ole mitenkään vääriä. Keskusteluissa voi myös tulla esille seikkoja, joihin ei itse välttämättä lukiessa ole kiinnittänyt huomiota. Uudet, ulkopuolelta tulevat näkökulmat ja uusi tieto voivat selventää kokemusta: Miksi teos herätti juuri tiettyjä tuntemuksia?

Arpo nostaa myös esiin mielenkiintoisen näkökulman kirjallisuuskeskusteluista ja niiden toimimisesta tekstien arvottajina teoksen julkaisemisen jälkeen:

– kirjallisuuden hyväksyminen ja kanonisointi tapahtuvat Internet-keskusteluryhmissä hyvinkin eri tavoin kuin perinteisemmin ymmärretyissä kirjallisuuden portinvartijainstituutioissa kuten kirjallisuuskritiikissä tai kirjallisuuden opetuksessa. Kun instituutioiden sisäiset hierarkkiset rakenteet eivät määrää keskusteluryhmissä arviointien ja mielipiteiden validiteettia, muodostuu kirjallisuuden hyväksymisestä ja kanonisoinnista enemmän neuvottelunkaltaisia prosesseja, joissa arvostukset jakautuvat selkeämmin esimerkiksi tiettyjen alakulttuurien, ikäryhmien tai poliittisten näkemysten mukaan kuin niin sanotuissa 'virallisissa' portinvartijainstituutioissa. (Arpo 2005, 152.)

Lukupiirissä mielipiteet Coelhon teoksista vaihtelevat suuresti, mutta mielipiteiden ilmaisujen tarkoituksena vaikuttaisi olevan juuri oman sanan esiin ja kuuluviin tuominen. Vaikka keskusteluissa on Coelhon ihailijoitakin, paikoittain keskustelu tuntuu jo menevän yleiseksi Coelhon ja hänen teostensa vastustukseksi. Vaikka Coelhon teokset myyvät hyvin ja lukupiiriläisetkin ovat niitä lukeneet, tulee keskusteluista ilmi myös vahvaa kirjallisuuden kritiikkiä ja vastustusta massoja kohtaan. Varsinaisia Arpon mainitsemia neuvotteluja jonkin yhteisen mielipiteen tai lopputuloksen saavuttamiseksi

keskusteluissa ei kuitenkaan varsinaisesti synny, vaan vastustus suurimmalta osin jää yksittäisten mielipiteiden ilmauksiksi.

Helsingin Sanomien artikkelissa ” Kirjallisuuskritiikki asettui verkkoon” käsitellään sitä, miten lehdissä julkaistavan kirjallisuuskritiikin määrä on vähenemässä ja kritiikki on siirtymässä juuri Internetiin (Pääkkönen 2010). Maakuntalehtien yhdistyminen on myös johtanut siihen, että saman kirjoittajan kritiikki ilmestyy useammassa lehdessä, mikä vähentää näkökulmien määrää. Vaikka monilla lehdillä on myös asiantuntevia kritikoita, yhä useampi kritiikki on yleistoimittajien kirjoittama. Lisäksi kritiikeiden luonne on muuttunut. Niiden kirjoittamisesta on tullut markkinavetoista. Jutuissa kirjailija ja hänen henkilökuvansa ovat pääroolissa, itse teoksen arvio on liitetty haastattelun viereen. Alaviitteessä ”Villi blogiviidakko kukoistaa netissä” Pääkkönen viittaa kirjailija Tommi Melanderin näkemyksiin kritiikin siirtymisestä verkkoon. Melanderin mukaan kritiikit tosiaan vähenevät sanomalehtien sivuilta, mutta Internetissä niille sitä vastoin löytyy runsaasti tilaa. Blogien taso kuitenkin vaihtelee suuresti. Osa keskittyy kritiikkeihin, osa kirjaesittelyihin, osa on yleistä keskustelua ja kommentointia. Melander itse pitää Internetissä kirjallisuusblogia, joka keskittyy hyvin perusteltuihin kritiikkeihin. Tämän ja Lukupiirin lisäksi esimerkiksi kirjailija Panu Rajala sekä kirjallisuuslehti *Parnasson* päätoimittaja Jarmo Papinniemi pitävät blogipäiväkirjoja. (Pääkkönen, 2010.)

Lukupiirissä yhdistyvät kirjallisuuden kritiikki sekä kirjaesittelyt. Keskeisimmän sijan kuitenkin saavat lukijoiden kommentit ja yhteinen keskustelu.

Kuten aikaisemmin jo tuli esille, kirjallisuus oli alun perin luonteeltaan yhteisöllistä. Se kuului osana ihmisten väliseen kommunikaatioon ja oli kokemusten yhdessä jakamista. Internetin kirjallisuuskeskustelut ovat osaltaan yksi nykypäivän tapa tehdä kirjallisuudesta yhteisöllistä. Ihmiset lukevat teoksia itsekseen, mutta tulevat lukemisen jälkeen yhdessä julkisesti jakamaan ja puimaan kokemuksiaan. Internetissä ihmiset jakavat kaikin puolin tietoa itsestään erilaisilla kotisivuilla ja luomissaan profiileissa. Keskustelut ovat keino saada oma mielipide kuuluviin sekä saada yksinäisestä harrastuksesta osaltaan sosiaalista.

Arpo jakaa kirjoittamisen ja lukemisen historian neljään ajanjaksoon. Ensimmäinen vaihe ajoittuu ennen antiikin aikaa yhteiskuntiin, joissa kirjoittamisen tehtävä oli tukea ensisijaisesti suullisesti välittyvää ja säilyvää tietoa. Toisessa vaiheessa, antiikin Kreikan ja Rooman aikaan, kirjoittamisesta tuli suullisen tradition rinnalle yhtä merkittävä tiedon jakaja ja välittäjä. Kolmannen vaiheen aikana, keskiajalla, luostareissa alettiin tuottaa kirjallisuutta, joka oli tarkoitettu vain yksin luettavaksi, vaikka ne silti usein luettiin ääneen. Neljäs ja viimeinen aikakausi ajoittuu nykypäivään, jolle on leimallista se, että käytännössä lähes kaikki kirjallisuus tuotetaan yksin luettavaksi. (Arpo 2005, 75.) Internet-keskustelut ovat yksi esimerkki yksin hiljaa lukemisesta. Käytännössä lukija on yksin fyysisessä tilassa, mutta samalla tuntee olevansa osa lukevaa keskusteluyhteisöä. Ihminen istuu yksin oman tietokoneensa ääressä, mutta samalla hän tuntee olevansa osa sosiaalista yhteisöä kommunikoidessaan toisten ”yksinäisten” kanssa. (Arpo 2005, 75.)

2.2 Lukija osana kirjallisuudentutkimusta

Teosten vastaanottoa ja lukijoita on tutkittu 1960-luvulta lähtien. Lukijatutkimuksista keskeisimmät ovat *fenomenologinen tutkimus*, *reseptiteoriat* sekä *reader-response -tutkimus*, joissa keskitytään fiktiivisten tekstien vaikutusten sekä vastaanoton ja lukijoiden tutkimiseen. Kiinnostuksen kohteena on koko kaunokirjallinen viestintätapahtuma kirjailijasta tekstin kautta sen lukijaan. (Segers 1985, 60.) Huomiota kiinnitetään muun muassa siihen, miten lukija vastaanottaa, omaksuu ja antaa merkityksiä lukemalleen tekstile (Segers 1985, 9).

Lukijatutkimukset käyttävät apunaan muun muassa semiotiikkaa ja kirjallisuussosiologiaa (Segers 1985, 60). Kirjallisuussemiotikka keskittyy kirjailijan, tekstin ja lukijan väliseen viestintäsuhteeseen. Kaunokirjallinen teos nähdään viestinä, jonka kirjailija lähettää lukijalleen tulkittavaksi. Kirjallisuussosiologia puolestaan lähtee oletuksesta, että lukija lukee kaunokirjallista tekstiä sekä sosiokulttuurisen että kaunokirjallisen koodin välityksellä. Sosiokulttuurisen koodin avulla lukija antaa tekstile merkityksen, kun taas kaunokirjallisen eli esteettisen koodin avulla lukija hahmottaa tekstin luonteen. Kaunokirjallinen viestintäprosessi edellyttää näiden molempien käyttöä. (Segers 1985, 66–67.) Itse otan tutkimuksessani huomioon sekä

kirjailijan että tekstin vaikutukset lukijaan. Tarkastelen niitä eri osioissa, mutta näen ne kuitenkin toisistaan erottamattomina.

Vastaanottotutkimusten kaksi keskeisintä käsitettä ovat *epämääräisyyskohta* ja *odotushorisontti*. Fenomenologisen kirjallisuudentutkimuksen mukaan jokainen teksti on kirjoittajansa tietoisuuden tulos, mutta se saa merkityksen vasta luettaessa (Alanko 2003, 210). Tutkimus korostaa ihmisen ja yksilön roolia merkityksen muodostamisessa (Koskela & Rojola 1997, 101). Tärkein fenomenologiseen teoriaan sisältyvä käsite on *epämääräisyyskohta* (Alanko 2003, 211). Kirjallinen teos on varsinaisesti vasta luonnos, joka on täynnä aukkoja, asioita, joita lukijalle ei kerrota ja jotka lukijan on itse täydennettävä. Teoksessa ei koskaan esimerkiksi kuvailla talon sisustusta täydellisesti, vaan lukijan on itse mielikuvituksensa avulla täydennettävä puuttuvat tiedot. Lukijan tehtävä on siis *konkretisoida* teos itselleen, jolloin se vasta saa merkityksen. Lukijan teos on täten myös hieman erilainen kuin kirjailijan. (Kirstinä 1984, 12.)

Tällaiset avoimet kohdat eivät ole kirjassa puutteita, vaan ne ovat teoksen lukukokemuksen kannalta tärkeitä lukijan täyttäessä ne oman mielikuvituksensa ja tietonsa avulla. Lukukokemukseen vaikuttaa myös avoimien kohtien paikka ja määrä. Jos avoimia kohtia on paljon, lukija saattaa tuntea teoksen olevan epäjohdonmukainen ja vaikeasti seurattava. Vähäinen epämääräisyyskohtien määrä puolestaan saattaa antaa teoksesta itsestään selvän ja tylsän vaikutelman. (Koskela & Lankinen 2003, 21–22.)

1970-luvulla alettiin kyseenalaistaa teoksen ja lukijan välinen vastakkainasettelu ja korostaa sen sijaan näiden kahden välistä vuorovaikutusta ja tasavertaisuutta. Itse lukijoiden tutkiminen nähtiin ennemminkin sosiologian kuin kirjallisuustieteen alana. Uuden painotuksen mukaa lukijan maailmankuva saattoi muuttua luetun teoksen jälkeen, jonka vuoksi kirjallisuudella on vahva yhteiskunnallinen tehtävä. (Koskela & Rojola 1997, 103–104.) Kirjallisuus tuo esille ongelmia, se kasvattaa, laittaa lukijan pohtimaan asioita ja esittää myös potentiaalisia vastauksia ja ratkaisumalleja hänen esittämiinsä kysymyksiin. Teoksilla on siis vaikutusta lukukokemuksen ulkopuoliseen elämään. (Alanko 2003, 224.) Jos teos ei nosta meissä tunteita tai saa meitä ajattelemaan itseämme tai maailmaa, se on huono ja yhdentekevä (Koskela & Rojola 1997, 104).

Tutkimuksessani käytän epämääräisyyskohdan käsitettä apunani tutkiessani teosten sisäisten tekijöiden, kuten juonen, teemojen ja tyylin vaikutuksia lukupiiriläisten lukukokemuksiin. Käytän epämääräisyyskohtaa mahdollisena selityksenä arvioidessani sitä, miksi teos on herättänyt tietynlaisia tunteita, jos kirjoittaja itse ei syitä suoraan osaa mainita. Oletan, että epämääräisyyskohdat voivat olla yhtenä tekijänä vaikuttamassa siihen, miksi lukijalle jää teoksesta ristiriitainen, hämmentynyt tai tylsä kuva.

Lukukokemuksien muodostumista ei kuitenkaan voida selittää pelkästään lukijan persoonallisuudella, vaan on tarkasteltava myös historiallisuutta (Koskela & Rojola 1997, 110). Tämä tarkoittaa sitä, että yksilöllisen luonteen lisäksi lukutapahtumaan liittyvät myös lukijan oma historia, kaikki hänen elämäkokemuksensa sekä aikaisemmat lukukokemukset, jotka yhdessä muodostavat uuteen teokseen tartuttaessa *odotushorisontin* (Alanko 2003, 228). Lyhyesti sanottuna odotushorisontti tarkoittaa siis kaikkia niitä odotuksia, jotka ihmiselle on hänen aloittaessaan jonkin teoksen lukemisen. Aikaisemmin luettujen tekstien pohjalta syntyy kriteeristö, jonka avulla uusia, tuntemattomia tekstejä arvioidaan. Kaunokirjallisten prosessien väliset yhteydet syntyvät lukijan kokemusten välille. (Segers 1984, 12.) Kokemuksensa perusteella lukija siis odottaa uudelta romaanilta tiettyjä asioita. Lukijan lisäksi teos on näin myös vuorovaikutuksessa aikaisemmin luetun kirjallisuuden kanssa, se kommentoi omaa kirjallisuudenlajiaan sekä oman aikakautensa kaunokirjallista kenttää. (Segers 1984, 12–13.) Nämä kolme edellä mainittua seikkaa osoittavat, mistä yksittäisen lukijan odotushorisontti muodostuu.

Odotushorisontit ovat aika- ja kulttuurisidonnaisia. Lukija vertaa teoksen maailmaa siihen käsitykseen ja kokemukseen, joka hänellä on todellisesta maailmasta. (Koskela & Lankinen 2003, 22.) Tekstin ja lukijan välinen suhde ei muodostu pelkästään vaikutuksesta ja vastaanotosta, vaan lukuprosessissa tekstin rakenne sulautuu yhteen lukijan sosiaaliluokasta, yhteiskunnallisesta kontekstista nousevien lukijaodotuksien eli odotushorisontin kanssa (Segers 1985, 32).

Lukijatutkimusten mukaan kaunokirjallisen teoksen tulisi muuttaa lukijan odotushorisonttia eli tarjota hänelle jotain uutta ja ennen kokematon. Jos teos ei muuta lukijan odotushorisonttia mitenkään, teos on huono. Vaikuttava teos muuttaa lukijaa ja

laittaa hänet ajattelemaan. Lukijan odotushorisonnin muuttuminen ja laajentuminen tarkoittaa sen muuttumista aina paremmaksi. (Koskela & Rojola 1997, 111.)

Edellisissä kappaleissa olen käsitellyt ja avannut nimenomaan *kaunokirjallisen odotushorisonnin* käsitettä, joka kuuluu yhtenä osana yleisempään sosiokulttuuriseen odotushorisonnttiin. Tämä sosiokulttuurinen odotushorisonntti ohjailee kaikkea ihmisten toimintaa ja siihen kuuluvat kaikki yksilön elämäkokemukset. Omassa tutkimuksessani odotushorisonntti konkretisoituu, kun tutkin sitä, mitkä teoksen ulkopuolisen todellisuuden tekijät vaikuttavat siihen, millaisia kokemuksia lukijat ovat Coelhon teoksista saaneet.

3 COELHON ROMAANIEN SISÄISTEN TEKIJÖIDEN VAIKUTUKSIA LUKUKOKEMUKSIIN

Lukupiiriläisissä hämmennystä, ärsytystä ja ihastusta aiheuttavat muun muassa teosten teemat ja aiheet sekä kirjailijan tyyli. Teosten teemoilla ja henkilöhahmoilla on suuri merkitys lukijoiden lukukokemuksiin. Viesteistä ilmenee myös, miten lukijat täyttävät teosten aukkoja ja kuinka eri tavoin ne voivat lukijoihin vaikuttaa. Viesteistä tulee ilmi useita erilaisia mielipiteitä ja reaktioita. Toisille teokset ovat suorastaan itsestäänselvyyksiä, toisille ne eivät avaudu laisinkaan.

Teeman merkityksestä

Yleensä teema tarkoittaa kirjallisuudentutkimuksessa sitä, mistä teksti syvemmillä tasollaan kertoo, mikä sen keskeinen sanoma on ja mitä se haluaa lukijalleen välittää? (Suomela 2003, 141.) Teoksen teema voi ilmetä suoraan, mutta usein se ilmenee epäsuorasti ja lukijan täytyy itse se löytää ja hahmottaa. Samassa teoksessa voi olla useitakin teemoja. Teoksesta voi esimerkiksi olla hahmotettavissa yksi varsinainen pääteema ja monia sivuteemoja. Tutkielmassani on kyse nimenomaan kirjoitetun, kirjallisen teoksen ja tekstin teemasta.

Teemaa voidaan lähteä tarkastelemaan sekä tekstin rakenteiden näkökulmasta että lukijasta ja hänen tulkinnoistaan lähtien. Lukijalähtöisen tutkimuksen mukaan teeman hahmottaminen ja löytäminen tekstistä on lukijan tehtävä. Teeman konstruointi on lukijasta, hänen persoonastaan ja taustastaan eli odotushorisontista riippuvainen. Samasta tekstistä voidaan lukijasta riippuen hahmottaa useita erilaisia teemoja ja joillekin toiset teemat nousevat tekstistä toisia tärkeämmiksi. (Suomela 2003, 151). Lukija pyrkii lukiessaan löytämään teoksesta hänen omaa identiteettiänsä vahvistavia teemoja ja aiheita. (Alanko 2003, 215).

Lukija valitsee omien päämääriensä ja kiinnostuksenkohteidensa perusteella *temaattisen kehüksensä*, jonka valossa lähtee teosta lukemaan ja tulkitsemaan. Kaikki tulkinnot eivät kuitenkaan ole mahdollisia, vaan niiden tulee syntyä teoksen antamien vihjeiden ja

ohjeiden puitteissa. Teema muodostuu siis lukijan ja tekstin yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa. (Suomela 2003, 151).

Mielenkiintoinen kysymys onkin: kenelle kirjailija oikeastaan kirjoittaa teoksensa? Millainen mahdollinen lukija tekijällä on mielessään, kenen hän kuvittelee lukevan teoksensa? Mitään yleispätevää lukijaa tuskin on olemassakaan. Kirjailija yrittää usein teoksillaan tavoittaa aikalaisiaan, omia kansalaisiaan sekä rotu- tai luokkaveljiään. (Niemi 1991, 127.) Kirjailija tekee kirjoittaessaan valintoja ja valitsee fiktiivisille henkilöilleen tietyn maailmankatsomuksen, tavat, kulttuurin ja sukupuolen. Näin tehdessään kirjailija tahtomattaankin saattaa sulkea joitain lukijoita ulkopuolelle ja valita heitä, jotka jollain tapaa jakavat hänen teoksensa sisältämiä arvoja ja voivat saada niistä itselleen jotain. (Niemi 1991, 127.)

Coelhon teosten toistuvia, universaaleja teemoja ovat muun muassa rakkaus, oman itsensä ja paikkansa löytäminen, hyväksyntä, ennakkoluulottomuus, kohtalonsa toteuttaminen, unelmiensa seuraaminen ja täyttäminen, hyvyys ja pahuus sekä hengelliset kysymykset, jotka eivät katso sukupuolta, kulttuuria tai poliittisia näkemyksiä. Kuinka Coelho lukupiiriläisten mielestä sitten onnistuu tarkoituksissaan kirjoittaa jokaista ihmistä koskettavista aiheista?

3.1 Itsestänselvyyksiä ja tylsyyksiä

Lukijatutkimuksissa tekstiä vastustavia ja siihen kielteisesti suhtautuvia reaktioita on tutkittu vähemmän kuin myönteisiä. Kielteisten tunteiden tutkiminen olisi kuitenkin hyödyllistä, koska negatiivisissa ja positiivisissa kokemuksissa on yleensä kyse saman arvoulottuvuuden vastakkaisista päistä (Eskola 1996, 61). Tämä tulee ilmi myös tarkasteltaessa Coelhoon pääsääntöisesti negatiivisesti suhtautuvien lukijoiden kokemuksia.

Coelhoa käsittelevän keskustelun ”Paulo Coelho – lintu vai kala” Piha aloittaa ilmaisemalla oman mielipiteensä Coelhoista, joka on hyvin ristiriitainen. Tästä keskustelu lähtee liikkeelle ja Lukupiirissä pohditaan Coelhoon hyviä ja huonoja puolia.

Piia:

5. tammikuuta 2007 kello 10.30

Kirja oli pettymys. Kuten sanottu, pidän enemmän teoksista, joiden kertomukset voin ajatella oikeasti tapahtuneiksi. Kirjan kuvaukset erilaisista kammottavista mutta kasvattavista koettelemuksista pyhiinvaellustiellä eivät sytyttäneet minua, kirjan hengellisyys oli jotain itselleni outoa.

Piian keskusteluun lähettämästä viestistä käy ilmi, miten teos voi jäädä kaukaiseksi, jos sen teemat eivät tule lukijan omaa elämää lähellä. Hän ei voi kuvitella itseään osaksi kirjan tapahtumia eikä samastua niihin. Piialle hänen lukemansa teoksen realismi on tärkeää. Lukija kontekstualisoi tekstin vahvasti siihen, millainen käsitys hänellä on todellisesta elämästä ja yleensä totuudellisuudesta. Hänen täytyy uskoa, että tarina voisi olla totta, jotta hän voisi samaistua henkilöihin ja kokea tapahtumia heidän kanssaan

Pyhiinvaelluksessa kaksi miestä, joista toinen itse Coelho, vaeltavat Espanjan kuuluisan vanhan pyhiinvaellusreitit läpi Santiago de Compostelaan. Matkan aikana he saavat tehtäviä suoritettavakseen ja näkevät näkyjä, jotka vievät heitä kohti ymmärrystä, suurta totuutta maailmasta ja elämästä sekä hengellistä valaistumista. Kirja kuvaa yliluonnollisten tapahtumien kautta tapahtuvaa muutosta ihmisessä ja hänen maailmankuvassaan. Hengellisyys ei lopulta olekaan vain satuihin uskomista, vaan ihmisluonnolle ominaista ja luonnollista.

Piian mukaan teoksen teemat olivat hänelle itselleen outoja ja vieraita. Sen sijaan, että teos olisi lukijalle vieraiden aiheiden ansiosta onnistunut muutamaan hänen odotushorisonttiaan ja tuomaan hänen elämäänsä ja ajatusmaailmaansa jotain uutta, se jäikin vain kaukaiseksi ja jopa huonoksi lukukokemukseksi. Hän ei löydä teoksesta omaa identiteettiänsä vahvistavia aiheita eikä teos nostata hänessä kysymyksiä tai saa pohtimaan hänen omaa elämäänsä. Aiheet ovat sellaisia, joihin lukija ei kenties ole koskaan elämässään törmännyt eikä näe niitä oman todellisen elämänsä kannalta olennaisina. Teos ei tunnu siltä, että sitä olisi kirjoitettu hänelle.

Elisa Pesonen:3. tammikuuta 2008 kello 15.54

Mutta "Veronika" tuntui kovin ohuelta, kovin epäuskottavalta. Tarinassa olisi ollut ainesta vaikka mihin, mutta se jäi leijailemaan ilmaan jotenkin tyhjänä. Joku käytti ilmaisua sanahelinä. Ehkä juuri sellaisena.

Coelhon teemat vaikuttavat myös "ohuilta" ja "tyhjiltä". Teoksesta ei löydy syvyyttä. Syy voi olla henkilöhahmojen mustavalkoisuudessa ja yksiulotteisuudessa, tai vaikka tapahtumien epärealistisuudessa. Coelhon neljäs romaani *Veronika päättää kuolla* käsittelee kuitenkin hyvin syvällisiä teemoja, kuten masennusta ja elämänhalua. Lukija saa kyllä konkretisoitua teemat itselleen, mutta siitä huolimatta teos jää pinnallisen tuntuiseksi. Kirjailija ei saa syvennettyä aihettaan, vaikka aineksia siihen olisi.

Sanahelinä on puhetta, joka on täynnä latteuksia ja hurskastelua. Coelhon tarina ja teoksen juoni ovat sinänsä lukijan mielestä hyviä ja mielenkiintoisia, mutta teoksen kerronta ei onnistu. Kirjailijan olisi mahdollista saada lukija temmattua mukaan tarinaan ja samaistumaan henkilöiden kohtaloihin, jos hän saisi syvennettyä kertomustaan. Lukija ei saa tarinasta kunnolla kiinni, koska se on kerrottu tylillä, joka ei häntä miellytä. Hänkin ehkä kaipaaisi latteuksien sijaan enemmän tapahtumia ja toimintaa. Lukija ei saa konkretisoitua teosta kunnolla itselleen, koska jotain oleellista puuttuu ja lukukokemus jää tyhjän tuntuiseksi.

Myös muut lukupiiriläiset ovat samoilla linjoilla.

Fredrika:4. tammikuuta 2007 kello 20.03

Luultavasti olen samaa mieltä, Coelhon kirjat jättävät ristiriitaisen vaikutelman. Olen lukenut Veronikan lisäksi Valon soturin ja selaillut jotain kolmatta, joka jäi kirjaston hyllyyn. Tuo soturi on sellainen, että hätäiseen lukemalla siitä on löytämisillään jotain. Mutta kun katsoo hetken päästä uudestaan, huomaakin että kultahipuksi luultu olikin vain ihan tavallinen latteus. Itsestänselvyys.

Fredrika aistii, että kirjassa voisi mahdollisesti olla jokin syvälinen sanoma löydettäväksi, mutta tarkemmin tarkasteltuna näin ei olekaan. Ensivaikutelma ei osoittaudukaan päteväksi, minkä vuoksi lukukokemus jää ristiriitaiseksi. Lukija on jo valmistautunut saamaan teoksesta jotain hienoa itselleen, mutta joutuukin lopulta tyytymään vanhojen asioiden toiston lukemiseen. Teoksen todellinen sisältö paljastuu vasta, kun siihen paneutuu lähemmin. Teoksen teema ei olekaan arvokas tai elämää muuttava, vaan jo lukijalle ennestään itsestään selvä asia, joka ei tarjoa mitään uutta. Teoksella ei ole vaikutusta hänen lukuprosessin ulkopuoliseen elämäänsä. Jos teemat on teoksessa selitetty auki, ei lukijan omille tulkinnoille jää sijaa ja teos voi vaikuttaa pitkäväteiseltä ja itsestään selvältä. (Koskela & Lankinen 2003, 21–22.)

Todellisuuden mukaisuuden vaatimus

Tutkimusten mukaan suomalaiset lukijat ovat tiukasti kiinni todellisuudessa ja vaativat lukemiltaan teoksilta vahvaa totuudenmukaisuutta. Lukijat eivät osaa katkaista todellisuus-addiktiota ja lukea teoksia vertaamatta niitä koko ajan omaan todellisuuteensa. Lukijoiden mukaan sanat kuvaavat suoraan ulkoista maailmaa ja lukijat ovat tarkkoja siitä, ettei kaunokirjallissakaan teoksissa kerrota mitä sattuu. (Jokinen 1999, 229.) Kirjallisuuden ja todellisuuden vakava suhde ei kuitenkaan ole pelkästään kognitiivinen. On vaikeaa tietää, mitä kukin lukija tarkoittaa totuudella. Totuudellisuutta usein verrataan omiin kokemuksiin ja yleisesti tiedettyihin asioihin, mutta se merkitsee myös lukijalle tärkeitä elämän arvoja ja emotionaalisia kysymyksiä. (Jokinen 1999, 235–236.) Tietynlainen totuudenmukaisuuden vaatimus korostuu monissa lukupiiriläistenkin viesteissä ja vaikuttaa negatiivisesti kokemuksiin jäädessään toteutumatta.

Kari:

2. lokakuuta 2009 kello 11.42

Itse olen lukenut vain Alkemistin, ja sen jälkeen ei ole kyllä kiinnostanut Coelhoa lukea. Se oli mielestäni pitkitetty lasten satu. Kai siinä oli jotain näennäisfilosofista yritetty ilmaista. Itse asiassa harmitti, että tuli luettua loppuun.

Kari kuvailee yhtä Coelhon teosta saduksi. Satuihin liittyy yleensä taianomaisia ja fantastisia elementtejä, jollaisia myös Coelhon teoksissa on runsaasti. Sadut ovat tarkoituksella osittain epärealistisia ja niiden maailmankuva on usein hyvin mustavalkoisesti hyvä tai paha. Satuihin liittyy oleellisena osana aina jokin opetus, joka on hyvin selkeä eikä kovin usealla tavalla tulkittavissa. Karia tällainen ei kosketa ja hänen toteamuksensa, että Coelhon teos on kuin lasten satu, on tietysti mielessä arvottava, koska kyseessä on kuitenkin aikuisille tarkoitettu romaani. Teos rinnastuu lukijan mukaan lapsille suunnattuun kirjallisuuteen eikä oman genrensä, aikuisten kertomakirjallisuuden kenttään. Satuun viitattaessa teos on Karin mukaan kenties aikuiseen makuun liian yksinkertainen, suoraviivainen tai lapsellinen.

Teosta on hänen mielestään myös turhaan pitkitetty. Hän on edellisten esimerkkien tapaan samaa mieltä siitä, että Coelhon ilmaisu ja teosten tyyli on sanojen todellista sisältöä hienompaa. Teoksen sisältö on loppujen lopuksi sen verran niukkaa, että sen olisi voinut tuoda esille tiivistetyimmänkin tarinan kautta.

Sekä Mari että zarah puuttuvat henkilöiden epäuskottavuuteen, joka on vaikuttanut heidän lukukokemuksiinsa. Mari arvostelee *Yksitoista minuuttia* -romaanin päähenkilöä Mariaa ja zarah puuttuu *Bridan* naishenkilöihin.

Mari:

22. marraskuuta 2007 kello 16.37

Päähenkilö Maria ei mielestäni ollut kovin uskottava.

zarah:

28. syyskuuta 2009 kello 13.16

Bridaa en jaksanut lukea, sen naiskuva vaikutti niin rasittavan kliseisen jakautuneelta.

Henkilöiden ei välttämättä tarvitse olla lukijoiden itsensä kaltaisia tai edes miellyttäviä, jotta heitä kohtaan voi tuntea myötätuntoa ja välittämistä. Henkilöissä täytyy kuitenkin olla jotain, joka tulee lukijaa ja hänen elämäänsä lähelle. Realistisuuden vaatimus pätee tapahtumien lisäksi henkilöihinkin. Molemmissa romaaneissa päähenkilö on nainen ja

maailmaa ja tunteita kuvataan naisen silmin ja naisen näkökulmasta. *Yksitoista minuuttia* kertoo tositapahtumiin pohjautuvan tarinan pienestä brasilialaisesta kylästä kotoisin olevasta Mariasta, jonka sydän särkyä ensirakkauden jälkeen. Sattumien kautta uskonsa rakkauteen menettänyt nuori nainen päätyy Geneveen työskentelemään prostituoituna. Marian usko ikuiseen henkiseen rakkauteen ja seksiin muuna kuin vallan välineenä häviää viimeistään työn myötä lukemattomien asiakkaiden vaatiessa häneltä ainoastaan fyysistä nautintoa. Maria on henkilönä hyvin kompleksinen ja moderni naisshahmo. Hän on itsenäinen, mutta samalla täysin työnsä vanki. Hän on kaunis, nuori ja vahva, mutta kyyninen, särkynyt ja vakava. Marian tarina on kokonaisuudessaan melko ällistyttävä kaikkine dramaattisine juonen käännteineen, mutta suuren osan teoksesta muodostavat Marian päiväkirjamerkinnot, joissa hän pohtii rakkautta, seksiä, ihmisen tarpeita ja ihmisluontoa.

Bridassa päähenkilö on myös nainen. Brida on nuori irlantilaistyttö, joka haluaa opiskella ja oppia magiaa. Hän uskoo magian johdattavan hänet maailman ymmärryksen ja suurien viisauksien äärelle. Brida tapaa etsintämatkallaan tietäjän ja noidan, jotka opettavat häntä erilaisten tehtävien ja rituaalien avulla. Brida matkaa hiljalleen yhä syvemmälle noituuden maailmaan ja samalla yrittää pitää kiinni normaalista elämästään, päivätyöstään ja parisuhteestaan, jotka ovat nyky-yhteiskunnan normien määrittämiä ja saarroksissa.

Lukupiiriläisten mielestä, Coelho, mieskirjailija, ei ole onnistunut luomaan todenmukaista kuvaa naisesta. Zarahin mielestä Coelho sortuu kliseisiin kuvatessaan naista ja hän on jopa jättänyt teoksen kesken tämän vuoksi. Naiskuva teoksessa voi olla hyvin pelkistetty ja yksiulotteinen. Siitä huolimatta, että teos kertoo yliluonnollisiksi luokitelluista asioista, päähenkilö itse jää kliseiseksi, koska joutuu kamppailemaan itseään repivien kahden vastakkaisen voiman ja kutsumuksen välillä. Tämä ei ole mitään uutta, vaikka kutsumukset sinänsä ovat normaalista poikkeavia.

Yksitoista minuuttia – romaanin Maria puolestaan tuntuu epäuskottavalta siitä huolimatta, että hänen tarinansa pohjautuu kirjailijan mukaan tositapahtumiin. Vaikka Marian sisäistä maailmaa ja ajatuksia kuvataan teoksessa hyvin tarkasti ja yksityiskohtaisesti, ei Mari koe henkilöä todenmukaisena. Henkilön koettelemukset

eivät onnistu koskettamaan häntä. Teoksessa ei ole kovin paljon epämääräisyyskohtia, mitä päähenkilöön tulee. Ulkonäköä myöten hänen mielipiteensä ajatuksensa ja tekemisensä on kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti. Lukijalle ei kenties jää mahdollisuutta täydennellä henkilöä itselleen läheisemmäksi ja vastaamaan omia tarpeitaan.

Marin ja zarahin voi nimimerkkien perusteella kuvitella olevan naislukijoita. Heille olisi nimenomaan tärkeää, että teoksen naishahmoista tulisi heille läheisiä. Teoksissa ei välttämättä jää paljon tilaa naishenkilöiden ulkonäön ja luonteen täydentämiselle, jolloin heistä tulee hyvin selkeitä ja yksioikoisia.

Teosten tyylin vaikutuksia

Tyyllillä voidaan kirjallisuudentutkimuksessa tarkoittaa useitakin erilaisia asioita, kuten esimerkiksi jollekin aikakaudelle tyypillistä kirjallista ilmaisutapaa. Coelhoa ja hänen tyyliään tarkasteltaessa tarkoitan kuitenkin juuri tälle kyseiselle kirjailijalle ominaista tyyliä, persoonallista ja yksilöllistä ilmaisutapaa.

Anja A.:

4. tammikuuta 2007 kello 22.11

Olen miettinyt, onko minussa jotain pahasti vialla, kun “koko muun maailman” vanhoissa hänen nimeensä koen kovaa vastahankaa. On kyllä tunnustettava, että olen lukenut vain muutamia hänen kirjojaan, mutta juuri noita yllä olevissa puheenvuoroissa olevia sanoja on noussut mieleeni: teennäisyyttä, itsestään selvyiksi, latteuksia, mahtipontisuutta. Ja ärsyttävää saarnaamista!

Varmaan on juuri niin kuin Fredrika sanoo: jokaisen on jossain vaiheessa keksittävä itsestäänselvyksiä. Mutta tulevatko sellaiset asiat ihmiselle todeksi niin, että joku paukuttaa hänelle niitä päähän kuin pappi saarnastuolista? Tällaiset filosofiat jäävät käsittääkseni usein hetkellisiksi ja pinnallisiksi. Ihmisen oma vakaumus syntyy pikemminkin hänen omakohtaisten kokemustensa kautta tai tasavertaisessa kanssakäymisestä, jossa on sijaa myös eri mieltä olemiselle, tai sitten asioita paremminkin esittelevän kuin julistavan romaanin/näytelmän/runon herättämien ajatusten avulla. Eikö elämä olekin juuri tätä: Meistä jokaisen on kuljettava ihmisille yhteisten erehdysten ja pohdintojen kautta löytämään niitä - jälleen ihmiskunnalle perusteissaan yhteisiä - totuuksia, joita sillä hetkellä pystymme ottamaan vastaan?

Julistavien ja valmiiksi pohdittujen ajatuskirjojen sarka on vaikea - harvalla julistajalla on nöyryyttä ja rohkeutta jättää tilaa lukijan omalle ajattelulle.

Anja A:ta häiritsee teoksissa lähinnä niiden tyyli ja kirjailijan tapa ilmaista itseään. Anja A:n kokemuksesta nousee esille vahvoja emotioita. Hänen kokemuksensa ei ole jäänyt välinpitämättömäksi, vaan teos on nostattanut hänessä voimakkaita tuntemuksia. Hän ilmaisee mielipiteensä Coelho'n teoksista vahvojen tuntemusten kuvailujen kautta. Emotiivisten ilmausten lisäksi hän myös vahvasti arvottaa lukemaansa. Arvottamisessa on kyse tekstin suhteuttamisesta jonkinlaiseen arvojärjestelmään (Kovala 1996, 213). Anja A. suhteuttaa tekstin kirjailijan ja lukijan väliseen arvohierarkiaan, jossa hän näkee kirjailijan selvästi kohottavan itsensä lukijan yläpuolelle.

Kuten Karikin, Anja A. kokee myös teokset teennäisinä ja latteina, eli ne sisältävät hauskoja kommentteja ja viisauksia, jotka kaikki tietävät ja ovat kuulleet moneen kertaan. Ne eivät kosketa häntä eivätkä tunnu aidoilta. Anja A. viittaa myös toisen keskustelijan, Fredrikan mielipiteeseen siitä, että jokaisen on jossain elämän vaiheessa itse tajuttava se, mikä oikeasti on tärkeää. Hän on kuitenkin eri mieltä siitä, miten tämän valaistumisen tulisi syntyä.

Kirjailijan tyyli vaikuttaa ehkä eniten hänen negatiiviseen lukukokemukseensa. Hän ei koe, että kirjailija arvostaa lukijoitaan tai pitää heitä kanssaan tasavertaisina. Lukijan mielestä kirjoittaja saarnaa kuin pappi. Hän jakelee jostain tavallista ihmistä korkeammasta asemasta käsin käskyjä, elämänohjeita ja julistaa omaa ideologiaansa, joka on ainut oikea ja joka lukijan tulisi hyväksyä ja omaksua sellaisenaan. Tällainen on Anja A:n mielestä alentavaa ja lukijan omaa ajattelukykyä väheksyvää.

Vaikutelma julistamisesta ja saarnaamisesta syntyy juuri teoksen tyylin ja vähäisen avoimien kohtien määrän vuoksi. Lukijan omille tulkinnoille ei jää juuri sijaa, kun kaikki on selitetty suoraan ja valmiiksi auki. Teoksen tema on hyvin yksiselitteinen. Se ei esitä pieniä vihjeitä siitä, miten asioita voisi tulkita, vaan antaa suoraan yhden oikean selitysmallin. Anja A. kontekstualisoi teoksen kuuluvaksi julistavien kirjojen lajiin. Hän ei määrittele tarkemmin, mitä tällä tarkoittaa. Julistamisessa on kyse jonkin määrittelemisestä jonkinlaiseksi. Jokin asia tai ihminen voidaan yleisesti julistaa jonkinlaiseksi. Coelho määrittyy Anja A:n mielestä julistajaksi, eli jonkinlaiseksi

auktoriteetiksi, jolla on valta määritellä asioista ja päättää niiden olevan juuri tietynlaisia.

Hyvän teoksen kriteeri on, että se saa meidät pohtimaan asioita (Koskela & Rojola 1997, 104). Anja A. on vahvasti samaa mieltä. Ainakin hän itse kaipaa lukemaltaan teokselta ajatuksien nostatusta. Teos on hänen mukaansa niin suoraviivainen ja mustavalkoinen, että se ei vastaa todellista elämää, joka on täynnä erehdyksiä ja onnistumisia, virheitä ja opetuksia. Lukija kaipaa sitä, että kirjailija ja teos kunnioittavat häntä osana teoksen konkretisoitumista eivätkä jätä lukijaa tämän prosessin ulkopuolelle.

Elina on samoilla linjoilla Anja A:n kanssa siitä, että hyvän teoksen on nostatettava lukijassa ajatuksia.

Elina:

5. tammikuuta 2007 kello 13.33

Sinälläänhän kieli on kirjoissa kaunista ja yksinkertaista, joten kyllä Coelho kirjoittaa osaa. Mutta tuo ”perimmäisten viisauksien” juntaaminen kyllä risoo.

Eikö hyvän kirjan merkki ole se, että se saa lukijan kyseenalaistamaan mielipiteitään ja arvojan ja näkemään asiat monelta kantilta? Mikään kun ei ole mustavalkoista.

Lukijan mielestä Coelho todella osaa kirjoittaa, mutta tyyli, jolla hän asioita ilmaisee, ei häntä viehätä. Kieli sinänsä ei hänen mielestään ole teosten ongelma, vaan siihen verhotut asiat, joita kirjoittaja lukijalleen toistaa uudestaan ja uudestaan ja haluaa tehdä oman mielipiteensä todella selväksi. Elinan mukaan Coelho ”juntaa”, eli sitkeästi yrittää tunkea jotain tietoa ja näkökulmaa lukijalleen.

Elinan mielestä hyvän kirjan merkki on sama, kuin lukijatutkimustenkin mukaan: teoksen tulee herättää lukijassa ajatuksia ja tunteita. Coelho teokset ovat Elinalle liian yksiselitteisiä ja, kuten hän itse ilmaisee ”mustavalkoisia”, jotta ne nostattaisivat hänessä mielipiteitä. Coelho itse tulkitsee valmiiksi, mikä on oikein ja väärin, mikä hyvää ja pahaa. Lukijalle ei jää tulkitsemisen tai kyseenalaistamisen mahdollisuutta.

Lukijoita raivostuttavat teosten teemat nähdään myös suorana viestinä kirjailijalta lukijalle. Strukturalistit toivat kirjallisuudentutkimukseen sisäistekijän käsitteen erotuksena reaalista tekijästä. Sisäistekijä on teoksesta hahmotettavissa olevat ohjeet, joiden mukaan lukijan tulee tekstiä seurata ja tulkita. Nämä ohjeet ja sisäiset näkemykset eivät kuitenkaan palaudu itse reaaliseen tekijään saati vaikka teoksen kertojaan. (Kurikka 2006, 31.) Monille itse teksti jää pois kirjailija-teksti-lukija - jatkumosta ja teosten sisäisen arvomaailman nähdään kuitenkin olevan suoraa heijastusta kirjailijan omista näkemyksistä ja mielipiteistä. Tähän vaikuttaa varmaankin kirjailijan julkisuus ja se, miten hän mediassa avoimesti puhuu omasta maailmankatsomuksestaan. Palaan kirjailijan vaikutukseen tarkemmin myöhemmissä luvuissa.

Reeta:

5. tammikuuta 2007 kello 7.54

Ehkä niistä kirjoista puuttuu ennen kaikkea huumori. Jos ne tekstit olisivat edes ihan vähän itseironisia tai jotenkin lempeän humoristisia niin voisin tykätäkin, mutta nyt tulee vain sellainen Keisarin-uudet-vaatteet -olo, jossa pönötetään vakavina omassa viisaudessa, vaikka ei kyllä olisi mitään syytä... 😊

Keisarin uudet vaatteet on vanha H.C. Andersenin satuklassikko, jossa vaatturit huijaavat narsistista ja turhamaista kuningasta. Sadun teemoja ovat muun muassa ryhmän paine ja ryhmään kuulumisen tärkeys ja hyväuskoisten hölmöjen huijaaminen. Tarinan keskeisin opetus on se, että hyvin helposti yhden ihmisen mielipide saadaan muotoiltua siten, että siitä tulee yleinen totuus, jota kukaan ei uskalla muista erottumisen uhalla nousta vastustamaan.

Lukija kontekstualisoi teoksen johonkin toiseen teokseen, tässä tapauksessa vanhaan satuun. Reetan mielestä yleinen mielipide on, että Coelhon teokset ovat todella hyviä, lukemisen arvoisia, kauniiksi puettuja. Tämä on julkinen ”totuus”, johon kaikkien oletetaan yhtyvän. Todellisuudessa ne ovat kuitenkin täysin tyhjiä ja alastomia, kukaan ei vain uskalla tätä tunnustaa, koska ei halua mahdollisesti osoittautua tyhmäksi ollessaan muiden kanssa täysin eri mieltä. Lukijan lukukokemukseen vaikuttaa se, että hän tuntee pakotusta yhtyä mielipiteeseen, joka ei ole hänen mielestään oikea.

Teokset ovat Reetan mukaan myös huumorittomia. Hänelle tulee niistä mieleen sadun keisari, joka patsastelee kansan keskuudessa olemattomissa kauniissa vaatteissaan. Teokset eivät ole hauskoja eikä Coelho osaa nauraa itselleen. Hän seisoo keisarin tavoin vakaasti omien mielipiteidensä ja uskomustensa takana niitä millään tavoin kyseenalaistamatta. Reetan mukaan hänellä ei kuitenkaan olisi mitään syytä näin tehdä, koska oikeasti hän on vain tietämättään alaston. Oman totuuden kyseenalaistaminen tai siihen huumorilla suhtautuminen voisi viedä siltä uskottavuuden ja totuudellisuuden aseman.

Vaikka Coelho onkin todennut jättävänsä teoksissaan paljon tilaa lukijoiden omalle mielikuvitukselle⁴, useiden lukupiiriläisten kokemusten mukaan asia on juuri päinvastoin. Teosten nähdään alentavan lukijaa ja hänen mielipiteitään, arvojaan ja ajattelukykyään. Kirjat vaikuttavat tylsiltä ja kaikki on selitetty valmiiksi ja alleviivattu viestin perille menemisen varmistamiseksi.

Coelhon romaanien mustavalkoisuus ja ehdottomuus aiheuttavat useissa lukijoissa ärsyyntymisen tunteita. Teosten aiheuttamat tunnereaktiot ovat kuitenkin lyhytaikaisia. Pitemmän päälle lukijoille ei jää niistä juuri mitään käteen, koska ne eivät onnistu herättämään sen suurempia ajatuksia. Monet toteavat myös viesteissään, etteivät negatiivisen kokemuksen jälkeen enää anna kirjailijalle uutta mahdollisuutta kokeilemalla jotain toista teosta. Toiset taas ovat lukeneet muutaman teoksen ja pitäneet niitä kaikkia aivan samanlaisina, pettymys toisensa jälkeen.

3.2 Nautintoja ja suuria totuuksia

Coelhoon negatiivisesti ja positiivisesti suhtautuvat lukupiiriläiset ovat hyvin yksimielisiä teosten teemoista ja kirjoittajan tyylistä. Toiset kuitenkin kokevat teokset hyvin eri tavalla ja pääsääntöisesti hyvinä lukukokemuksina. Lukijat ovat samoilla linjoilla siitä, että Coelhon teokset sisältävät latteuksia ja itsestäänselvyysä, mutta

⁴ Hämäläinen, Timo (2002) Paulo Coelhon kirjoja myydään kymmeniä miljoonia. HS 16.11.

kaikkien lukupiiriläisten mielestä tämä ei suinkaan ole huono asia, kuten seuraavastakin viestistä tulee esille.

Ora:

15. tammikuuta 2007 kello 12.17

Mikä sitten oli se Coelhoon viesti, joka iski takaraivooni kuin metrinen halko? Se yksinkertainen ns. latteus, että unelmia pitää uskaltaa tavoitella pettymyksistä huolimatta ja niiden vuoksi lannistumatta. Ja että matkanteko kohti unelmaa on sinällään arvokasta. Ja se usko kohtaloon sekä pyrkimys parempaan - ne ovat teemoja, jotka puhuttelevat minua tällä hetkellä. Todennäköisesti viisi vuotta sitten olisin heittänyt kirjan kädestäni viidenkymmenen sivun jälkeen, kuten joskus teen, kun en saa asiasta irti sitten mitään. Mutta Coelhoa ei kannata jättää kokeilematta, ei missään tapauksessa! Ja kuten aiemmin todettu, kirjansa ovat erilaisia. Minäkin pidin paljon "Veronika tahtoo kuolla" -tarinasta, joka sai minut ajattelemaan omaa elämäniä. Sitä, kuinka paljon minulla on aihetta olla kiitollinen. Silläkin uhalla, että muiden niskavillat nousevat pystyyn sanon vielä, että minusta Coelho ei kirjoita alentavan julistavasti vaan hänen kirjojensa myötä omassa päässäni käynnistyy aina jokin prosessi, joka vie minua eteenpäin. Siksi minulle Coelhoon lukeminen on lähes interaktiivista ja sen vuoksi niin hyvin arvokasta.

Edellinen lukija ei kommentissaan arvioi romaanien juonia, henkilöitä tai tarinoiden uskottavuutta. Näillä seikoilla ei ole hänelle väliä, keskeisintä lukemisessa on teoksen teeman sisäistäminen osaksi omaa ajatusmaailmaa. Kirjailija on onnistunut saamaan viestinsä perille ja lukija nauttii siitä ja saa uutta sisältöä elämäänsä. Teokset kannustavat lukijaa ja antavat rohkeutta tavoitella haluamiaan asioita. Ensisijaisesti Ora kontekstualisoi teoksia vahvasti omaan elämäänsä. Hän kuitenkin suosittelee niitä myös muille, joten hän näkee, että muidenkin on mahdollista saada niistä yhtä paljon kuin hän itse. Lukijan uskoo, että aikaisemmassa elämänvaiheessa, nuoremmassa iässä, Coelho ei olisi häntä koskettanut. Coelhoonkin käsittelemät teemat ovat alkaneet häntä vasta myöhemmin elämässä mietityttämään. Coelhoon teokset eivät siis itsenäisinä laukaise lukijan elämän ihmettelyä, vaan hän saa niistä vahvistusta ja selkeyttä omalle jo heränneelle ajattelulle.

Vaikka kirjailija näyttääkin olevan jonkinlainen oppi-isä, ei se tarkoita sitä, että hänen tyyliinsä vaikuttaisi tästä asetelmasta huolimatta lukijaa alentavalta. Ora saa Coelhoon teoksista nimenomaan ohjeita omaan elämäänsä ja hän lukee niitä kenties enemmän

elämäntapaoppaina kuin kaunokirjallisina romaaneina. Hän ei näytä niinkään hakevan romaaneilta jännitystä tai viihdettä, vaan neuvoja. Lukiessaan hän kokee olevansa kirjan välityksellä yhteydessä sen kirjoittajaan. Hän kokee lukemisen interaktiivisena eli vuorovaikutteisena toimintana. Hän ei pelkästään vastaanota tekstiä, vaan myös hyödyntää ja vie sen välittämää sanomaa eteenpäin muokkaamalla omaa käyttäytymistään ja elämäänsä. Ilman teosten lukemista hän ei jäisi paitsi ainoastaan lukukokemuksista, vaan myös hänen teosten ulkopuolinen elämänsä ja ajattelutapansa olisivat hyvin erilaisia. Kuten lukijatutkimustenkin mukaan lukijan odotushorisontin laajentuminen on positiivinen asia, myös Oran mielestä Coelhon teokset ovat nimenomaan muuttaneet häntä itseään parempaan suuntaan.

Ora viittaa kommentissaan *Veronika päättää kuolla* -romaaniiin, joka saa hänet arvostamaan omaa elämäänsä. Lukija ei vain koe tapahtumia päähenkilöiden mukana, vaan hän myös vertaa heidän kohtaloitaan omaan tosielämän tilanteeseensa. Kun toisella menee elämässä huonosti, se saa toisen ymmärtämään, miten hyvin asiat itsellä oikeasti ovatkin. Reaktio voi olla sama, kuin monella katsoessa uutisista nälkää näkeviä lapsia tai työskennellessä vakavasti sairaiden parissa. Erona on se, että kirjan henkilöt elävät toisessa todellisuudessa.

Lukemisessa on aina läsnä useita kollektiivisia, yksilöstä riippumattomia käytäntöjä. Tekstiä verrataan ympäröivään todellisuuteen ja kulttuurissa vallitseviin stereotypioihin ja hyväksyttäviin tulkintoihin. Tästä huolimatta kirjat voivat olla yhteydessä yksittäisen lukijan henkilökohtaisiin kokemuksiin ja tunteisiin. Vallitsevat merkkijärjestelmät ohjaavat lukijan tulkintoja ja nostavat tietyt teemat toisten yläpuolelle, mutta ne eivät kuitenkaan ole niin tiukkarajaisia, ettei lukijan omille kokemuksille jäisi niissä tilaa. Se, mistä lähtökohdista lukija lähtee teosta lukemaan, voi olla yhtä tiukasta sidoksissa hänen omiin kokemuksiinsa kuin vallitsevaan kulttuuriseen todellisuuteen. (Jokinen 1999, 237.) Lukijan suhde tekstiin värityy näin vähintään yhtä paljon tunne- kuin järkipäisestikin. Lukupiiriläisten mukaan hyvä lukukokemus näyttää vaativan teokselta totuudenmukaisen maailman lisäksi totuudenmukaisten tuntemuksien nostattamista. Totta teoksessa voikin olla se, mikä tarjoaa lukijalle mahdollisuuden tunteenomaisiin sitoumuksiin ja, mikä on lukijan mukaan moraalisesti oikein. Tärkeää

on, että teoksen tosiasiat kytkeytyvät osaksi lukijan tunnemaailmaa. (Jokinen 1999, 240.)

nainen36:

6. tammikuuta 2007 kello 10.47

Minulle hänen kirjoituksensa antavat joskus hyvin paljon. Koskettavat, itkettävät, tekevät iloiseksi. En tiedä kuinka paljon johtuu omasta mielentilastani ja eri tarpeistani eri ajankohtina ja kuinka paljon Coelho onnistumisesta välittää jotain.

Oran tavoin nainen36 saa Coelho teoksista paljon itselleen. Niillä ei ole pelkästään vaikutusta hänen ajatteluunsa, vaan lukeminen nostattaa hänessä myös suuria tunnereaktioita. Vaikka emootioilla on aina kognitiivinen ulottuvuus, lukija ilmaisee lukukokemuksensa nimenomaan tunteiden kautta. Vaikka lukukokemus saattaa olla surullinen ja saada lukijan itkemään, se ei tarkoita, että kokemus olisi huono. Tärkeintä on, että lukeminen saa tunteita aikaan. Lukija saa voimakkaita sijaiskokemuksia ja suree ja iloitsee teosten henkilöiden kanssa. Viestistä ei selviä, mikä teos nostaa hänessä juuri tiettyjä tunteita, mutta yleisesti Coelho onnistuu saamaan lukijassa reaktioita aikaan. Teokset eivät jää mitään sanomattomiksi tai yhdentekeviksi.

Nainen36 tuo myös esille sen, että hän kaippaa erilaisiin hetkiin, tunnetiloihin ja elämäntilanteisiin erilaista lukemista ja erilaisia lukukokemuksia.

Tuuli:

5. tammikuuta 2007 kello 14.12

Veronika päättää kuolla on mielestäni paras; se panee ajattelemaan omaa suhdettaan elämään, perheeseen, maailmaan. Vaikka kirjailija latelisi ns. itsestäänselvyyksiä, niin jostain syystä ne on vain sanottava välillä ääneen- koska me ihmiset emme muista niitä. Emme muista omaa terveyttämme, onneamme jne. Siitä on välillä muistutettava.

Tuuli jatkaa samoilla linjoilla kahden edellisen lukijan kanssa. Hänenkin ajatteluunsa on vaikuttanut *Veronika päättää kuolla*, joka on väkevä ja intensiivisesti kerrottu. Uusien

ideoiden ja ajatusten kautta hänen on myös mahdollista muuttaa omaa käytöstään ja omaa todellisuuttaan. Tämän lisäksi hän kontekstualisoi teoksen myös ihmiskuntaan yleensä, koska hän näkee, että teoksissa on sanoma, jonka ihmiset yleensä ovat unohtaneet. Hän ei erota itseään muista ihmisistä, koska käyttää useaan otteeseen viestissään muotoa ”me”. Tuuli kokee, että muutkin voivat saada Coelhon teoksista itselleen samaa, mitä hänkin on saanut.

Tuulin mielestä Coelho muistuttaa saarnaamisen sijaan lukijoitaan elämän tärkeistä perusasioista, jotka moni saattaa hektisen arjen pyörteissä unohtaa. Tuulinkin viestistä käy ilmi, että lukemisen herättämät ajatukset ovat ehdottoman positiivisia, vaikka teosten aiheet voivat olla rankkoja ja surullisia.

Kirsi Piha:

7. tammikuuta 2007 kello 19.06

Onhan kuitenkin jotakin hienoa siinä sanomassa, että ihmisen pitäisi joskus siirtyä omalta mukavuusalueeltaan ja sitä kautta kehittyä ehkä paremmaksi ihmiseksi? Vaikka hän esittääkin sen kieltämättä joskus aika omituisen, jopa kliseisen tarinan kautta...

Ja edelleen vaikka sitä täällä haukuttiinkin, minusta ”Paholainen ja neiti Prym” oli aika mielenkiintoinen teemaltaan. Kuinka helposti ihminen todistelee itselleen, että se paha mitä hän tekee (varsinkin jos kaikki muutkin ovat siinä mukana) onkin itse asiassa välttämätöntä tai jopa hyvää. Ja kuinka vaikea yhden ihmisen on asettua vastahankaan.

Kirsi Piha esittää kommenttinsa alussa hyvin yleisen havainnon Coelhon teosten hyvistä puolista ja siirtyy sen jälkeen tarkemmin ilmaisemaan omaa mielipidettään. Pihan mukaan Coelhon sanoma on juuri sellainen, että se sopii kaikille ja se voisi mahdollisesti koskettaa jokaista lukijaa sen yleisinhimillisyyden vuoksi. Ensisijaisesti hän kontekstualisoi teoksen kaikkia ihmisiä koskettavaksi. Kommentissaan hän lyhyesti tiivistää Coelhon teosten perussanomaa ja teeman. Pihankaan mielestä Coelhon tarinat eivät sinänsä ole mitään uutta, mutta niiden takaa paljastuu tarkemman tutkiskelun seurauksena jotain paljon hienompaa.

4 LUKUHETKEN ULKOPUOLISTEN TEKIJÖIDEN MERKITYKSIÄ

Keskusteluissa nousee esille kaksi merkittävää lukukokemuksiin vaikuttavaa tekijää: aikaisemmat lukukokemukset Coelhon tuotannosta sekä Coelhon henkilö- ja julkisuuskuva. Muutkin tekijät, joista lukija ei välttämättä itse ole edes tietoinen, vaikuttavat, mutta nämä kaksi nousevat keskusteluissa suureen osaan ja tarkastelen niitä seuraavassa osiossa tarkemmin.

4.1 Aikaisempi lukukokemus

Elämishistorian vaikutusta lukukokemukseen ei ole helppo tutkia. Aineistoista on yleensä helpommin hahmotettavissa esimerkiksi kulttuuriset arvostukset ja diskurssit kuin henkilöhistoria. Historiallisuudella on kuitenkin tutkimusten mukaan paljonkin vaikutusta siihen, miten teoksia luetaan, koetaan ja tulkitaan. (Kovala 1997, 148.)

Lukupiiriläisten viesteistä on huomattavissa, että lukijat, jotka ovat lukeneet useampia Coelhon teoksia, lähtevät lukemaan uusia teoksia erilaisin odotuksin kuin ensimmäisiä. Monet lukupiiriläiset ovat myös seuranneet Coelhon maineen kasvua usean vuoden aikana. Coelhon ensimmäisten teosten ilmestyessä kirjailija ei vielä ollut maailmanlaajuisesti niin tunnettu. Lukijat, jotka ovat alkaneet lukea Coelhoa vasta kuultuaan kirjailijasta julkisuudessa, suhtautuvat teoksiin tämän kuvan pohjalta. Lukupiiriläisten viesteissä ilmenee myös useita kommentteja siitä, miten nämä muutokset vaikuttavat lukemiseen.

Moni Paulo Coelhoa koskeviin keskusteluihin osallistuva lukupiiriläinen on lukenut kirjailijalta useamman kuin yhden teoksen. Lukukokemukset aikaisemmista teoksista vaikuttavat uusien teosten lukemisen aloittamiseen. Lukemiseen ei vaikuta pelkästään saman kirjailijan teosten luenta, vaan myös laajempi lukuhistoria. Joissakin viesteissä Coelhon teoksia verrataan muiden kirjailijoiden teoksiin. Tällainen vertailu on yleensä hyvin kriittistä ja jonkun toisen nähdään kirjoittaneen jostain aiheesta Coelhoa paremmin tai uskottavammin. Useille lukupiiriläisille *Alkemisti*, joka on myös Coelhon tunnetuin ja ensimmäinen suomennettu teos, on ollut varhaisin kokemus kirjailijan tuotannosta. *Alkemisti* on herättänyt ristiriitaisia tunteita ja monien kohdalla sillä on

ollut todella suurta vaikutusta siihen, millaisen ensivaikutelman lukijat ovat saaneet. Useat ovat myös *Alkemistin* perusteella päättäneet, lukevatko kirjailijalta enää muita teoksia.

Alkemistissa nuori andalusialainen lammaspaimen, Santiago, näkee unen suuresta aarteesta. Hän uskoo, että uni on enne, ja lähtee matkalle löytääkseen aarteen ja saavuttaakseen rikkauksien avulla rakastamansa tytön itselleen. Heti alusta alkaen Coelho tekee selväksi, että Santiagon aarteen etsintä on symbolista oman itsensä ja kohtalonsa etsintää ja seuraamista. Matka vie Santiagon läpi Espanjan Pohjois-Afrikkaan saakka. Matkalla hän tapaa erilaisia ihmisiä, joiden kanssa hän käy syvällisiä keskusteluja elämästä ja rakkaudesta. Matkansa aikana Santiago, joka on koko siihenastisen elämänsä viettänyt vuorilla paimenessa eikä ole juuri maailmaa nähnyt, alkaa ymmärtää elämän merkitystä ja sitä, mikä ihmisen perimmäinen tarkoitus on. Hän tutustuu erilaisista kulttuureista tuleviin ihmisiin, jotka näkevät maailman eri tavalla, mutta jotka kaikki korostavat rakkautta ja unelmien toteuttamista muita ihmisen ominaisuuksia tärkeämmiksi. He kyseenalaistavat Santiagon himon löytää aarre, koska todelliset elämän aarteet eivät ole materiaalisia.

Coelhon tarina etenee hyvin rauhallisesti, mutta intensiivisesti. Teos rakentuu pitkälti Santiagon havaintojen, mietiskelyiden sekä muiden kanssa käymien keskustelujen varaan. Läpi kirjan Santiago pohtii omaa elämäänsä ja sitä, mitä todella haluaa ja, mikä riittää hänelle ollakseen onnellinen. Teoksessa on Coelhoille tyypillistä unenomaisuutta, aina ei tiedä, mikä on totta ja mikä ei. Teos myös etenee hyvin sadun tyyliä. Alussa nuori ja naiivi sankari lähtee suureen ja avaraan maailmaan tavoittelemaan rikkauksia ja valtaa huomatakseen ainoastaan, että todelliset elämän rikkaudet ovat jo olleet hänen luonaan ja että onni löytyy lähempää, kuin hän olisi voinut kuvitellakaan. Sankari kuitenkin tarvitsee tätä opettavaista matkaa elääkseen loppuelämänsä onnellisena todellisten arvojen mukaisesti.

Lukukokemuksia *Alkemistin* pohjalta

Lukupiiläisistä Piian kokemus ensimmäisestä lukemastaan Coelhoon teoksesta *Alkemistista* on ollut erittäin positiivinen.

Piia:

5. tammikuuta 2007 kello 10.30

Minä luin vuosi sitten Coelhon kirjan *Alkemisti* ja pidin siitä. Vaikka se oli hieman “erilainen” moniin muihin lukemiini kirjoihin verrattuna (pidän yleensä hyvin realistisista kirjoista), sen kaunis kieli vei mukanaan. Siitä olisi voinut kirjoittaa mietelauseita ylös muissa yhteyksissä käytettäväksi. Sitten tänä jouluna hankin *Pyhiinvaellus*-kirjan ja aloin heti lukea sen. Kirja oli pettymys. Kuten sanottu, pidän enemmän teoksista, joiden kertomukset voin ajatella oikeasti tapahtuneiksi. Kirjan kuvaukset erilaisista kammottavista mutta kasvattavista koettelemuksista pyhiinvaellustiellä eivät sytyttäneet minua, kirjan hengellisyys oli jotain itselleni outoa.

Siitä huolimatta, että Piian lukema teos on ollut hänen normaaleista lukumieltymyksistään poikkeava, se on tehnyt häneen jopa niin suuren vaikutuksen, että hän on halunnut muistaa ja sisäistää sen ajatuksia sanasta sanaan. Näin vaikuttavan kokemuksen jälkeen lukijan odotukset seuraavan Coelhon teoksen suhteen ovat varmasti olleet korkealla. Suuret odotukset eivät kuitenkaan ole täyttyneet ja Piia on pettynyt. Lukija kenties odotti teoksen tyylin jatkuvan seuraavassakin kirjassa. *Alkemistissa* ja *Pyhiinvaelluksessa* on paljon samoja yliluonnollisia aineksia, mutta *Alkemisti* on tyyliältään enemmän sadunomainen, kun taas *Pyhiinvaellus* on hengellisempi.

Piia ei ole tuntemuksineen ja odotuksineen yksin, vaan muilla lukupiiriläisillä on samanlaisia kokemuksia.

Laura:

26. tammikuuta 2007 kello 9.37

Luin *Alkemistin* kolmisen vuotta sitten ja ihastuin siihen valtavasti. Siinä innostuksessa luin sitten kolme muutakin Coelhon kirjaa ja minut valtasi kauhea pettymys. Alkoi tuntua siltä, että Coelho on keksinyt jonkin kaavan jolla miellyttää lukijoita ja sitä hän nyt sitten käyttää kyllästymiseen saakka. Se, mitä luulin filosofiseksi ja humaniksi elämänasenteeksi, onkin ehkä vain halu miellyttää suurta yleisöä!

Ensimmäiseen lukemaansa teokseen lukija on ihastunut sen tuoreuden ja uusien ajatusten vuoksi. Samaa kokemusta hän on lähtenyt hakemaan myös muilta teoksilta, mutta Piian tavoin pettynyt, kun kirjat eivät olekaan vastanneet hänen odotuksiaan. Laura on pettynyt siihen, että hän ei ole saanut toisista teoksista enää mitään uusia ajatuksia tai aiheita, vaan ne ovat tuntuneet ainoastaan toistavan ensimmäisen teoksen teemoja. Lauraa ei kiinnosta lukea vanhan toistoa ja hänestä tuntuu, että kirjailija ei enää kirjoitakaan henkilökohtaisesti hänelle ja hänen elämäänsä koskettaen, vaan yrittää teoksillaan persoonattomasti miellyttää jokaista lukijaa, massayleisöä. Teosten lukeminen ei vaadikaan lukijalta mitään tiettyä maailmankatsomusta tai persoonaa. Pettymyksistä huolimatta Laura on kuitenkin lukenut jopa kolme muuta teosta ensimmäisen jälkeen. Hän on yrittänyt antaa kirjailijalle mahdollisuuden. Niin paljon hän kenties on halunnut saada *Alkemistin* veroisen lukukokemuksen.

Seuraava lukija puolestaan ei ole ihastunut *Alkemistiin*, joka on myös ollut hänen ensimmäinen lukemansa Coelhon teos.

teija:

8. tammikuuta 2007 kello 23.44

Itse jäin *Alkemistin* jälkeen hämmennykseen. Ihan kuin olisi lukenut jotain minkä oli lukenut jo miljoonasti aikaisemmin, eri sanoin ja eri tarinana. Hieno kirja toki, mutta...Pikku Prinssikin kosketti syvemmälle. Onneksi annoin Coelholle toisen mahdollisuuden, Veronikaa jo rakastin.

Teijasta on tuntunut jo ensimmäisen teoksen luettuaan, että hän on lukenut saman jo aikaisemmin jonkinlaisena versiona. Hänellä on Coelhoa edeltävää lukukokemusta runsaamminkin. Hänelle tulee *Alkemistista* mieleen muun muassa Antoine de Saint-Exupéryn *Pikku Prinssi* (1943), joka myös on sadunomainen kasvu- ja opetuskertomus. *Alkemisti* on aikaisemminkin rinnastettu *Pikku Prinssiin* muun muassa sen yksikertaisuuden ja herkkyyden vuoksi (Morais 2010, 463). Kaikesta huolimatta Teijan mielestä kirjan tarina on ollut hieno ja jokin Coelhossa on jäänyt häntä kiinnostamaan, koska hän pääsääntöisesti negatiivisesta kokemuksestaan huolimatta on päättänyt lukea tätä vielä lisää.

Lukija on tarttunut *Alkemistin* jälkeen *Veronika päättää kuolla* -romaaniiin, joka on tyyliltään hyvin erilainen, vaikka osittain käsittelee samoja teemoja. *Veronika päättää kuolla* on *Alkemistia* realistisempi eikä esimerkiksi sisällä juurikaan yliluonnollisia seikkoja. Lukijalla ei välttämättä ole ollut teoksen suhteen kovinkaan suuria odotuksia, koska hänellä on jo ollut yksi huono kokemus pohjalla. Teos on onnistunut yllättämään hänet hyvin positiivisesti. Hän on löytänyt teoksesta jotain omaperäistä ja ainutlaatuista, toisin kuin aikaisemmasta.

Toiset lukijat eivät löydä Coelhon teoksista mitään omaperäistä. Reetankin mielestä Coelhon tarinat tuntuvat kopioilta ja vanhan toistolta.

Reeta:

5. tammikuuta 2007 kello 7.54

Myöhemmin yritin lukea "Alkemistia" siinä vaiheessa, kun sitä niin monet olivat jo kehuneet ja tein saman huomion. Teksti töksähteli tosi pahasti. Ja samalla koko se lammaspaimenet ja kuninkaat ja plaaplaa oksetti. 😊 Siis oikeasti ne samat tarinat kameleista ja aavikoista on kerrottu paljon paremmin esim. Raamatussa tai missä tahansa muussa vanhassa klassikossa. Miksi tehdä uusia huonoja kopioita?

Lukukokemus voi olla hyvinkin voimakas ja aiheuttaa monenlaisia reaktioita.

Lukemisen voi saada aikaan suurta vastenmielisyyttä ja fyysistä pahaa oloa. Kyseinen lukija vertaa *Alkemistia* Raamatun tarinoihin yliluonnollisine elementteineen ja opetuksineen. Hän ei niinkään löydä Coelholle vertailupohjaa oman aikansa kirjallisuudesta, vaan se kontekstualisoituu hänen mielestään vanhaan ja uskonnolliseen kirjallisuuteen, ei nykypäivän kaunokirjalliseen kenttään. Teos ei pelkästään kerro samaa tarinaa uudestaan, vaan se tekee sen myös huonommin kuin aikaisemmat. Aikansa menettäneiden teemojen vuoksi lukijan on mahdoton, edes sen henkilöistä, mitään itselleen.

Muiden suositukset vaikuttavat kirjavalintoihin. Lukija tarttui juuri kyseiseen romaaniiin, koska oli kuullut siitä hyvää. Hän todennäköisesti lähti myös lukemaan sitä suurin odotuksin. Hän kenties odotti siltä jotain aivan muuta. Siinä missä Reeta on

kokenut teoksen aiheet hyvin kaukaisiksi, zarah kertoo seuraavassa viestissään, mitkä tekijät ovat auttaneet häntä eläytymään ja myötäelämään tämän saman teoksen.

Kuten Merja Vannela (1987) on todennut, lukuelämyksen syntymiseen ja luonteeseen vaikuttaa vahvasti lukuympäristö ja lukuhetkellä vallitseva tunnelma. Kiireessä ja rauhattomana tekstiin voi olla mahdotonta keskittyä, jolloin tarinaan eläytyminen häiriintyy. Mielikuvitusta auttaa, jos kirjan ja lukijan tunnelmat kohtaavat toisensa. Zarah pohtii viestissään sitä, miten ulkomaailman muuttuvat tekijät voivat vaikuttaa hänen lukukokemukseensa.

zarah:

28. syyskuuta 2009 kello 13.16

Luin Alkemistin englanninkielisenä ulkomaanmatkallani ja silloinen ympäristö ja tunnelma on varmasti vaikuttanut lukukokemukseeni. Silloin pystyin eläytymään alkemistin tarinaan, matkaan, aarteiden merkitykseen.

Alkemistissa päähenkilö on poissa kotoaan vieraassa, uudessa ympäristössä. Lukiessaan teosta Zarah on ollut samanlaisessa tilanteessa. Todellisen maailman puitteet voivat syventäneet lukijan eläytymistä tarinaan. Jos romaani olisi luettu toisenlaisissa olosuhteissa, lukukokemus olisi varmasti jäänyt hyvin erilaiseksi. Todellinen ympäristö on helpottanut lukijan mielikuvitusta ja tuonut hänet lähemmäksi teoksen tarinaa.

4.2 Kirjailijan vaikutus

Kirjailijan ammatti sellaisena, kuin me sen nykypäivänä käsitämme, syntyi 1700-luvun aikana. Tällöin alettiin lakien avulla turvata kirjailijoiden tekijänoikeuksia ja kirjallisuudella alkoi pystyä elättämään itsensä. Tämä oli seurausta muun muassa nykyaikaisten kirjamarkkinoiden synnystä. (Niemi 1991, 63). Ennen tätä muutosta kirjailijoiden toimeentulo perustui jonkin toisen ammatin harjoittamiseen, jonka ohella kirjoitustyötä tehtiin. Myös kirjailijan identiteetin asema muuttui. Keskiajalla teoksia julkaistiin paljon anonyymeina eikä niiden totuudellisuus perustunut niinkään niiden kirjoittajaan, vaan itse tekstiin. Lukijat hyväksyivät siis teokset ilman tietoa niiden

tekijästä. (Kaarto 2003, 163.) 1800-luvulla lukutaito Euroopassa yleistyi ja mesenaattien suojeleman kirjailijan rinnalle nousi vapaan kirjailijan tyyppi. (Niemi 1991, 64.)

1900-luvun aikana monimuotoistunut media on alkanut vaikuttaa kirjailijan ammattikuvaan. Mediasta on tullut kirjailijan apuväline ja työnantaja. Kirjailijan ammatti on myös laajentunut, kun romaani- ja sanomalehtikirjoittajien rinnalle ovat nousseet elokuva- ja televisiokirjailijat. Nykykirjailija länsimaisessa yhteiskunnassa on usein hyvin opiskellut ja tutkintoja suorittanut henkilö. (Niemi 2007, 13.)

Modernien joukkotiedotusvälineiden aikana todellisella lukijalla on käytännössä entistä paremmat mahdollisuudet tutustua reaalisesti kirjailijaan. Teoksen sanoman perille menemiseksi kirjailijan fyysinen läsnäolo ei ole teoriassa lainkaan tarpeellista. Mutta tosiasiallisesti lukijat suunnistavat teokseen sen kokemustiedon mukaan, minkä viestintävälineet luovat kirjailijasta tuotteena. (Niemi 1991, 127.)

Tarja-Liisa Hypén (2002) on luokitellut erilaisia kirjailijatyyppejä. Ensimmäinen tyyppi on niin sanottu *kirjailijamedio*, joka on 1800-luvulta lähtien koettu kuva kirjailijan ammatista. Kirjailijan on nähty nerona, jonka tehtävä on ollut tuoda teoksissaan esille kansakunnalle tärkeitä asioita ja merkittäviä kokemuksia. Toinen kirjailijatyyppejä, *markkinakirjailija*, syntyi 1900-luvun lopulla. Suuret kirjamarckinat ovat tehneet kirjailijoista yhä enemmän julkisuudesta riippuvaisia. Kirjailijoista on tullut tuotemerkkejä ja teoksia myydään ja markkinoidaan yhä enemmän kirjailijoiden henkilökuvilla. Toiset kirjailijat ovat tarkoituksella alkaneet taistella tätä vastaan piiloutumalla nimimerkkien taakse, toiset ottavat mediasta ja julkisuudesta kaiken hyödyn irti. (Niemi 2007, 14.)

Kuuluisia kirjailijatyyppejä on luokiteltu kahdenlaisia: toiset ovat niitä joita luetaan, toiset niitä, joista luetaan. Edelliset ovat kuuluisia teostensa kautta, jälkimmäiset ovat varsinaisia tähtikirjailijoita, jotka ovat jatkuvasti esillä mediassa, saavat kirjallisuuspalkintoja ja, joiden teoksia tutkitaan ja analysoidaan. Paulo Coelho voisi luokitella kuuluvan ensisijaisesti jälkimmäisiin. Nämä tähtikirjailijat yhdistävät itsessään vakavasti otettavan kulttuurisen toimijan ja viihteellisen markkinoitavuuden. He edustava maallisen ja kaupallisen kulttuurin keskellä jotain yhteiskunnan pakotteista

vapaata, luovaa ainesta, jollainen käsitys kirjailijoista vallitsi jo romantiikan aikana. Kirjallisuuden henkilöitymisessä on kyse pitkälti yleisestä julkisuuden vahvasta henkilöitymisestä sekä medioituvan kirjallisuuden markkinointiin liittyvistä seikoista ja ongelmista. Kirjallinen julkisuus on muuttunut, mutta se ei tarkoita, etteikö kirjallisuudella ja kirjailijoilla edelleen olisi jonkinlainen rooli kansakunnan suunnannäyttäjinä ja taiteellisina neroina. (Lehtonen 2001, 132.)

Lukupiirikeskusteluissa yhdeksi keskeisistä teemoista nousee myös itse kirjailija. Se, mitä keskustelijat tietävät hänestä henkilönä, vaikuttaa monin tavoin teosten luentaan. Useissa viesteissä kuvataan kirjailijan vaikutusta ja pohditaan sitä, miten mielipiteet ja käsitykset kirjailijasta vaikuttavat lähtökohtaisesti hänen teostensa luentaan.

Paulo Coelho on yksi tämän hetken julkisimmista kirjailijoista. Hän ei yritäkään piiloutua lukijoiltaan tai salata omaa elämäänsä. Hän pitää blogia kotisivuillaan ja vastailee lukijoiden kysymyksiin. Hän antaa haastatteluja ja on mukana kulttuurisissa ja poliittisissa liikkeissä. Coelholla on profiili Facebookissa ja hän hyväksyy ystävikseen kaikki kaveripyynnön lähettäneet. Kustantajinsa kielloista huolimatta hän myös tukee teostensa piraattikopioiden levittämistä Internetin kautta ja on itse perustanut blogin, jonka välityksellä kuka tahansa voi näitä teoksia ladata. (Räihä 2008.) Miten tällainen henkilökuva vaikuttaa hänen teostensa lukemiseen ja lukukokemuksiin? Kirsi Pihakin puuttuu tähän aiheeseen keskusteluissa.

Kirsi Piha:

4. tammikuuta 2007 kello 19.55

Kuten totesin, suhteeni Coelhoon on ristiriitainen. Voisiko pitää kirjoista (ei toki ihan jokaisesta, kuten ei lähes minkään kirjailijan kohdalla!) vaikka ei kenties pidäkään niiden kirjoittajasta?

Miksi kirjailijan, teoksen tekijän henkilöllisyyttä pitäisi pohtia hänen teoksiaan luettaessa? Suomen kielessä on merkitysero ”kirjailijan” ja ”tekijän” välillä. Kirjailija viittaa tiettyyn ammattiryhmään, kun taas tekijä puolestaan kertoo myös itse tekemisestä, eli tässä tapauksessa kirjoittamisesta (Kurikka 2006, 16–17.) Lukupiiriläiset nimittävät Coelhoa kirjailijaksi, mutta puhuvat kuitenkin myös

kirjailijasta teostensa luojana. Tekijä-käsitteelle on aikojen saatossa kirjallisuudentutkimuksessa annettu erilaisia merkityksiä ja kirjailijan elämän yhteys teoksiin on ollut aina kirjallisuudentutkijoiden pulmana. Romantiikan aikana tekijä nähtiin sisäisen inspiraation omaavana luojayksilönä, joka kaikkialla läsnä teoksessaan ja vastaa siitä täydellisesti. Myöhemmissä näkemyksissä kirjailijan elämää ei ole kokonaan hylätty, mutta teoksen merkityksiä ei palauteta täydellisinä tekijän elämään. Esimerkiksi marxilaisessa kirjallisuudentutkimuksessa historiallisena lähtökohtana on tekijän luokka-asema, joka määrää edellytykset tekijän mahdollisuuksille toimia kirjallisuusinstituutiossa. (Kurikka 2006, 27.)

Teoksen ja tekijän suhde näyttää aiheuttavan päänvaivaa myös lukupiiriläisille. Kuuluisan kirjailijan ollessa kyseessä, teokset henkilöityvät vahvasti häneen. Coelho on julkaissut teoksia jo toista vuosikymmentä ja hänen kuuluisuutensa on kasvanut vuosi vuodelta. Hänen vanhempia teoksiaan on aikoinaan lähdetty lukemaan erilaisista lähtökohdista kuin uudempia. Kirjailija itse on saattanut aikaisemmin olla lukijalle täysin tuntematon.

Reeta:

5. tammikuuta 2007 kello 7.54

Joskus kauan sitten luin “Istuin Piedrajoen rannalla ja itkin” -kirjaa. Silloin en tiennyt Coelhoa vielä mitään ja lähdin siis lukemaan sitä hyvin avoimin mielin.

Kuten edellisen lukija viestistä tulee ilmi, tuntematon kirjailija mahdollistaa osaltaan sen, että lukijalla ei ole suurempia ennakko-odotuksia, kun hän lähtee romaania lukemaan. Lukukokemukseen ei tällöin vaikuta esimerkiksi se, että lukijalla on ollut todella suuret odotukset teoksesta monien sitä kehuuttua ja ylistettyä. Tällaisiakin kokemuksia keskustelijoilla on.

jaana:

5. tammikuuta 2007 kello 16.23

Lyhyesti tähän Coelho tapaukseen. Olen onnellinen, kun huomaan etten ole ollut ajatuksineni yksin. Olen lukenut tosin vain Yksitoista minuuttia ja Alkemistin, mutta

luulen, että se riittää tältä kirjailijalta. Molempia lukiessani tunsin jonkinlaisen pettymyksen tunteen, kun kirjat eivät suuresta kohusta huolimatta antaneetkaan mitään, Alkemisti ei johdattanut suurten viisauksien ääreen eikä Yksitoista minuuttia saanut minua pohtimaan omaa seksuaalisuuttani. Luin vain suuria sanoja tyhjää täynnä.

Hämmennystä lukijassa aiheuttaa, kun hän ei löydäkään teoksesta sitä, mitä hän etukäteen kuvitteli siitä saavansa. Hän ei saakaan sellaista lukukokemusta, joka hänelle ja kaikille Coelhon lukijoille on luvattu ylistävissä kirjoituksissa. Lukija suuntaa teokseen lähtien etsimään juuri niitä seikkoja, joita on kuullut ja lukenut muiden niistä löytäneen. Toisin kuin edellinen lukijan kokemus, hän ei voi lähteä täysin avoimesta tilanteesta, koska tietää teoksesta ja sen kirjoittajasta jo entuudestaan jotain. Tämä asettaa ennakkoon jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä tuleman pitää. Pettymyksen tunne muodostuu, kun hän ei saakaan lukemiselta ja kirjalta olettamiaan ja haluamiaan asioita. Ennakkotietojen perusteella lukija olettaa, että hänenkin elämä tulisi jollakin tavalla lukemisen jälkeen ja sen aikana muuttumaan, kuten jonkun toisenkin lukijan. Näin ei kuitenkaan tapahdu. Jaana on lukenut Coelholta kaksi melko erilaista romaania, mutta kumpikaan ei ole onnistunut häntä saavuttamaan.

Olisivatko lukijan kokemukset sitten olleet erilaisia, jos hän ei olisi ennakkoon kuullut teoksista mitään? Todennäköisesti, koska silloin hän ei valmiiksi odottaisi saavansa teoksesta jotain tiettyä, vaan hänen täytyisi itse etsiä ja pohtia sen teemoja ja sisäisiä arvoja. Tästäkin huolimatta lukukokemus voisi olla pettymys tai negatiivinen, mutta ennakoasetelma ainakin olisi hyvin toisenlainen. Lukijalla on nyt hieman sama tilanne kuin niillä lukijoilla, jotka ovat lukeneet saman kirjailijan teoksia aikaisemmin. He odottavat niiltä juuri joitain tiettyjä seikkoja ja pettyvät, kun eivät niitä saakaan.

Teosten vai kirjailijan vastustus?

Romanttisen kirjailijakäsityksen pohjalta teosten merkityksiä on yritetty selvittää tutkimalla kirjailijoiden intentioita, päämääriä teosta kirjoittaessaan. Kirjailijoiden intentioiden tutkimista ja niiden pohjalta tapahtuvaa kirjallisuuden arvottamista on myös kritisoitu ankarasti. Intentioiden tutkimisen pohjalta nousee kuitenkin muutama mielenkiintoinen kysymys pohdittaessa tekijän ja lukijan suhdetta. Missä määrin lukijat

pystyvät kirjailijan julkituomia intentiota ymmärtämään ja, voiko tekstiä ymmärtää tietämättä intentioista mitään? (Therman 2008 60.) Muun muassa uuskritiikissä on ilmaistu intentioiden pohtimisen vastustusta. Teoksen merkitystä määriteltäessä kirjailijan tarkoituksia ei voi tekstistä löytää eikä niitä pitäisi edes etsiä. (Kurikka 2006, 30.) Haastatteluiden ja julkisten esiintymisien vuoksi lukijat voivat teoksen ulkopuolelta saada Coelhon intentioista tietoa. Kuten lukupiiriläisten esimerkeistä tulee ilmi, voi lukukokemus olla pettymys, kun kirjailijan intentio ei olekaan heidän lukiessaan toteutunut. Kirjailija ei ole onnistunut saavuttamaan sitä, mitä on lukijalle lupailut. Toisaalta kokemukset teoksista ovat olleet koskettavia ja positiivisia lukijoiden ollessa intentioista tietämättömiä.

Myös tekijän ja lukijan oikeuksista teoksiin on käyty keskustelua. Kirjoittaessaan tekijä on teoksensa etuoikeutettu lukija. Päästäessään sen käsistään julkaisuun ja yleisön luettavaksi nämä etuoikeudet loppuvat ja lukijan oikeudet alkavat. Tekijä ei enää ole teoksensa pätevin lukija, vaan tämä oikeus on nyt muilla. He määrittelevät sen arvon. Kaikki, mitä tekijällä on sanottavaan, nähdään olevan jo teoksessa. Myöhemmät julkilausumat ja tarkennukset ovat liikaa ja turhia, tekijällä ei ole enää oikeutta muokata ja selitellä teostaan. (Burke 2006, 45.)

Kuten Niemi on todennut, kirjailijan fyysinen läsnäolo yhteiskunnassa ei ole merkityksellistä teosten sanoman perille menemiseksi, mutta tämän tiedon perusteella lukijat joka tapauksessa teoksia lähtevät lukemaan (Niemi 1991, 127). Paulo Coelho on moneen otteeseen mediassa julkisesti tuonut esille sitä, että hänen teoksensa edustavat vahvasti hänen omaa maailmankatsomustaan. Tämän tiedon vuoksi lukijoiden voi olla todellakin vaikeaa erottaa teosta ja sen arvomaailmaa reaalisesta kirjailijasta. Tämän vuoksi myös Coelhon ”vastustus” tuntuu kohdistuvan paljon voimakkaammin itse kirjailijaan kuin hänen teoksiinsa.

Una:

28. syyskuuta 2009 kello 10.23

Se oli nimittäin Paulo Coelhon Istuin Piedrajoen rannalla ja itkin, joka 12 vuotta sitten vei minut mukanaan Paolon kiehtovaan, viisaaseen ja opettavaiseen maailmaan. Ahmin Alkymistin, Neiti Prymin, Eleven Minutes, Zahirin - samalla kun Coelhosta

tuli hiljalleen “kaikkien omaisuutta” ja eräänlainen tienviitoittaja. Mutta jotain tapahtui matkan varrella.

Kompastuiko kirjailija omaan viisauteensa vai tuliko hänestä kuuluisuutensa vanki? Joka tapauksessa viime vuonna julkaistu Brida lojuu tällä hetkellä hyllyssäni pölyttymässä, en koskaan päässyt edes puoliväliin saakka. Yhtäkkiä minusta oli lähes noloa lukea Coelhoa.

Osalla keskustelijoista on Coelhoon kanssa pitkä historia takanaan. Aluksi kirjailija on onnistunut teoksiensa kautta tekemään edelliseen lukijaan suuren vaikutuksen. Hän jopa kuvailee Coelhoon teosten luomaa maailmaa ”kiehtovaksi ja viisaaksi”. Kirjailijan kuuluisuuden kasvu näyttää kuitenkin vaikuttaneen myös hänen teoksiinsa. Mitä kuuluisampi kirjailijasta on tullut, sitä huonompaan suuntaan hänen teoksensa ovat menneet. Lukijan suhde kirjailijaan on muuttunut ja tätä kautta myös suhde teoksiin. Aikaisemmin lukija koki, että Coelho kirjoitti hyvin henkilökohtaisesti hänelle ja häntä koskettaen. Kuuluisuuden kautta kirjailijasta on tullut koko maailman tuntema ja kaikilla muillakin on jonkinlainen suhde hänen kanssaan.

Lukija kokee, että nykyään Coelhoon lukeminen on jopa noloa, koska kaikki muutkin lukevat häntä. Aikaisemmin Coelho edusti jotain harvinaista ja poikkeuksellista, nyt hän on suurten massojen suosikki eikä hänen teostensa lukeminen ole millään lailla harvinaista tai älyllisyyttä vaativaa. Viestissä ei tarkemmin kerrota, mitä lukija tarkoittaa sillä, että kirjailijasta olisi tullut kuuluisuutensa vanki. Julkisuuden myötä kirjailija tuntuu menettäneen oman persoonallisen äänensä. Hänestä on tullut kaikkien suosikki ja pysyäkseen sellaisena, hänen on kirjoitettava teoksia, jotka miellyttävät mahdollisimman monia.

Myös seuraava lukija ilmaisee ristiriitaisen suhtautumisensa kirjailijan ja hänen tuotantonsa välillä.

nainen36:

6. tammikuuta 2007 kello 10.47

Olen lukenut useamman kirjan Coelhoilta. Erityisesti olen pitänyt mm Veronica päättää kuolla ja 11 minuuttia. Alkemistia olen yrittänyt aloittaa muutamaan otteeseen, en

vain jaksaa lukea sitä. Paholainen ja neiti Prym kirjan jaksoin lukea tai selata loppuun. Se herätti ärtymystä, ehkä juuri tuntemuksia Coelhon asenteesta että näinhän nämä asiat ovat.

Minua myös aina jollainlailla vastustaa lukea kirjoja joita markkinoidaan rajusti ja joihin törmää joka käänteessä. Coelhoon tartuin ilman että minulla oli mitään tietoa hänestä. Olen sittemmin miettinyt mikä olisi poliittisesti korrektia tykätä hänestä ja hänen tuotannostaan.

Coelhon tuotanto on epätasaista ja vaihtelee onnistuneista teoksista ärsyttäviin. Negatiivisia kokemuksia lukija on saanut juuri niistä kirjoista, joista hänen mielestään paistaa läpi kirjailijan oma maailmankuva sen sijaan, että lukija näkisi teemat teoksen sisäisiksi ominaisuuksiksi. Lukijassa aiheuttaa hämmennystä kirjailija ja hänen teoksensa, jotka näyttävät nousevan jonkinlaiseksi vastakkaisasetelmaksi. Hän todennäköisesti haluaisi pitää teoksista, niin kuin on aikaisemmin pitänytkin, mutta se tarkoittaisi myös samalla niiden tekijästä pitämistä. Kirjailija ja hänen ajattelunsa ei puolestaan häntä miellytä.

Nainen36 nostaa myös esille sen, että hän vastustaa kirjailijoiden markkinallisuutta ja näkyvyyttä. *Helsingin Sanomien* artikkelissa ” Käyntikorttikirjailijat rakentavat itsestään brändejä” (Mäkinen 2010, 16.4) tarkastellaan kirja-alan muutosta yhä kaupallisempaan suuntaan. Tämä muutos ilmenee muun muassa kirjailijoiden muuttumisena brändeiksi. Kun ennen keskustelua käytiin ensisijaisesti kirjoista, nykyään sitä käydään kirjailijoista. Kirjailijat esittelevät itseään toimittajien ja lukevan yleisön houkuttelemiseksi. Heistä on tullut yhä enenevässä määrin julkisuuden henkilöitä ja kasvoja, jotka kulkevat tilaisuudesta toiseen käyntikortit esillä.

Seuraava lukija puolestaan edustaa Lukupiirikeskusteluissa poikkeusta. Hän on ainoa, joka mainitsee, ettei tunne Coelhon julkisuuskuvaa. Hän kuitenkin tietää Coelhon olevan kuuluisuus, vaikkei itse olekaan hänen haastatteluitaan tai kirja-arvosteluita lukenut.

Timo M.:

4. tammikuuta 2007 kello 21.36

Hmm, taidan tosiaan olla tämän seurueen satunnainen turisti. Olen lukenut yhden ainoan Coelhon. Muuten en tiedä miehestä mitään. Yhtään haastattelua en ole lukenut, enkä siten ole päässyt osalliseksi kulttikirjailijoita tuotteistavasta markkinointiviestinnästä.

Zahirin perusteella Coelholla on perimässään yksi nisäkäsgeeni vähemmän kuin muilla kädellisillä. Ja vastaavasti yksi nilviäisgeeni enemmän. Vaikka kirjassa on mukaviakin ajatuksia, niin kokonaisuus hajoaa tympäiseväksi egoismiksi. Mies on kupla. Valitan.

Vaikka TimoM. ei Coelhoa henkilönä tunnekaan, hänellä on kuitenkin jonkinlainen käsitys siitä, minkä tyyppisen kirjailijan teosta hän on alkamassa lukemaan. Lukupiiriläisten sukupuolijakauman arvioinnin perusteella naiset ovat selkeä enemmistö, joten tässäkin mielessä Timo M. on keskusteluissa poikkeava. Coelhoa kenties markkinoidaan enemmän naisille. Coelhon teoksista on julkaistu juttuja muun muassa naisille suunnatuissa *Kotiliesi-* ja *Me Naiset* -lehdissä, joissa niitä on enimmäkseen kehattu⁵.

⁵ Saure Annamari (2009) Paulo Coelho näyttää julkisuuden kirot 24.9; Nieminen, Leena (2008) Paulo Coelho: Brida 14.10.

5 VUOROVAIKUTUS JA LUKUKOKEMUSTEN JAKAMINEN

Vuorovaikutus on monisyinen käsite, jolle ei varmastikaan löydy yhtä yksimielistä vastausta tai selitystä. Sosiaalisen vuorovaikutuksen on määritelty muun muassa olevan jotain, mikä tapahtuu kahden tai useamman ihmisen välillä heidän ollessaan fyysisesti läsnä toistensa kanssa. Kyseisen määritelmän perusteella kasvokkainen vuorovaikutus olisi siis jonkinlainen vuorivaikutuksen perusmuoto ja välineellinen, kuten Internetin ja kirjoittamisen avulla tapahtuva, vuorovaikutus toissijaista. (Matikainen 2002, 16.) Tämä on mielenkiintoista ja hieman ongelmallistakin, kun otetaan huomioon, että nykypäivänä länsimaissa iso osa vuorivaikutuksesta tapahtuu erilaisten välineiden, kuten sähköpostin, puhelimen ja tekstiviestien kautta. Kaikenlainen keskustelu on kuitenkin jonkinlaista vuorovaikutusta ja liittyy aina sosiaalisiin tilanteisiin.

Millainen sosiaalinen konteksti Internet-keskusteluissa ihmisten välille sitten syntyy? Keskustelupalstoja on kritisoitu siitä, että niiden välityksellä tapahtuvassa kommunikoinnissa sosiaalinen konteksti jää heikoksi. Kirjoituksen kautta eivät välity keskustelijoiden ilmeet tai äänenpainot. Keskusteltaessa toisten kanssa tietokoneiden välityksellä, ihminen on yksin oman päätteensä ääressä. Tämän vuoksi keskusteluun orientoituminen voi olla kasvokkain tapahtuvaa keskustelutilannetta vaikeampaa. Kirjoittaja ei välttämättä tekstiä luodessaan ota sen lukijaa juurikaan huomioon, koska tämä ei ole juuri sillä hetkellä läsnä. Kirjoittaja keskittyy ensisijaisesti omaan tekstiinsä kommunikaation sijaan. Asiassa on kuitenkin positiivisiakin puolia. Omassa rauhassa kirjoitettaessa subjektiiviset mielikuvat ovat suuremmassa roolissa kuin puhuttaessa. Tämä merkitsee sitä, että kirjoittajan sisäinen elämä korostuu teksteissä puhetta enemmän. Kirjoittaminen siis vaikuttaa olevan vuorovaikutuksellisesti heikkoa, mutta sisäisesti vahvaa toimintaa. Kirjoittaessaan tekstiä Internetiin kirjoittaja on tietoinen siitä, että hänen tekstinsä on suuren yleisön luettavissa. Kirjoittamisen ensisijainen funktio on kuitenkin sisäisen esille tuominen eikä sen vuoksi ole perusteltua erottaa sitä ulkoisesta, vuorovaikutuksellisesta toiminnasta. Sisäiset kokemukset jäävät epätodellisiksi elleivät ne vastapuolekseen julkista maailmaa ja sieltä käsin syntyvää todellisuudentajua. (Niemi-Pynttari 2007, 412.)

Kuten on jo aikaisemmin todettu, luetuista kirjoista keskusteleminen ja tuntemusten jakaminen voi syventää lukukokemusta (Kaartinen, 2002). Keskusteluryhmissä lukijat myös kommentoivat toistensa ajatuksia ja mielipiteitä. Näiden kommenttien avulla he myös kontrolloivat toisiaan ja ilmentävät keskustelijoiden välisiä suhteita. (Arpo 2005, 154.) Ihmiset myös hakeutuvat keskustelupalstoille oman mielenkiintonsa ja harrastustensa mukaan tarkoituksenaan löytää verkosta henkilöitä, jotka ovat heidän kanssaan kiinnostuneita samoista asioista, kuten elämässä muutenkin sosiaalisia kontakteja voi olla helppo solmia yhteisten harrastusten kautta.

Vuorovaikutus kokonaisuudessaan on hyvin abstrakti ilmiö ja kaikki siitä tehtävät havainnot on rajattavat johonkin tulkintalähtökohtaan. Vuorovaikutusta voi havainnoida tieteellisen teorian avulla tai ihan arkipäivän havaintojen kautta. Yhtenä esimerkkinä Matikainen esittelee Balesin jaon neljään vuorovaikutuksesta eriteltävään osaluueeseen: positiivinen sosioemotionaalinen alue, negatiivinen sosioemotionaalinen alue, aktiivinen tehtäväalue sekä riippuva tehtäväalue. Ensimmäiseen alueeseen kuuluu muun muassa solidaarisuuden osoittaminen, tunnelman keventäminen sekä hyväksyminen ja ymmärtäminen. Negatiiviseen alueeseen puolestaan luokitellaan kuuluvaksi vuorovaikutuksessa ilmenevät vastarinnan ja vihamielisyiden osoitukset sekä auttamisesta kieltäytyminen. Tehtävä alueet nähdään Balesin luokittelussa emotionaalisesti neutraaleina ja niihin kuuluvat esimerkiksi ehdotuksien tekeminen, ohjeiden antaminen sekä vastakkaisesti tiedon ja avun pyytäminen. (Matikainen 2002, 21–22.)

5.1 Tukea ja vastustusta

Lukupiiri-keskustelut painottuvat ensisijaisesti omien kokemusten ja mielipiteiden vaihtamiseen, mutta keskustelijat ilmaisevat viesteissään myös tukea toisten mielipiteille sekä yleistä kannatusta keskustelua ja sen aihealuetta kohtaan. Toisten mielipiteitä tuetaan, mutta niiden kuulemisesta saadaan myös, ja ehkä ensisijaisesti, vahvistusta omille tuntemuksille.

Anja A.:

4. tammikuuta 2007 kello 22.11

Vihdoinkin muutamia sukulaissieluja, jotka eivät ihan varauksettomasti vanno Coelhon nimeen! Olen miettinyt, onko minussa jotain pahasti vialla, kun “koko muun maailman” vannoessa hänen nimeensä koen kovaa vastahankaa.

Verkkokeskustelusta lukija löytää ne henkilöt, joita ei onnistu muualta löytämään. Anja A. on huomannut, että Coelhosta vallitsee tietty yleinen ja yksipuolinen mielipide, joka ei käy yksin hänen omansa kanssa. Hän on kenties aikaisemmin ajatellut olevansa ajatuksineen yksin, mutta keskusteluihin tulevien viestien kautta hän ilokseen huomaa, ettei asia olekaan niin. Hänen mielipiteensä ei olekaan ainut laatuaan, joka on positiivinen seikka tiedostaan. Hänkin kuuluu johonkin ryhmään. Hänen mielipiteensä ei myöskään ole väärä tai huono. Anja A. on ihmetellyt, onko hänessä jotain vikaa, kun hän ei rehellisesti voi yhtyä yleiseen mielipiteeseen Coelhosta. Tämän vuoksi hän ei välttämättä ole aikaisemmin uskaltanut mielipiteitään kyseisen kirjailijan teoksista ilmaisemaan, koska on kuvitellut hänessä itsessään olevan jotain pielessä. Muiden samanmielisyys näyttää sen, että yleisestä normista poikkeaminen ei ole välttämättä väärin tai outoa.

teija:

8. tammikuuta 2007 kello 23.44

Mahtavaa, että keksit nostaa esiin aiheen, josta kaikilla tuntuu olevan mielipide! Coelhosta jostain syystä kuuluu tykätä. Itse jäin Alkemistin jälkeen hämmennykseen.

Teija ilmaisee viestissään vankasti kannattavansa ja tukevansa keskustelua. Viestin alussa hän kommentoi Kirsi Pihan keskustelunaloitusta. Hänestä on loistavaa, että lukupiirissä on otettu Coelho keskustelun alle. Näistä keskusteluista hänkin on löytänyt ensimmäiset vastakkaiset ja massasta eroavat mielipiteet kirjailijasta, jotka tukevat hänen omiaan. Jälleen kerran keskustelija puhuu itse Coelhosta ja hänen pitämisestään hänen teostensa sijaan. Kuten jo aikaisemmin on tullut huomattua, Coelho todella näyttää olevan ennemminkin kulttuurinen kuin kirjallinen sensaatio. Lukija seuraa kenties mediaa tarkkaan, kun hän on pannut merkille Coelhosta yleisesti vallitsevan mielipiteen, mutta varsinaista kirjallisuuskeskustelua hän ei välttämättä seuraa, koska ei ole Coelhon vastaisia arvosteluja sattunut huomaamaan. Lukijaa ilahduttaa myös, että

ihmisillä tuntuu todellakin olevan kirjailijasta mielipiteitä, vaikkakin vastakkaisia. Myös seuraavan esimerkin lukija on samoilla linjoilla ensimmäiseen Coelhoa käsittelevään keskusteluun kirjoittamassaan kommentissa.

mimi:

5. tammikuuta 2007 kello 12.42

Enpä olisi uskonut nettikeskusteluun koskaan lähteväni, mutta lukupiirin idea on uskomattoman hieno. Nykyisin vain satunnaisesti lukevana luen kihelmöiden kommentteja Kirsin hienoihin ajatuksiin. Tervetullut palsta!

Lukupiiri kirjallisuuden harrastamismuotona näyttää olevan toimiva. Se on jotain, mitä lukijat ovat kaivanneet. Kyseinenkin lukija löytää toisten viesteistä uusia näkökulmia ja vahvistuksia omilleen. Muiden aihealueiden keskusteluihin hän ei ole osallistunut. Kenties kirjallisuus on sellainen aihe, josta hän ei voi muussa elämässään keskustella. Mimi tunnustaa, että hän ei edes lue nykyään kirjallisuutta kovin paljon. Todennäköisesti se on kuitenkin hänelle läheistä ja tärkeää, koska keskustelu siitä kiinnostaa häntä.

Myös seuraava lukija on kiitollinen lukupiirin olemassaolosta ja keskustelijoiden viesteistä.

Elina:

5. tammikuuta 2007 kello 13.33

Kiitos ihmiset, kommentteistanne joista voin lukea omat ajatukseni! Itselläni on Alkemisti jo kuukausikaupalla kesken, ja puoliväliinkin pääseminen kysyi tahdonlujutta.

Unalle Lukupiiri toimii tiedonlähteenä.

Una:

28. syyskuuta 2009 kello 10.23

Satunnaisena Lukupiirin seuraajana (blogi pitää minut hyvin ajan tasalla täällä nykyisessä kotimaassani siitä, mitä ja miten Suomi lukee) tarvittiin nimenomaan Coelho, jotta provosoiduin riittävästi kommentoimaan.

Aikaisemmin lukija on myös pysytellyt niin sanotusti taka-alalla ja käynyt lukemassa Lukupiiri-keskusteluita niihin itse osallistumatta. Coelho-keskustelut kuitenkin innostavat häntä liittymään itse mukaan. Aihe on hänelle itselleen sen verran tärkeä ja muiden mielipiteet sen verran kannustavia, että hän ei voi enää pysytellä hiljaa.

Internet-keskusteluiden haaste on se, että keskustelijat toimivat moninaisessa, useiden erilaisten sosiaalisten kontekstien verkostossa. Jokainen keskustelun osanottaja toimii erilaisista lähtökohdista, omasta sosiaalisesta tilanteestaan lähtien eivätkä toiset keskustelijat voi tätä kontekstia täysin tietää. Tämä aiheuttaa helposti mielipiteiden ja arvojen välisiä ristiriitoja. Keskusteluissa ilmeneville suhteille on olennaista toisten mielipiteiden arvostaminen, mutta myös toisten väheksyminen. (Niemi-Pynttari 2007, 422.)

Varsinaisia riitoja, fleimausta, tarkastelemissani Lukupiiri-keskusteluissa ei synny, mutta toiset keskustelijat ilmaisevat oman vastakkaisen mielipiteensä ajoittain hyvinkin selkeästi. Viesteistä huomaa, että vaikka keskustelupalstalla ei varsinaisesti käsitellä henkilökohtaisia aiheita, kirjailijastakin puhuminen voi nousta hyvin henkilökohtaiselle tasolle. Joillekin Coelho-aihe on tärkeä ja oman mielipiteen ilmaisemisen myötä keskustelijat paljastavat aina myös jotain henkilökohtaista itsestään.

Kaikki eivät kuitenkaan osallistu keskusteluihin pelkästään tavatakseen samanhenkisiä ihmisiä, vaan joillekin lukijoille on tärkeää herättää keskustelua ja ilmaista oma vastakkainen mielipiteensä. Kolmessa lukupiirikeskustelussa vastakkaiset mielipiteet ovat pääsääntöisesti Coelhoon teoksista pitävien ja häntä henkilönä puolustavien kommentteja.

Anja A.:

5. tammikuuta 2007 kello 10.57

Lauri, vastustan! Eivät kai suuret totuudet, jos niillä tarkoitetaan elämän perusarvoja, sinänsä ole latteuksia! Ne ovat aarteita.

Anja A. ei pelkästään ilmaise edellisessä kommentissaan omaa mielipidettään, vaan ilmoittaa avoimesti myös vastustavansa toisen lukijan, Laurin, mielipidettä. Hän yrittää kumota väitteen, että Coelho'n teosten teemat olisivat latteuksia. Kaikille avoimella keskustelupalstalla yksityisistä mielipiteistä tulee julkisia. Anja A:lle on tärkeää tuoda selkeästi muille keskustelijoille esille se, että vastakkaisiakin mielipiteistä on olemassa eikä se, mitä Lauri Coelhoista sanoo jää ainoaksi totuudeksi. Anja A:n kommentti ei kuitenkaan johda kirjallisuuskeskusteluissa sen suurempiin riitoihin, vaan keskustelu jatkuu asialliseen sävyyn ja uusia näkökulmia ja mielipiteitä tulee esiin ja johdattaa keskustelua eteenpäin.

Seuraava lukija tietää, että hänen mielipiteensä edustaa sillä hetkellä käytävässä keskustelussa vähemmistöä. Hän kuitenkin osoittaa rohkeutta ilmaisemalla väliin mielipiteensä, joka ei mene yksin muiden kanssa.

Ora:

15. tammikuuta 2007 kello 12.17

Silläkin uhalla, että muiden niskavillat nousevat pystyyn sanon vielä, että minusta Coelho ei kirjoita alentavan julistavasti vaan hänen kirjojensa myötä omassa päässäni käynnistyy aina jokin prosessi, joka vie minua eteenpäin.

Lukija ei teillään muiden mielipiteitä, vaan toteaa ainoastaan haluavansa tuoda oman kantansa julki silläkin uhalla, että muut eivät ole hänen kanssaan samaa mieltä. Kukaan ei seuraavissa kommentteissa osoita Oraa kohtaan epäkunnioitusta tai halveksu hänen mielipidettään.

5.2 Kysymyksiä ja korjauksia

Lukupiiri-keskustelut toimivat kokemusten jakamisen ohella tiedon ja avun antajina. Keskusteluihin tulee myös kysymyksiä muiden mielipiteistä ja suosituksista. Osa

keskustelijoista siis käyttää keskustelupalstaa tietyn päämäärän saavuttamiseen. Keskustelun sisälle rakentuu kysymys-vastaus- ketjuja. Suurin osa kysymyksistä vastauksista muodostuu pareista, eivätkä ne laajene sen suuremmiksi viestiketjuiksi. Kirsi Piha on keskeisessä asemassa vastaamassa lukijoiden kysymyksiin. Osa kysymyksistä on suoraan hänelle osoitettuja, osa esitetään kenen tahansa vastattaviksi. Keskusteluissa kysymykset liittyvät hyvin tiukasti kirjallisuuteen ja nimenomaan Paulo Coelhoon. Toisten keskustelijoiden henkilökohtaisista asioista, taustoista tai arvoista ei udella.

maravilha:

25. lokakuuta 2007 kello 15.01

Millaisia nämä Coelhoon kirjat ovat? En ole lukenut, kun olen muodostanut itselleni käsityksen, että kyseessä on nimenomaan business ja tuote, eikä varsinaisesti mikään oikea kirjailija.

Kirsi Piha:

26. lokakuuta 2007 kello 9.21

Coelhon tuotanto on minusta, kuten taisin jo mainita, epätasainen. Täällä (blogit.hs.fi/lukupiiri/paulo-coelhon kalenteri/) oli alkuvuodesta Coelho-keskustelua.

En oikein osaa sanoa tuosta Coelhoosta mitään sillä en pysty päättelemään mikä hän on miehiään.

Coelho herättää kiinnostusta myös niissä, jotka eivät ole hänen teoksiaan lukeneet. Maravilha on lukenut keskusteluita, mutta ei ole niiden perusteella saanut selvään kuvaa siitä, millaisia kirjat oikeastaan ovat. Maravilhan ennakkokäsitys on negatiivissävytteinen eikä hän ole sen vuoksi kirjailijan teoksiin tarttunut. Maraviha on muodostanut käsityksensä Coelhoista jonkin muun kuin hänen teostensa perusteella. Hänen mielikuvansa perusteella Coelho ei ole oikea kirjailija eikä ole tämän vuoksi teoksia lukenut. Mikko Lehtonen siteeraa kirjailija Ulla-Leena Lundbergiä, joka on tarkkaillut uransa aikana kirjailijan ja tekijän roolin muutosta. Vielä muutama kymmenen vuotta sitten kirjailijoista vallitsi käsitys, että he ovat kirjailijoita juuri sen vuoksi, että he eivät ole esiintyjä tai viihdetaitelijoita. Nykyään puolestaan on äärimmäisen tärkeää, että olla esillä, näkyä ja tarjota itseään. Vanhanaikaisen tasa-arvon

sijaan jokaisella on nyt markkina-arvo. (Lehtonen 2001, 130.) Tähän ilmiöön Maravilhakin ilmeisesti on törmännyt ja se on luonut hänelle kuvan siitä, ettei Coelho olisi oikea kirjailija. Tähän käsitykseen hän kaipaava vahvistusta niiltä, jotka ovat myös lukeneet Coelhoon teoksia.

Kirsi Piha ei ota kantaa Coelhoon ”aitouteen” kirjailijana eikä puutu enää kaupalliseen aspektiin. Hän vastaa kysymykseen vinkkaamalla keskustelijaa vilkaisemaan aikaisempaa Coelhoa käytyä keskustelua, jossa on runsaasti vaihtelevia mielipiteitä hänen teoksistaan. Seuraavista kommentteista ei selviä, onko maravilha päättänyt tutustua Coelhoon vai ei.

Myös Mari kaipaava apua teosten suhteen. Hän on lukenut yhden kirjan, *Yksitoista minuuttia*, eikä ole pitänyt siitä. Hän kyselee muilta kokeneemilta lukijoilta, kannattaako hänen tarttua enää muihin, jos ei ole tästä yhdestäkään välittänyt.

Mari:

22. marraskuuta 2007 kello 16.37

Oliko tämä vain huono esimerkki Coelhoon tuotannosta vai kannattaako häneltä lukea myös muita teoksia?

Kirsi Piha:

22. marraskuuta 2007 kello 19.00

Mari, vaikea sanoa. Moni on sitä mieltä, että ”11 minuuttia” on mestariteos, itse en oikein siitä pitänyt.

Kirsi Piha ottaa keskusteluiden ylläpitäjänä selkeästi aseman kysyjien auttajana. Vaikka hänen vastauksensa eivät olekaan erityisen pitkiä tai perusteellisia (mielipideasioihin on vaikea antaa selkeitä vastauksia), hän huomioi kysyjät siinä missä muut keskustelijat saattavat jättää heidät huomiotta ja keskittyä oman kokemuksensa ilmaisemiseen. Piha ei kuitenkaan muodostu keskusteluissa minkäänlaiseksi varsinaiseksi auktoriteetiksi. Siitä huolimatta, että keskustelijat tietävät Pihalla olevan jonkinlainen kirjallinen tausta, kysymyksiä ei ole osoitettu suoraan hänelle, vaan kenen tahansa keskustelijan kommentit ja mielipiteet olisivat kysyjille yhtä tervetulleita.

Keskustelunaloituksissaan Kirsi Piha luo jonkinlaisen alkuasetelman uudelle keskustelulle. Keskustelussa ” Paulo Coelhon kalenteri” Piha nostaa esille sen, että Coelhosta on tullut vuonna 2005 maailman myydyin kirjailija. Tämän lisäksi häneltä on alkanut ilmesty oheistuotteita, kuten kalentereita. Piha ihmettelee ja kysyy aloituksessaan, miksi huimia lukumääriä myyvä kirjailija suostuu oheistuotteisiin ja, vaikuttavatko ne hänen teostensa sanomaan. Näistä asetelmista keskustelu lähtee polveilemaan useaan eri suuntaan, mutta muutamat keskustelijat tarttuvat myös Pihan esittämään kysymykseen omien mielipiteiden esittämisen lisäksi.

luupää:

24.lokakuuta 2007 kello 12.54

Vastasit jo itse miksi-kysymykseesi, Kirsi.Hän on maailman eniten myydyin kirjailija. Hän on tuote, markkinatalouden tärkeä osa.
So it goes.

Sami F:

24. lokakuuta 2007 kello 23.54

Vastauksena Kirsin kysymykseen: Ei kai se, että jollakulla on plajon rahaa, tarkoita sitä, että hän ei haluaisi sitä lisää. Ja jos kyse ei ole rahasta, niin ehkä kyse on siitä, että kirjailija haluaa levittää tuotantoaan mahdollisimman monien ulottuville ja yksi tapa siihen ovat ”oheistuotteet”.

Keskustelut pysyvät hyvin tarkasti kirjallisuusaiheen parissa. Keskustelijat ovat myös tarkkoja siitä, että esille tulevat tiedot ovat oikein. Keskusteluista näkee, että osa lukijoista on todellakin jonkinlaisia Coelho-asiantuntijoita, koska he pystyvät korjaamaan toisten esittämiä, virheellisiksi katsomiaan tietoja. Vaikka kyseessä onkin pääsääntöisesti subjektiivisista näkemyksistä koostuva harrastekeskustelu, se saa ajoittain hyvin faktapohjaisia ja asiantuntevia piirteitä.

Fani:

28. syyskuuta 2009 kello 12.16

Una ja Kirsi. Bridahan on kirjoitettu heti Alkemistin jälkeen vuonna 1990 ja suomennettu vasta nyt myöhemmin. Eli se ei suinkaan peilaa Coelhon tämän hetken ajatusmaailmaa.

Kirsi Piha:

28. syyskuuta 2009 kello 21.08

Fani, huomasin kyllä, että Brida on aiemmin kirjoitettu ja vasta nyt suomennettu. Mikä senkin herättää kysymyksiä. Miksi sitä ei ole aiemmin suomennettu? Pidetkö sinä siitä?

Pihan vastaa Fanin esittämään kysymykseen ja esittää hänelle myös jatkokysymyksen yrittäen saada keskusteluun enemmänkin dialogisuutta. Tämä ei kuitenkaan kannata kovinkaan pitkälle, vaan Fanin korjauskommentti on viimeinen, jonka hän keskusteluihin lähettää. Myöskään Una, toinen keskustelija, jonka viestiä fani kommentoi, ei vastaa hänelle.

6 PÄÄTÄNTÖ

Olen pro gradu -tutkielmassani tarkastellut Paulo Coelhon romaanien pohjalta nousseita lukukokemuksia ja niiden jakamista verkkokeskusteluissa. Lisäksi tutkielmani sivujuonteena on kulkenut kuuluisan mediakirjailijan roolin tarkastelu ja sen vaikutukset lukijoihin. Tutkimusprosessin aikana lukukokemuksen tarkastelu yhdistettynä sosiaalisen mediaan on tuonut mukanaan näkökulmia, jotka eivät alun perin tutkimussuunnitelmaani sisältyneet. Lukukokemuksen tarkastelussa on otettava huomioon monia sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä pitäen kuitenkin mielessä, että jokaisen lukijan kokemukset ovat aina yksilöllisiä ja täydellisiä. Sosiaalisen median aspekti tulee mukaan, kun kokemukset julkistetaan kaikkien nähtäville verkkokeskustelupalstalle.

Vaikka Coelhon teoksista ollaan Lukupiirissä vaihtelevasti hyvinkin eri mieltä ja kokemukset ovat erilaisia, lukupiiriläiset ovat hyvin yksimielisiä siitä, että teemat teoksissa ovat yksinkertaisia eikä niiden hahmottaminen vaadi lukijalta paljoa. Tämä osoittautuu sekä positiiviseksi että negatiiviseksi seikaksi. Parhaimmillaan lukukokemukset todella näyttävät muuttavan elämää jotenkin. Lukupiiriläisten kokemuksista huomaa, että positiiviset lukukokemukset ovat vaikuttavimmillaan vahvempia kuin negatiiviset. Ne, joita Coelhon teosten tyyli tai sanoma ei kosketa, pitävät teoksia lähinnä ärsyttävinä, latteina ja yhdentekevinä. Ne herättävät lähinnä tunnereaktioita, jotka kuitenkin kestävät vain vähän aikaa. Positiiviset lukukokemukset kestävät pidempään ja niillä on vaikutusta laajemmalle. Teosten lukeminen nostattaa tunteita ja tuo lukijan tietoisuuteen uusia asioita, jotka vahvimmillaan muuttavat ajattelua ja saavat suhtautumaan joihinkin oman elämän asioihin eritavalla.

Lukijat ovat myös sitä mieltä, että Coelhon teoksilla on oma aikansa ihmisen elämässä. Toisissa elämäntilanteissa ne saattavat herättää juuri ärsytystä, mutta oikeaan tilanteeseen osuessa ne kolahtavat. Coelhon teoksiin sisältyy usein jokin saduntapainen opetus. Henkilöt etsivät elämänsä tarkoitusta ja ovat yleensä alussa aivan väärällä tiellä. Päähenkilöitä koetellaan ja he joutuvat kulkemaan vaikeiden koettelemusten läpi nähdäkseen sen, mikä elämässä on kaikkein tärkeintä. He tavoittelevat suuria asioita uskoen niiden tuottavan onnellisuutta, mutta löytävätkin elämänsä tarkoituksen yleensä

pienistä seikoista. Nämä koettelemukset ja valaistumiset lukijalla on mahdollista käydä yhdessä henkilöiden kanssa läpi kasvaen ja muuttuen heidän kanssaan.

Aikaisemmalla lukukokemuksella on selkeästi vaikutusta siihen, millaisen kokemuksen uuden teoksen lukeminen synnyttää. Positiivinen ensivaikutelma voi ladata seuraavaa teosta kohtaan suuria odotuksia ja toiveita. Kun lukija ei saakaan ensimmäisen lukukokemuksen veroista elämystä toisesta teoksesta tai se ei vastaa hänen ennakkokäsityksiään, hän pettyy. Lukupiiriläisten kommenteista tulee myös esille, että negatiivinen lukukokemus puolestaan saattaa aiheuttaa sen, että lukija ei seuraavaltakaan teoksilta osaa odottaa yhtään enempää ja tämä päättää olla tutustumatta enää useampiin teoksiin. Toisaalta lukija voi positiivisesti yllättyä uuden teoksen kohdalla, jos hän huonosta ensivaikutelmasta huolimatta antaa kirjailijalle vielä uuden mahdollisuuden.

Yleisesti lukupiiriläisten kokemuksista voi myös päätellä, että kirjailijan kuuluisuuden vaikutus lukukokemuksien näkökulmasta tarkasteltuna on melko negatiivista. Viesteissä todettiin useiden vuosien ajan Coelhoa lukeneiden kokemusten varhaisista teoksista olleen erilaisia muun muassa siksi, että kirjailija ei ole aina ollut yhtä kuuluisa. Kirjailijan tunnettuus tuntuu vieneen Coelhon teoksista paljon sitä jännittävyttä ja yksilöllisyyttä, joka niiden ominaisuudeksi nähtiin vielä joitain vuosia sitten. Nyt kaikki on julkista, ja kirjailija kaikkien omaisuutta, kuten yhdessä viestissä mainittiin. Teoksia on todella vaikea erottaa niiden kirjoittajasta. Ne eivät edusta omaa maailmaansa ja omia arvojaan, vaan suoraan niiden kirjoittajan arvoja ja maailmankatsomusta. Lukija ei pysty suunnistamaan teokseen ennakkoluulottomasti, vaan hänellä on jo etukäteen jonkinlainen käsitys siitä, mitä hän tulee tältä lukemiselta saamaan ja, mitä hän tulee kokemaan, koska kaikki muutkin lukijat ovat kokeneet niin.

Coelhoa on toki markkinoitu tehokkaasti, mutta hän on omalla panoksellaan tuonut myös poikkeuksellisen lisän tähän esiintymällä niin näkyvästi julkisuudessa. Tämän avulla hänen teoksiaan on saatu julkaistua laajalti ympäri maailman. Coelho todella kirjoittaa hyvin yleismaailmallisista teemoista, joten hänen teoksensa varmasti koskettavat monia ihmisiä eivätkä myöskään loukkaa ketään. Alun perin hän on edustanut uudenlaista kirjailijatyyppeä ja uutta tuoretta ajattelua, johon on yleisesti

ihastuttu. Kuten lukupiiriläisetkin ovat todenneet, Coelho on monessa mielessä uusien teoksien kautta alkanut toistaa itseään ja uutuuden viehäytys on kadonnut. Tätä ennen Coelhoa on kuitenkin tullut miljoonien rakastama, joten nyt hänen taitojensa ja koskettavuutensa julkinen kyseenalaistaminen tuntuisi vaikealta. Koska Coelhoon teokset osittain käsittelevät toistuvasti samoja teemoja, uusien teosten kyseenalaistaminen ja kritisoiminen kyseenalaistaisi samalla myös hänen varhaisen tuotannon, joka aikanaan nähtiin niin vaikuttavaksi.

Kokonaisuudessaan Lukupiiri-keskustelut etenevät hyvässä hengessä. Monenlaisia mielipiteitä ja näkökulmia tulee keskusteluissa esille, mutta mihinkään suurempiin riitoihin ne eivät johda. Ennemmin keskustelut näyttävät tuovan tukea ja vahvistusta ja keskustelijoiden esittämät kysymykset osoittavat luottamusta toisia keskustelijoita ja heidän mielipiteitään kohtaan. Vaikka Lukupiiri-keskustelut eivät painotukaan tiedon ja avun välittämiseen, tällaisiakin funktioita on muun keskustelun lomasta erotettavissa. Keskustelijoilla on erilaiset päämäärät keskusteluihin osallistuessaan. Osa toivoo saavansa tietoa, osa vahvistusta omille näkemyksilleen, osa haluaa tuoda julki vastakkaisen mielipiteensä ja toiset korjata muiden tekemiä virheitä.

Useista lukupiiriläisten kommentaiteista tulee ilmi, että keskustelijat ovat erittäin ilahtuneita siitä, että pystyvät tällaisesta Internet-keskustelusta löytämään ihmisiä, jotka ovat heidän kanssaan samaa mieltä ja ovat kokeneet jotain samankaltaista. Toiset keskustelijat kyllä otetaan huomioon, mutta varsinainen yhteistoiminnallisuus jää keskusteluissa varsin vähäiseksi. Keskusteluissa ajoittain nouseva dialogisuus tyrehtyy yleensä yksittäisiin vastauksiin tai kommentteihin. Keskustelut etenevät melko järjestelmällisesti pysyen jonkin tietyn aihealueen ympärillä, kunnes joku yksittäinen eriävä mielipide kääntää niiden suunnan. Kirsi Piha yrittää muutamaan otteeseen tuoda eriävällä kommentilla hieman uusia näkökulmia keskustelun kulkuun. Keskusteluista ei ole erotettavissa selvää päämäärähakuisuutta. Keskustelijat eivät näytä pyrkivän löytämään jotain yhteistä mielipidettä tai totuutta Coelhoa, jonka kaikki keskustelijat voisivat allekirjoittaa. Keskustelijat eivät täten muodosta yhtenäistä ryhmää. He eivät ole Coelhoon faneja eivätkä vastustajia, vaan ainoastaan keskustelevat ja ilmaisevat mielipiteitään sitoutumatta sen tiiviimmin mihinkään yhteisöön, jollaisia Internet-keskusteluissakin, esimerkiksi fanisivuilla, voi muodostua.

Lukupiirin tarkastelu on ollut mielenkiintoista ja kirjallisuuden esiintymistä ja roolia verkossa voisi jatkossa tutkia paljon laajemminkin. Kirjailijoiden medioituminen ja Internetin jokaiselle, ainakin länsimaiselle, ihmiselle tarjoamat mahdollisuudet tuovat hedelmällistä maaperään perinteisen kirjallisuudentutkimuksen kentän laajentamiseen.

7 LÄHTEET

Tutkimusaineisto

URL <http://blogit.hs.fi/lukupiiri/paulo-coelho-lintu-vai-kala/> (13.5.2010)

URL <http://blogit.hs.fi/lukupiiri/kummallinen-coelho/> (13.5.2010)

URL <http://blogit.hs.fi/lukupiiri/paulo-coelhon-kalenteri/> (13.5.2010)

Painetut lähteet

Aalto, Tuija ja Uusisaari Yoe, Marylka (2009). *Nettielämää. Sosiaalisen median maailmat*. Helsinki: BTJ.

Alanko, Outi (2003). Lukijasta lukemiseen, tulkinnasta elämykseen: lukijan käsite kirjallisuudentutkimuksessa. Teoksessa Alanko, Outi ja Käkelä-Puumala Tiina (toim.) *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: SKS.

Arpo, Robert (2005). *Internetin keskustelukulttuurit: tutkimus Internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Bloom, Harold (2001). *Lukemisen ylistys*. Suom. Kalevi Nyttäjä. (*How to Read And Why*, 2000.) Helsinki: Otava.

Burke, Seán (2006). Kirjallisuudentutkimus ja tekijyyden kokemus. Teoksessa Kurikka, Kaisa ja Pynttari, Veli-Matti (toim.) *Tekijyyden tekstit*. Helsinki: SKS.

Eskola, Katarina (1996). *Nainen, mies ja fileerausveitsi. Miten Rosa Liksomia luetaan?* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Heinonen, Ulla (2008). *Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa*. Turku: Turun yliopisto.

Hämäläinen, Timo (2002). Paulo Coelho'n kirjoja myydään kymmeniä miljoonia. *Helsingin Sanomat* 16.11.

Jokinen, Kimmo (1999). Kirjallisuuden lukeminen ja elämykselliset totuudet. Teoksessa Näre, Sari (toim.) *Tunteiden sosiologiaa 1. Elämyksiä ja läheisyyttä*. Helsinki: SKS.

Kaartinen, Vuokko (1996). *Aktiivinen oppiminen – lukijaksi ja äidinkielen opettajaksi*. Turku: Turun yliopisto.

Kaarto, Tomi (2003). Romanttinen tekijäkäsitys, tekijän kuolema ja kirjailijafunktio. Teoksessa Alanko, Outi ja Käkelä-Puumala Tiina (toim.) *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: SKS.

Kilpi, Tuomas (2006). *Blogit ja bloggaaminen*. Helsinki: Readme.fi

Kinnunen, Aarne (1969). *Esteettisestä elämyksestä*. Helsinki: WSOY.

Kirstinä, Leena (1984). *Epämääräisyyskohta teoksen rakenteen ominaisuutena Roman Ingardenin ja Wolfgang Iserin mukaan*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koskela, Lasse ja Rojola, Lea (1997). *Lukijan ABC- kirja. Johdatus kirjallisuuden nykyteorioihin ja kirjallisuudentutkimuksen suuntauksiin*. Helsinki: SKS.

Koskela, Lasse ja Lankinen, Pasi (2003). *Opas kaunokirjallisuuden lukemiseen*. Helsinki: SKS.

Kovala, Urpo (1997). Teksti elämänhistorian kehyksessä. Teoksessa Eskola, Katarina ja Peltonen, Eeva (toim.) *Aina uusi muisto. Kirjoituksia menneen elämisestä meissä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kovala, Urpo (1996). Tutkimuskohteena merkityksellisyys. Teoksessa Eskola, Katarina (toim.) *Nainen, mies ja fileerausveitsi. Miten Rosa Liksomia luetaan?* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kurikka, Kaisa (2006). Peili, lamppu ja vankila vai anonymiteetin utopia? Teoksessa Kurikka, Kaisa ja Pynttari, Veli-Matti (toim.) *Tekijyyden tekstit*. Helsinki: SKS.

Lehtonen, Mikko (2001). *Post scriptum*. Tampere: Vastapaino.

Matikainen, Janne (2002). *Vuorovaikutus verkossa. Verkkopohjaiset oppimisympäristöt vuorovaikutuksen näyttämönä*. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Morais, Fernando (2010). *Paulo Coelho: Sanojen alkemisti*. Suom. Ekman, Satu (O Mago, 2008) Helsinki: Bazar.

Mäkinen, Esa (2010). Käyntikorttikirjailijat rakentavat itsestään brändejä. *Helsingin Sanomat* 16.4.

Niemi, Juhani (2007). Tekijät ja lukijat muuttuvilla markkinoilla. Teoksessa Hypén, Tarja- Liisa (toim.) *Kirjan matka tekijöiltä lukijoille. Puheenvuoroja kotimaisen kaunokirjallisuuden luomisen ja lukemisen ehdoista 2000-luvulla*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Niemi, Juhani (2000). *Kirjallinen elämä. Kirjallisuuden yhteiskuntasuhteiden kartoitusta*. Helsinki: SKS.

Niemi, Juhani (1991). *Kirjallisuus instituutiona. Johdatus sosiologiseen kirjallisuudentutkimukseen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas 122. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nieminen, Leena (2008). Paulo Coelho: Brida. *Kotiliesi* 14.10.

Niemi-Pynttäre, Risto (2007). *Verkkoproosa. Tutkimus dialogisesta kirjoittamisesta*. Helsinki: Ntamo.

Otsamo, Kirsikka (2009). Coelhon uusin kaataa Cannesin kulissit. *Aamulehti* 17.12.

Pahkinen, Tuula (2007). Lukeminen elämässä selviytymisen välineenä. Teoksessa Inovaara, Minna ja Malmio, Anna (toim.) *Lukuhaastetta koko elämä*. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.

Pääkkönen, Sirpa (2010). Kirjallisuuskritiikki asettui verkkoon. *Helsingin Sanomat* 4.5.

Rättilä, Tiina (2007). *Sosiaalisen median mahdollisuudet kodin, koulun ja kunnan viestinnässä*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Saure, Annamari (2009). Paulo Coelho näyttää julkisuuden kirot. *Me Naiset* 24.9.

Segers, Rien T. (1985). *Kirja ja lukija*. Suom. Lili Ahonen. (*Het lezen van literatuur*.) Helsinki: SKS.

Suomela, Susanna (2003). Teemasta ja sen tutkimuksesta. Teoksessa Alanko, Outi ja Käkelä-Puumala, Tiina (toim.) *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: SKS.

Therman, Cecilia (2008). Empiirisen kirjallisuudentutkimuksen näkökulmia tekijyyden tutkimiseen. Teoksessa Haverinen, Eeva ym. (toim.) *Tekijyyden ulottuvuuksia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Turtiainen, Riikka (2009). Tunne netissä. Teoksessa Saarikoski, Petri; Suominen, Jaakko; Turtiainen, Riikka ja Östman, Sari *Funetista Facebookiin–Internetin kulttuurihistoria*. Helsinki: Gaudeamus.

Vannela, Merja (toim.) (1987). *Lukuelämys*. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

Painamattomat lähteet

URL <http://www.paulocoelho.com/engl/> (23.10.2009)

URL http://fi.wikipedia.org/wiki/Paulo_Coelho (23.10.2009)

URL http://fi.wikipedia.org/wiki/Kirsi_Piha (13.2.2010)

URL http://www.otava.fi/kirjailijat/kotimaiset/m-r/piha_kirsi/fi_FI/piha_kirsi/ (11.12.2010)

Kaartinen, Vuokko (2002) Oppimateriaaleja 2002: Aktiivinen lukija, lukukokemus ja lukijayhteisö. URL http://users.utu.fi/vuokaar/Aktiivinen_lukija.pdf (23.10.2009)

Räihä, Kaarlo (2008) Kirjailija Paulo Coelho ohjaa lukijat luvattomien nettikopioiden luokse. 26.1. URL http://fin.afterdawn.com/uutiset/artikkeli.cfm /2008/01/25/ kirjailija_paulo_coelho_ohjaa_lukijat_luvattomien_netтикopioiden_luokse (23.10.2009)

8 LIITTEET

Kolmen käyttämäni Lukupiiri-keskustelun Kirsi Pihan keskustelunaloitukset.

LIITE 1.

Paulo Coelho – lintu vai kala?

Kirsi Piha | Julkaistu 4. 1. 2007 18:48

Viitaten edellisen postauksen yhteydessä käytyyn keskusteluun, voin todeta, että ainakin minulle Paulo Coelho on jonkinlainen mysteeri.

On sellaisia kirjailijoita, joita ihailee, joiden kirjaa odottaa malttamattomana sillä tietää uudenkin kirjan olevan viisas, koskettava, syvälinen ja kaunis. Paulo Coelho ei ole minulle sellainen. Vaikka hänen kirjansa ovatkin pääsääntöisesti viisaita, koskettavia, syvällisiä ja kauniita.

Itse asiassa suhteeni Paulo Coelhoon on varsin ristiriitainen. Jostain syystä en edes oikein pidä hänestä. Minusta hän on mies, joka korostaa itseään puhumalla Valon sotureista (olen vakuuttunut, että Jari Sarasvuon Sisäinen sankari on sukua Valon soturille – ellei jopa sama tyyppi!) ja on nostanut itsensä jalustalle, josta jakaa meille tavallisille ihmisille sitten opetuksiaan.

Ja toisaalta pidän hänen kirjoistaan (paitsi *Valon soturin käsikirjasta*, joka oli minusta roskaa – ja tämä ei ole kannanotto Jari Sarasvuota kohtaan!) (enkä oikeastaan pitänyt *11 Minuutistakaan* vaikka sitä kaikki kehuivat). *Veronika päättää kuolla*, *Paholainen ja Neiti Prym* sekä *Zahir* olivat kaikki aika hienoja kirjoja. *Alkemistista* ja *Istuin Piedrajoen rannalla ja itkin*-kirjasta nyt puhumattakaan (klassikkoja?). Uusin on eräänlainen mietelmäkokoelma (lue kootut kolumnit), *Like the Flowing River*.

Toisin kuin yleensä kolumnikokoelmissa, tässä aiheet ovat ajattomia ja muutenkin viisaita ja ajatuksia herättäviä. Ehkä Coelhoon vahvuus onkin se, kuinka hän pystyy mitättömistä arkitapahtumista löytämään jotakin mieltä, jopa tarkoitusta. (Toisaalta joku voisi sanoa, että hän laskettelee itsestäänselvyyksiä...)

Coelho puhuu kauniisti mm. toivosta: “That word that so often rises with us in the morning, gets sorely wounded as the day progresses, dies at nightfall, and is reborn with the new day.”

On myös jotenkin lohduttavaa, että Paulo Coelhoon tyyppinen mies kertoo mietiskelevänsä (koska ei ole juuri nyt muuta tekemistä) ja päättyy siihen, että on hyödytön ihminen jos ei tee koko ajan jotakin hyödyllistä ja suree sitä, ettei hänellä ole yhtään ystävää (eihän juuri nyt kukaan soita). Inhimillinen siis. Toki hän ei olisi Paulo Coelho jos jättäisi asiat näin surkeaan jamaan. Hän meditoi pari lisätuntia ja löytää tekemättömyydestä tarkoituksen.

Hän pohtii kirjassaan – kohtaamiensa ihmisten suulla – mm. sitä kuinka elämässä ei pitäisi seurata muiden rytmiä vaan omaansa, kuinka matkustamisesta menee kaikki hienous jos aloitat sen vertailemalla vaikkapa hintoja, elintasoa, ihmisten vaatteita, tapoja, hygienian tasoa, tavaravalikoimia, elämänlaatua, liikennevälineitä. Ylipäänsä mitään. Pohtiipa hän Tukholman vierailunsa innoittamana myös sauvakävelyä ja kävelyä yleensä: Onko käveleminen meditatiivista, luonnossa olemista vai sääntöjen kyllästävä urheilulaji, jonka tarkoituksena on polttaa kaloreita? Kaikki kunnia sauvakävelijöille, mutta olen kyllä sitä mieltä, että Henry David Thoreau (jolle käveleminen oli ensisijaisesti kuljeskelun taitoa) kääntyilee haudassaan tätä nykyä katsellessaan.

Kirjassa on mainio johdanto (itse asiassa paras osa kirjasta on 10 ekaa sivua), jossa Paulo kertoo äidilleen, että aikoo kirjailijaksi. Äidistä se on idioottimaista sillä eihän Paulo edes tiedä mitä se tarkoittaa. Niinpä tämä tekee tutkimuksia ja päättyy mm. seuraviin johtopäätöksiin kirjailijoista: Kirjailijalla on silmälasit eikä tämä koskaan harjaa tukkaansa, oikea kirjailija ei ole omana aikanaan ymmärretty, jos kirjailijalta kysyy mitä tämä lukee parhaillaan hän mainitsee kirjan, josta kukaan ei ole koskaan kuullut, puolet ajasta kirjailija on vihainen ja toisen puolen depressiivinen, kirjailijalla on aina hämmästyttäviä juonia tuleviin kirjoihinsa ja hän inhoaa sitä, mikä on juuri julkaistu.

Jos Coelhon ei jatkuvasti olisi pakko toistella asioita kuten kuinka hän oli Davosissa tai kuinka Norjan prinsessa kirjoi mekkoonsa Coelhon nimen, kirja olisi parempi. Kauniita ajatuksia elämästä silti. Mutta onko Coelho viisas vai vain markkinapelle? Sillä toisaalta hienoimmat asiat elämässä ehkä ovat itsestäänselvyyksiä? Taidan silti vielä lukea yhden ja päättää vasta sitten. (The Witch of Portobello on Coelhon omien tietojen mukaan ilmestynyt jo 2006, mutta [amazonista](#) sen saa toukokuussa)

LIITE 2.

Paulo Coelhon kalenteri

[Kirsi Piha](#) | Julkaistu 24. 10. 2007 10:44

Paulo Coelho on jotenkin kumma tyyppi. Suuri osa hänen ajatuksistaan on hienoja. Pieni osa hahmosta tuntuu epäaidolle. Mutta toisaalta kuinka aidon vaikutelman voi koskaan saada ihmisestä pelkän median välityksellä. Kirjoista suuri osa on aika hyviä. Coelholla on kyky pukea romaanin asuun jotakin tärkeää, jotakin mikä mietityttää ja panee ajattelemaan omaa elämäänsä. Ehkä ottamaan askelia positiivisempaan suuntaan.

Vuonna 2005 hänestä tuli maailman myydyin romaanikirjailija. Nyt kirjakaupassa myydään Paulo Coelho –kalenteria vuodelle 2008. Miksi? Miksi hän ei voi keskittyä vain kirjojen kirjoittamiseen? Tällaiset ylimääräiset hörhöt jotenkin pienentävät sanoman arvoa. Vai pienentävätkö?

LIITE 3.

Kummallinen Coelho

Kirsi Piha | Julkaistu 28. 9. 2009 9:16

Paulo Coelhon uusin suomennettu kirja *Voittaja on yksin* (suom. Sanna Pernu) on hämmentävä paketti. Tiedän, että täällä on useita, jotka suorastaan inhoavat Coelhoa. Coelho herättää inhoa ja rakkautta, mutta ei oikeastaan mitään siltä väliltä.

Kirjallisuusihmiset tuppaaavat sanoa, että Coelho on sellaista itseterapiontiroskaa. Että Coelho on tekosyvällinen huijari. Oma mielipiteeni Coelhoista on ristiriitainen. Osa minusta pitää joistakin hänen kirjoistaan ja toinen osa inhoaa joitakin hänen kirjoistaan. Kumpaan kastiin tämä uusin sitten kuuluu?

Voittaja on yksin kertoo siitä, mistä lähes kaikki kirjat tuntuvat nyt kertovan. Menestymisestä, menestymisen hinnasta, elämän pinnallisuudesta silloin kun keskitytään muotiin, kauneuteen, elokuvaan, julkisuuteen. Ja kyllä tästä aiheesta voi kirjoittaaakin, onhan se osa ajankuvaa ja sinällään totta. Tosin varmasti pinnallisuutta on esiintynyt muinakin aikoina kuin omana ajanamme. Mutta on totta, että maailma sellaisena kuin se on vaikkapa isoäitini silmin ollut siihen millainen se on nyt, on todella erilainen. Eikä kaikki muutos ole ollut positiivista.

Coelhon kirjassa on muutama keskushenkilö; Gabriela, joka haluaa näyttelijäksi ja saa tilaisuutensa. Jasmine, joka on ajautunut malliksi. Igor, hullu pakonomaisesti ex-vaimostaan kiinnipitävä ”menestyjä”. Hamid Hussein, muotisuunnittelija hänen vaimonsa Ewa (Igorin ex) sekä Javits Wild, elokuvien levittäjä. Teemana on ns. Superluokan elämä. Superluokka on niitä, jotka saavat lähes kaiken ilmaiseksi, heillä on valta, he käyttävät muotisuunnittelijoiden hepeniä ennen ”rahvasta”, he kulkevat limusiineissa tummennettujen lasien takana. Ja toisaalta heidän elämänsä kuuluu statuksen ylläpitoon. Miltä kukin näyttää ulospäin, onko media kiinnostunut, kuinka pysyä pinnalla vielä ensi viikollakin.

Kirjan esipuheessa Paulo Coelho sanoo, että ”Tämä kirja ei ole trilleri vaan karu kuva nykytilanteesta.” Siinä on jotain oireellista, että hän kokee tarvetta sanoa niin. Tämä kirja on trilleri. Kirja on hyvin vetävästi kirjoitettu dekkari. Se, että siinä on nykytilanteen kuvausta ”taustavärinä” on ymmärrettävää. Mutta tämä on trilleri. Ja poikkeaa minusta siksi aika paljon alkuaikojen Coelhoista, *Veronica päättää kuolla* -kirjasta tai *Paholainen ja neiti Prym* -kirjasta, joista pidin. Tämä muistuttaa enemmän kirjaa *Yksitoista minuuttia*, josta taas en pitänyt kovinkaan paljon.

Kirjan plussana voi pitää sitä, että se on aika koukuttava, sen ahmii mielellään. Miinuksena taas se, että se ei yllätä oikeastaan missään vaiheessa ja loppujen lopuksi siitä jää vähän laimea olo. Coelho yrittää nyt julistaa liikaa ja on siirtynyt hienovaraisen tarinan polulta alleviivaamaan kaikkea minkä haluaa, että me havaitsemme. Voihan olla, että hän on itse huolissaan siitä, että ihmiset eivät sitten millään opi mitään. Mutta tällä tyyllillä oppiminen on kyllä vielä vähäisempää. On vaikea samaistua yhteenkään hahmoon niin karrikoituja ne jo ovat.

Kiinnostava yksityiskohta kirjassa on se, että elokuvalevittäjä Javits Wild kerää kirjassa listaa ihmisiltä asioista, joita nämä pitävät normaaleina nykyaikana, esim.

Normaalia on

Kaikki se mikä saa meidät unohtamaan keitä me olemme ja mitä me haluamme, jotta voisimme työskennellä tuottaaksemme ja ansaitaksemme rahaa.

Tehdä yhdeksästä viiteen työtä joka ei tuota minkäänlaista mielihyvää, kunhan vain pääsee kolmekymmentä vuotta myöhemmin eläkkeelle.

Käyttää botoxia.

Nauraa ihmiselle, joka etsii onnea rahan sijaan, ja syyttää häntä "kunnianhimon puutteesta".

Vertailla autoja, taloja ja vaatteita ja määritellä elämä niiden vertailujen mukaan sen sijaan että yrittää selvittää elossa olon todellisen syyn.

Arvostella jokaista joka yrittää olla erilainen.

Lykätä elämän tärkeimmät asiat tuonnemaksi, jolloin ei enää olekaan voimia elää niitä.

Jne. Listassa on 46 kohtaa. Kiinnostavaa on tapa, jolla Coelho listansa keräsi. Hän laitto Facebook-statukseensa kysymyksen, mitä ihmiset pitävät normaalina nykyään. Ja sai massiivisen määrän vastauksia, joista osa on nyt kirjassa Javits Wildin listassa.